

- ne Jobum æstimaverint, reum consequenter, & ignominiose declarabant asperis verborum jaculis, quibus animum effodiebant. Quo ergo perciperemus, linguæ invehentis ictus fortiores, ac penitus intolerabiles esse viro gravi, Job hic non tacuit. Hoc est maximum certamen, ut ibi Divus Ambrosius: *Amicorum ei increpationes ad certamen ultimum reservantur.* Bene Eccles. capit. 28. vers. 21. *Flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa:* Bene etiam Gillebertus sermon. 24. in Cantic. de linguæ, verborumque injuriis ait: *Nam est succensio quedam de inferius erumpens:* Jacobus ait: *lingua modicum membrum inflamat rotam civitatis nostræ, inflammata & ipsa à gehenna.*
- 13 Ne velint ergo Judices esse locustæ, quæ Plinio Authore lib. 11. cap. 29. morfu præcipue valent. Nollem ego esse Pharaon vexatus ab his locustis. Nollant Judices suam linguam exasperata in convitia duci, notarique succensam à flammis stygiis. Loquantur digna loco suo, & ne ferantur tumidi, rapidique in Advocatos. Istos moneo obedire Judici; ut cuncti in Domino amentur, & quisque suo tendat in jugo. David. Psalm. 56. 5. ait: *Filii hominum dentes eorum arma, & sagitta, & lingua eorum gladius acutus*
- 14 Cum ergo ensis hic Judicem non decet, si quis audeat illo fidere, quo magis residet altiori loco, deponi debet, non enim talis est conveniens Reipublicæ: & si offendit Advocatum, severe reprehendi debet; atque Patrono restitui honos, quod est arbitrarium secundum casum; ita ut tamen severe semper procedatur.

SUMMARIUM CAPITIS XXII.

- 1 *Aspectus plerumque causat aversionem, alias amicitiam, & inclinationem. Advocatus justitæ tenax nil timet.*
- 2 *Grandis Judicibus debetur honos. Regium munus est judicare. Ipsi Reges antiquitus judicabant. Romulus præfuit controversis. Omnia à Judicibus dependent. Omnia Judicibus sunt commissa. Si Judices sunt boni, tota à legibus derivatur dependentia. Reprobantur mala arbitria.*
- 3 *Judicandi munus est Dignitas. Judices ob officium insigni nobilitate fruuntur: sunt Ministri divinae justitiæ: sunt simulachra ipsius Dei in terris. Judices dicuntur Reipublicæ capita: Qui illos offendit, de parricidio tenetur. Sunt loco Regis justitiæ administrationi præpositi.*
- 4 *Apud Ægyptios Judices Sacerdotes erant. Sacra Scriptura Dei dicuntur, & Deum Judicem representant. Sunt membra corporis Principis. Ex ipsis oritur tutela publica: Judicis, & Principis eadem est conscientia, & vide quæ hic sunt. Lusitania laudatur.*
- 5 *Assessoribus Judicum etiam honos debetur. Judices sedentes debent ferre sententiam; & ad suæ maiestatis decorem. In cathedra Judicis nullus alius sedere potest.*
- 6 *Sedes Judicibus competit præ omnibus aliis, & cæteris maior. Judex in Tribunali neque cum Illustribus sedet. Si ad audientias concurrant personæ illustres, sedem habent inter Advocatos. Ægyptii solebant in locis judiciorum sedes vacuas relinquere, & Angelis destinatas. Angelos tamen non videre Ægyptii. De Ægyptio.*

Ægyptiorum falsis Numinibus agitur.

7 *Hoc numero 7.*

8 *Per signum Crucis Diabolus ar-
cendus à judiciis.*

9 *Principes Judices honorant,
& etiam illos, qui honorant,
reverentiamque exhibent Judici-
bus. Advocati debent Judices ve-
nerari ex corde. Omnis Dignitas
à Rege est, tamquam à fonte.*

*Principes debent Judices præ-
miis, atque honoribus afficere.*

10 *Judicibus Advocatorum reve-
rentia maxime debetur; nec Ad-
vocati de hoc habere possunt igno-
rantiam. Tota civitas debet re-
vereri Judices. Post Divinam,
Regiamque Maiestatem numeran-
tur Judices. Cum videntur, sa-
lutantur ab omnibus.*

11 *Perfectus describitur Judex:
Vide, & nota.*

12 *De eadem materia. Hic boni
gaudium invenient.*

23 *Sapientia lucet in vultu cujus-
que.*

C A P U T XXII.

*De Advocato erga Judicem, & qua-
lis se habere debeat debita reve-
rentia. Ubi specialiter de Judiciis
Dignitate; qua posita, illa dedu-
citur reverentia.*

1 **V**EL sermo potest esse de Patro-
nis in audientiis postulantis,
vel de Advocatis in processu scribē-
tibus, & allegantibus apud Judices.
Aliud est enim Judicem cathedra se-
dentem videre, & aliud domi in
actis allegare tantummodo. Isti se-
cundi melioris sunt conditionis; as-
pectus enim plerumque causat primo
quamdam aversionem, ex qua odium
aliquando gignitur. Quasi naturali
inclinatione homo fertur amicitia in
aliquos, cum tamen ab alteris fu-
gere velit. Ego, ut verum proferam,

dico Advocatū justī tenacem, & bo-
næ faciendæ de his non curare, utro-
que enim modo lereñus, & gravis
Judicem circūspicit, vereturque, ac
mutuo honoratur ab illo. Ut illi nos
debito honore prosequantur suffice-
ret parvum hunc legere librum: ut
vero à nobis venerationem conse-
quantur, sequentia referre placet.

Toto ergo jure Judicibus multus 2
debetur honos: *l. fin. cod. quando
provocare non est necesse*: Nihil enim
tam regium est, quam judicare; &
ipsi Reges antiquitus judicabant, si-
cut Minos, & alii, ut refert: *Aris-
totel. lib. 3. Politic. cap. 10. & 11.*
Ideo qui Hebræorum populo præ-
rant, non Reges, sed Judices vo-
cabantur, ut est *Judicum, Hebrai-
ce Sophetim, lib. c. 2. 16. 18.* Ro-
mulus ipse Romanæ Gloriæ Author,
antequam populum in triginta Cu-
rias divisisset, & Magistratus creas-
set, ipse præerat controversiis, li-
telque decidebat: *Mart. in tract.
de claus. p. 1. claus. 71. n. 2. pro-
batque textus in l. 2. ff. de Origin.
juris.* Omnia sunt in manibus judi-
cum, ab istisque dependent, nem-
pe honos, vita, bona, præmium,
& pæna; ac quidquid in terris est.
Omnia sunt commissa fidei, reli-
gionique eorum, qui publica exer-
cent judicia: Utinam semper Judex
bonus sit, & doctus! Si enim ita,
à Judice res non dependent, sed à
legibus; cum Judices istis parere
debeant, remoto contrário arbitrio.
Jam olim *Bovadill. in Polit. lib. 2.
cap. 10. n. 12.* de his arbitriis cla-
mavit, postque illum bonus do-
cuit *Guerreir. in tract. de mun. Ju-
dic. orphan. ad secund. p. rubric. n.
33.*

Judicandi munus amplissima, & 3
celeberrima Dignitas est: *Tiraquel.
de nobilit. c. 28. n. 1. 2. & 4. Pa-
normit. & Joann. Andreas in cap.
quanto de Magistrat. collect. in c.
forus de verborum significat. per c.
dudum*

dudum de elect. Archidiacon. in c. 1. de consuet. lib. 6. Et ideo infamis repellitur a iudicandi munere: *l. cum Prator §. non autem ff. de iudic. textus bonus in L. Iudices cod. de dignitat. 1. 12.* Habent Iudices nobilitatem insignem ex iplo officio proveniente: *Cassan. in Catalog. Gloria mundi in 8, p. consil. 11.* Sunt Ministri Divinae iustitiae in terris, & simulacra ipsius Dei: *can. necis 15. q. 1. c. non solum, c. qui malos 23. q. 5.* unde Proverb. c. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam.* Unde, Iudicum honos ad tantum gradum pervenit, quod dicantur capita Reipublicae, atque Reipublicae Patres: *glos. in auth. ut Iudic. sine quoque sufrag. §. ex diverso v. amarissimis,* ubi tradit Accurs; quod qui illos offendunt, de parricidio teneantur. *Idem, Castr. de leg. penal. lib. 1. cap. 3. & 4.* & sunt loco Regis, iustitiae administrationi praepositi *Farinac. in prax. crim. q. 103. n. 126. & 199.*

4 Et si credimus Aeliano *lib. 14. de varia Historia, cap. 34.* olim apud Aegyptios Iudices sacerdotes erant: idem affirmat *Petrus Gregor. in syntagm. jur. 2. p. lib. 16. cap. 8. n. 18.* Sacerdotesque à jure vocantur: *l. 1. ff. de justit. & jur.* Et aliquando in sacris literis Dii dicuntur; quoniam Deum supremum Iudicem representant: *Exodi 22. Dii non detrabas.* Sunt membra decora decori corporis Principis: *Azor. in summa de offic. Praefect. Prator. l. quisquis cod. ad l. Juliam Maiest.* Ex ipsis oritur tutela publica, ne sua auctoritate quis sibi jus dicat: *l. nullus cod. de Judæis Put. de syndicat. §. per syndicatores n. 2.* Iudicis, & Principis eadem est conscientia: *tx. in cap. cum dilect. de rescript. & ibi. Innocente.* ubi ait

Advocatus,

quod scientia Papae, & ejus Cancellarii est una. Princeps famosis Iudicibus suam conscientiam committit, ut in aureo statu, moribusque bonis subditos teneat; reddantque Iudices unicuique suum: *Michael, de Regim. mundi p. 4. q. 1. n. 15.* Videant Reges, quales Iudices eligant, atque habeant! Noscant Iudices suam obligationem; ne Princeps perdat animam malos eligendo, aut consentiendo, simulque Iudices in Tartara tendant male iudicantes. Respublica dependet bono Principe, Iudicibusque disertis. O felix nostra Lusitania, Regibus semper decora piis! Quae non solum armis cunctis gentibus terror, sed etiam terrarum Orbi tuis togis admirabilis! Bene Ecclesiast. cap. 10. *Magnus est Iudex, & potens est in honore.*

Immo, vel ipsis Iudicum Affessoribus multus honos debetur: *l. 1. cod. de Assessor. Lanfrant. in tract. de preced. Doct. & milit. n. 44.* Sedentes Iudices ob dignitatem sententias ferre debent: *§. sedebunt in auth. de iudic. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 61.* Hocque est ad suae maiestatis decorem, ut notavit etiam *Vant. de nullitat. tit. de nullitate ex defectu processus n. 84.* Et in cathedra Iudicis alius sedere non debet: *Ord. lib. 3. tit. 19. §. 9. ibi.*

E com os Juizes na seda se não assentarã official algum de qualquer qualidade que seja.

Quia sedes ipsis competit praeter omnibus aliis, & ceteris maior; altiorque: *auth. de Iudicib. §. sedebunt collat. 6. atque ibi. Angel.* Neque Iudicem decet in Tribunali etiam cum Illustribus sedere; neque cum Superillustribus, qui vel ideo per procuratores litigare debent. Hoc tamen intelligitur in ipsa Cathedra, alias si ad audientiam concurrant personae Illustres, datur

tur eis sedes inter clarissimos Advocatos. Theaurus in *præfat. suarum decis. n. 7.* affirmat Ægyptios solere in loco judiciorum sedes aliquot vacuas relinquere, in quibus Angeli judicii, Judicibusque assistentes residerent. Credo tamen Angelos non visos ibi ab Ægyptiis: Bene Juvenal. 15. sat.

quis nescit qualia demens Ægyptus portenta colat?

7 Vide apud Virgil. ubi describit Cleopatram lib. 8. vers. 696.

Regina in mediis patrio vocat agmina sistro:

Nec dum etiam geminos à tergo respicit angues.

Omni genumque Deum Monstra, & Latrator Anubis;

Contra Neptunum, & Venerem, contraque Minervam

Tela tenet, sevit medio in certamine Mavors

Calatus ferro, tristesque ex æthere Diræ.

Et scissa gaudens vadit Discordia palla.

Quem cum sanguineo sequitur Bellona flagello.

Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo

Desuper: omnis eo terrore Ægyptus, & Indi,

Omnis Arabs, omnes vertebant terga Sabei.

8 Utinam Angeli mali, qui vacuas sedes sibi destinatas reliquerunt, in judiciis nullatenus occupent! Sit nobis, Dominisque Judicibus signum Crucis, Deusque, Angelique Sancti eos adjuvabunt.

9 Principes omnes, non solum Judices honorant, sed etiam eos, qui Judicibus exhibent honorem. *Cassan. in catalog. glor. mund. 7. p. considerat. 10. in fin.* Cur ergo nos Advocati Judices non venerabimur ex corde? Qui honoratur à Principe debet honorari ab omnibus, *glos. fin. in l. 1. cod. de domestic. & Præ-*

tor. lib. 12. omnes etiam honores, & Dignitates à Rege, tamquam à fonte procedunt, ac derivantur: *Barrol. & Platea in l. 1. cod. de dignit. lib. 12.* ipseque Princeps debet Judices ad sublimiores dignitates extollere pro laborum compensatione: *l. fin. cod. de offic. Prætor. Pont. de potestat. Præreg. tit. 3. §. 6. n. 5.*

Judicibus ergo nostra reverentia debetur; & vel ideo quia non possumus ignorare ipsorum amplissimam Dignitatem, quam omnis populus, totaque Civitas ex animo revereri debet: *Timpo in specul. Magistrat. 2. p. signo 16. Socin. cons. 22. n. 4. vol. 1.* Et post divinam Regiamque Maiestatem numerantur Judices: *Bovadill. in Polit. tom. 2. lib. 3. cap. 1. n. 6.* Et quoties cives vident Judices per Civitatem incedentes coguntur eos salutare, quod ego semper libenter facerem; licet exemptus forem, secundum veram opinionem *Grat. discept. for. tom. 1. cap. 184. n. 55. & seqq. ad quod facit l. ex agentibus 4. cod. de princip. agent. in reb. lib. 12.*

Ut tamen Judices melius honorentur, non tam ab Advocatis, quam ab omnibus aliis, ipsis hæc regulas constituerem; quibus observatis, certe summe ab Illustribus viris sine distinctione, omnique tempore colentur. Sint bono genere nati, ut suppono, hocque præcipue actionibus (hoc sufficit) demonstrent: sint justitiæ Custodes: Fortitudinem habeant, & patientiam necessariam valde, mansuetudinem, optimam prudentiam, experientiam, & diligentiam: sint juris peritissimi, clementiaque fruantur, bonaque urbanitate, aliquando severitate: sint officiis apti, munerique addictissimi: Ne sint avari, precor, precor, atque milles precor: Quid dicam de muneribus? Absint mupera: Qui dat, Oii est

est ut corrumpat, & accipiat.

Munera qui mittit, sperat meliora remitti,

Nemo suas vellet perdere gratis opes.

- 12 Judices multos aliquando injuria ditavit: fugite applicationem Ovidianam: *Helius immensas jure paravit opes*: Et redeundo ad dicta, nostri Judices non serviant affectibus, non sint iracundi, ne ducantur odio: Ne vincantur amore: Ne timidi sint: Ne sint voluptatibus dediti: Fugiant ebrietatem, Bacchumque potentem: Non respiciant ambitiosi personam, sed causam: Non sint venales: Honorent Advocatos, & etiam scribas bene scribentes: Legite, Judices, hoc carmen:

Comburi possunt libri, monumenta perire,

Judicis at nunquam fama perire potest.

- 13 Legant Salomon. Proverb. c. 24. 23. *Hac quoque sapientibus. cognoscere personam in judicio non est bonum.* Dixeram hujus capituli in principio Advocatos Judices in audientibus non adeuntes esse melioris conditionis; quia forsitan non vident sic in illis aliquos defectus contra supraposita præcepta. Bene Eccles. cap. 8. 1. *sapientia hominis lucet in vultu ejus.* Et alius cantavit:

Ut sol in cælis, ut lux in sole videtur,

Virtus in vultu sic habitare tuo.

Spektor quicumque venit, descendit amator;

Aut illum virtus, aut tua forma capit.

- 14 Eia ergo, Judices Præclarissimi, Lusitanæ gloriæ cupidi; & qui semper Regis clementissimi, ac discretissimi vices geritis, dicta observate, ut posteritati vestra commendetur memoria; sitis populo levamen, æternumque Lusitanæ decus.

Quæ vobis, quæ digna viri pro talibus ausis

Premia posse rear solvi? Pulcherrima primum

Di, moresque dabunt vestri, tum cetera reddet

Actutum pius Æneas, atque integer ævi

Ascanius.

Hoc est Dominus, Regesque.

SUMMARIUM CAPITIS XXIII.

- 1 *Fortunati Advocati Lusitani, quibus contingunt Egregii Senatores. Laudantur omnes generaliter. DD. Ludovicum da Franca Pimentel plorat adhuc Lusitania.*
- 2 *Celebratur DD. Joannes Alvares da Costa.*
- 3 *De eodem Domino laudes, licet rudi Minerva.*
- 4 *Alii plurimi Senatores Lusitani in operis decus referuntur.*
- 5 *Alteri ulterius Domini commendantur.*
- 6 *De Excellentia Reſtoris Justitie agitur. DD. Melchior de Andrada Rego memoratur, grande Lusitanis Nomen. De nostri Senatus Lusitani autoritate. Reges nostri Invictissimi plerumque sedere in Domo Supplicationis, sicut in Parisiensi Reges Christianissimi.*
- 7 *Maximo cultu, & obsequio Domini Senatores venerandi. Illorum caput est Princeps; & inter illos numeratur. Senatores Regi inhaerent, sicut stellæ firmamento. Sunt amici Imperatorum. Per Senatum Supplicationis ostenditur proprie Dignitas Regia. Habere Senatum justitie est solius Regis. Plura ad rem hic invenies.*
- 8 *Ab illorum sententiis Dominorum*

rum non datur appellatio: Advocati debent esse cauti in petendis revisionibus. Plura de revisionis remedio.

9 Reipublicæ valde necessarii Senatores. Pulcherrima in Senatorum laudes traduntur; & qui scripsere de eorum precedentis.

10 Qui eos offendit, crimen læsæ Maiestatis incurrit. De dignitate Senatoris, hoc est, utrum hic, vel ille munere sit dignus, dicunt aliqui non posse esse dubitationem sine eadem pena. Durum hoc esse traditur, sed dubitare periculosum semper fatemur. Princeps non potest regere Monarchiam sine Senatoribus.

11 Senatores per Togam distinguuntur. Pichei homines improbantur, & vel ideo, quia non ambulant secundum suum statum: Laudatur distinctio. A mundi exordio fuit ista à Deo introducta in terram. In ipso Olympo fulget distinctio: Reddet ibi Dominus unicuique secundum opera.

CAPUT XXIII.

De laudibus Domus Supplicationis agitur. De Dignitate Reſtoris Justitiæ, de Senatorum auctoritate tractatur; & de summa ab Advocatis debita reverentia erga tales Dominos. Resolvitur Domum Supplicationis esse maius Justitiæ Tribunal in his Regnis; quod omne quidem conducit ad summum respectum, & venerationem non tam Advocatorum, quam universalem.

I Nunc etiam de Clarissimis, ac Illustrissimis Senatoribus dicendum est, quos nostri Advocati maxima observantia, ac studio super omnes colere debent. For-

tunati vero Advocati Lusitani, qui tantos dominos, Eximiosque viros venerari gloriantur. Magnum hoc nobis, grandeque decus! Si de illis vellem ego digna dicere, potius viderer facta eximia obſcurare, quam fragili calamo illustrare; gravemque scribendi provinciam susciperem, si omnes, vel unum solum laudandos aggrederer. Nimis me fateor, deterrent Heroum facta, ac ob id supervacuum, inutilemque puto laborem. Te nuper, Franca, celsissimo pereunte, adhuc mea dolet mens.

Franca, tuum Pænos etiam ingemuisse Leones

Interitum, montesque feri, sylvaque loquuntur.

Quid referam alios? Quid, quos de præſenti excellos nutrit Domus Supplicationis viros? D. D. Joannem Alvares da Costa Senatorem gravaminum peritissimum memorem? Dicant non solum Lyſii de ipso, cantent Romani. Præclarum Lusitanæ Togæ monumentum, Romano stupente populo, bonis Italis dediti. Armatos Lusitanos viderat Romulidum gens ex quo tempore Viriatus armis fortissimus confectus fuit nomen nobile Romanis damnis.

Hos Viriatus agit, Lusitanumque remotis

Extractum lustris, primo Viriatus in ævo,

Nomen Romanis factum mox nobile damnis.

Noviter tamen favorabilem experta Togam, Teque mirata, vidit Joannem non arma moventem, sed scientia spectabilem, vel ore ipso jura docentem. Ad Te undique lacteo eloquentiæ fonte manantem veluti gentes convolabant. Mirum fane omnibus sæculis, stupendumque miraculum, quod in urbe clarissima, & capite mundi aliud homines extra urbem quærent;

rent; ac exterum.

- 4 Quis D. D. Emmanuelem Gomes de Carvalho dignis laudet elogiis? Tu vere Tullius, non tantum Tullius, sed ter Tullius: alter Livius, Lusitanus. Quid de jure? Imperatores vel ipsi de Te solo convenienter loqui, & sua possent Majestate. D. D. Franciscum Pereira da Cruz, Benedictum Coelho de Sousa Magistros stupendos Collimbria ad sydera evehat; invidet interea aurifluo Tago stellatus Monda: unus viris non sufficit Orbis. Quid de DD. Emmanuele Almeyda de Carvalho meus dicat calamus? O dives Jurisprudentiæ Thefaure! ò cunctis sæculis vir Amplissime; post enim cineres, quos ferros volumus, tua gloria rara durabit; magnaue pars tui fugiet Libitinam. Alios Dominos in medium afferre vellem, sunt enim similes; ast Historiam quasi contexere recusò. Omnes amo humilis, venerorque, Teque summis viribus, D. D. Philippe Maciel numquam satis laudande, & qui Ciceronianæ eloquentiæ es fidus imitator, Jurisque fixum sydus. Te etiam, D. D. Ignati da Costa Quintella: Vere subtilis Doctor appellari potes in jure, & igneus. Memini cum jura explicaret:

Ignis erat, dabat ore rogos, dabat ore favillas.

- 5 Qui de presenti Dominus in Senatu vices gerit Rectoris Justitiæ est Heros incomparabilis, & qui laudibus afficere eum velit, longissimis eget voluminibus: uno verbo, est D. D. Melchior do Rego de Andrada, eloquii fluvius. Quid fluvius? Mare magnum est. D. D. Josephus Vaz de Carvalho nulli secundus est: D. D. Joannes Marques Bacalhao est vir excellentis, admirabilis, ac altissimi ingenii. D. D. Alexander Botelho de Moraes est Jurisprudentia notus Alexander,

qui juris felicius nodos enodat. Te etiam, D. D. Gaspar Ferreira Aranha, quondam miratus est Ganges, nunc amat suum Tagus Te vere aurifluus! Tecum aureis currit arenis, doctissime D. D. Paule Josepho Correa, bene notum mihi Nomen.

Cætera turba palam titulos ostendit apertos.

De excellentia, prærogativa, & Dignitate Rectoris Justitiæ late tradit *Cassan. de gloria mundi 7. p. confid. 7. Purpurat. in l. 1. n. 93. Cabed. 1. p. d. 2. n. 4. gam. decis. 1.* & circa ejusdem qualitates profequitur *Ord. Reg. lib. 1. tit. 1.* Hæ qualitates ab illa requisitæ, nobilitatis, virtutis, prudentiæ, authoritatis, constantiæ, & divitiarum, omnis que Gloria late hodie fulget in memorato D. D. Melchiore do Rego de Andrada Patriæ Patre; nec est cur in singulis exorandis immoremur. De nostri Senatus authoritate dicat Orbis: Hic vera sapientia æternam sibi ædificavit sedem. Hic nostri Reges Invictissimi pulcherrimo opere sanctissimum justitiæ Templum consecraverunt, & quasi proprium Minervæ: hic hortulus amænissimus, hic ingenii aquæ, fluvii, & scientiæ proceræ arbores. Hic totius Lusitaniæ maximus splendor. Hic venerabilis cætus invenitur: *l. leges cod. de legib.* Hic resident jucundissimi Patres conscripti. Hic ipse Rex Dominus noster: ut deducitur ex Imperatore *in l. jus Senatorum 8. cod. de dignitat. lib. 12.* Et vere multoties Reges nostros sedentes viderunt Senatores, & digni sunt qui videant; sicuti, etiam in Parisiensi Senatu Reges Christianissimi solebant ut *ad d. legem Pyrrus* observat, & in aliis regnis mos est. Nunc profequamur Senatorum laudes.

Maxime ergo, summo cultu, nimiaque reverentia venerandi sunt Domini Senatores, quorum solum caput Princeps est: *Mont. de auct. magni*

magni consilii à num. 129. Capic. decis. 130. num. 11. Immo inter eos Princeps connumeratur: *l. jus Senator. cod. de dignitat. lib. 12.* & Senatores Principi inhaerent, sicut stella firmamento: *Bald. in l. cum multa cod. de bonis, quae liber.* Immo, quod magis est, Senatores vocantur ab Imperatoribus amici: *l. Divi Fratres 17. ff. de jure patronat; & facit l. 4. de contrahend. stipulat.* Adde, quod per Senatum Supplicationis, de quo sermo noster est, ostenditur proprie suprema dignitas regia; quia cum quilibet inferior possit habere consiliarios respectu patrimonii, conscientiae, belli, habere senatum Justitiae est solius Regis: *Cabed. p. 2. d. 85. Maced. d. 102.* ubi se inclinatur ad magnam auctoritatem nostri Praeclarissimi Senatus Lusitani, & ad id, quod caetera Tribunalia excedat. Et haec mihi vera videntur. Ipse Macedo duas decisiones scripsit, quae sunt habitae coram Invictissimo D. D. Rege Joanne 4. & sunt decisiones 70. & 71. Hic juxta morem maiorum Regum vere regum intererat saepe Senatui, suaque condecorabat auctoritate, hocque cum Senatus distet à Palatio; in quo quis non videt eximium honorem nostrorum Lusitanorum Senatorum? Letamini ergo, Advocati, quibus honos magnus est tales Dominos revereri, ac apud illos advocare. Qualis fortuna est vestras orationes ab ipsis legi? Aut si condignae non sunt, cur audetis in medium adducere? Sed plerumque clementia parcit.

8 Ab istorum Dominorum sententiis non datur appellatio: *auth. quae supplicat. cod. de precibus Imper. offer. l. unic. cod. de offic. Praefect. Prator;* credunt enim Principes nostri semper recte judicatos pro luce dignitatis suae, atque incomparabilis scientiae: unde hic

veluti moriuntur, finemque habent ultimum processus longi. Revisio concedi potest, sed cauti sint Advocati in petenda revisione, falluntur enim Patroni multoties; & quod Senatus decrevit justum est; quia Senatores praesumptionem habent pro se, quod sint doctissimi, & meritissimi: unde *Cassiodor. lib. 1. epist. 43. Quibus fas est de cunctis optimos querere, videntur semper optimos elegisse.* Remedium autem revisionis est odiosum; & prohibitum: *Ord. lib. 3. tit. 95. in princ. & in §. 8. eod. tit. Valasc. conf. 51. n. 1. Thom. Vaz alleg. 90. n. 6. Fragos. de regim. reipublic. p. 1. lib. 3. disp. 5. n. 27.* Et fundamentum revisionis est notoria injustitia: *Honed. conf. 27. n. 42. lib. 1. Pereir. de revis. cap. 15. n. 8.* unde cum per revisionem, quaedam fiat veluti Judicibus injuria, ut bene *Thom. Vaz, ubi supra n. 7.* moneo iterum Advocatos, ne ambitione ducti revisiones petant; sed venerentur sententias. Et solum quando fuerint notoriae injustitiae, ad praedictas convolent revisiones, quod raro, aut nunquam sperare vellem.

De necessitate Senatorum plura dixit *Xamar de offic. Judic. p. 1. q. 2. n. 41.* ubi videre potes. Dicitis addo unum praecunctis D. Chrysostomum in *cap. 3. Isaiae;* ubi videndus. Idem etiam *de laudibus Divi Pauli homil. 9.* Idem D. Chrysostomus *orat. 3. de regno: Cicer. lib. 1. offic.* Bene Theognis in sententiis elegiac.

Clarius in terris nihil est, sperat ve Parentes,

Qui probitate graves, justitiaque vigent.

Optime, noster *Oforius in Epist. ad Reginam Angliae* mira eloquentia hoc probavit. De praecedentiis Senatorum inter se pulchre scripsit *Gam. decis. 1. De Magistratum,*

tuum,

tuum, & officialium præcedentiis late *Mastril. de Magistratib. lib. 4. c. 14. Castell. de tertiis debitis c. 41. ex n. 27. Stephan. Grat. discept. for. tom. 2. cap. 298.* & non est hujus operis. Quomodo vero Domini Senatores debeant præcedere in Processionibus publicis, quæ fiant in Regno, vel ob partam victoriam, vel ob nativitatem filiorum Principis, & tamquam ornamenta, aut membra Principis his actibus interesse, vide *Cassan. in Catalog. glor. mundi p. 7. consid. 24. uso ad unum.*

- 10 Qui eos offendat (quis audeat?) crimen læsæ Maiestatis incurrit, & licet hoc expressum non videam in *Ord. lib. 5. tit. 6. saltem ex §. 22.* attamen sufficit quod §. 28. negotium relinquat juris communis dispositioni; neque enim refert Legislator omnes casus; immo de hoc mentio superflua foret, cum forsitan incredibile sit esse aliquo tempore animum tam perversum, qui in justum Senatorem insidias tentet, vel ipsi mortem inferre. Vivant omnes ad Gloriam Patriæ, omnis populus eos honoret. Si tamen, quod Deus avertat, in aliquem alicujus civis odium tendat, si eum actualiter offendat, dico incurrere crimen læsæ Maiestatis ex communi Sententia DD. cum quibus innumeris *Farinac. tom. 4. prax. crimin. q. 12. à. n. 64. Narbon. ad leg. reg. p. 2. lib. 4. tit. 1. l. 20. glos. 7. n. 99.* neque dubitandum est, an Senator dignus sit, vel non; per hanc enim dubitationem dicunt DD. incurrere eandem pœnam, ut tradit *Platea in l. 1. ad fin. cod. de domest. & protect. Gratian. for. tom. 2. cap. 284. n. 13. quos citat Xamar, ubi supra n. 46.* Mihi tamen hoc ultimum durissimum sane, fatisque fatale videtur; & non ad tantum apicem extenderem ego crimen læsæ Maiestatis. Consularem tamen ab

his dubiis omnes fugere: accedit; quia licet in re sua quisque fallatur; & putet se esse Catonem, attamen non ita, si deponat amorem proprium. Ego de me dicere soleo, noscoque libenter esse mediocris doctrinæ hominem, & quasi juris murem. Alios tamen bene, beneque nosco, & numquam dubito; ex fructibus enim cognosco: ideo in crimen non incurram, quia certus sum de plurimis; scientiamque laudabo Dominorum meorum æternum, licet non egeant. Utrum Princeps possit regere Monarchiam sine Senatoribus, negandum acriter ex his, quæ *Peregrin. de jur. fisc. lib. 1. ubi passim,* & DD. tradunt. Sic Assuerus sapientum consilio triumphavit super centum, & viginti septem Provincias: Theodoricus Rex suo Senatu mira patravit; nostro autem præclarissimo tota Lusitania vivit in pace, Toga celeberrima Minervaque; fecundissima virorum, sive Heroum, Mater.

Unum privilegium magnum (quod nemo notavit) competit hodie Dominis Senatoribus. Vis scire? Sunt unici, qui per vestem, idest Togam, distinguuntur, & noscuntur: cæterorum est confusio. Ob hoc solum quis non vellet esse Senator? Doleo enim, cum video homines plebeios adeo ornatos, qui mihi Titulares videntur. O pessimum nebulonum factum! O ubi sancta distinctio, grandeque meritum nobilitatis! In cælo ipso datur distinctio; & in terris à mundi exordio juxta illud *Genes. cap. 1. 4. divisit lucem à tenebris.* ò grandis Senatorum lux! Sic luceat lux vestra, ut videant opera vestra bona; colatque Orbis.

SUMMARIUM CAPITIS XXIV.

1 Scribae debent amari, & honorari ab Advocatis. Plurimi nobiles laudantur scribae. Patroni sunt in altiori gradu.

2 Lampones non debent esse scribae.

3 Scribarum officium securitas est cunctorum. Vide plura. Scribae dant solum, nos veluti Advocati ponimus aedificium, hoc est, allegationes cadunt supra probationes, & testium dicta, & alia. In pretio magno habendi sunt qui officium suum fideliter, ac diligenter exercent; & puniendi severissime qui spreitis legibus litigantes deglubunt: Alexandri Severi factum narratur.

4 Proprietarii per Legem Lusitanam debent servire in suis officiis personaliter. Sancta haec est lex; & semper observanda. Ex illa resultat utilitas Advocatis. Famuli Regis habent praelationem ad ista officia, si vacent. Scribae proprietarii sunt nobiles; & hoc juxta aliquorum sententiam.

5 Scribae quicumque sint, debent accedere ad domos Advocatorum, quando isti petuntur ut testes. Non bene facient, si eant ad abjectas personas.

Additio.

Ita ter mecum observatum vidi, & tamen non eram Advocatus Curialis: Facit Roman. Singular. l. 70. Quapropter existimo sufficere advocationis munus etiam extra domum Supplicationis, ut Advocatus fruatur dicto privilegio, & est introductum usu, & consuetudine firmatum; & cum sit debitum

nobilitati, Advocatus licet non Curialis nobilis. Et admitti a fortiori hoc potest; quia domus Advocati est oraculum Civitatis, unde sine notorio detrimento exire non potest.

6 In audientiis publicis sedem scribae habent distinctam ab Advocatis: Istorum eminentior est.

CAPUT XXIV.

Utrum scribae debeant ab Advocatis magnifice tractari. An debeant adire nostros penates, quando petimur testes?

Advocati vivunt scribis, & scribae Advocatis, unusque, & alter processu scribunt: oportet ergo mutuo honorari, atque in Domino amari. Quoad officia certum est Advocatos esse in altiori gradu, penitusque incomparabili. Si vero attendamus ad generis nobilitatem, insignes, & famosos nominamus scribas: Joannes (enim) Nunes da Costa Gentil scriba appellationum Insularum, nobilissimo genere natus, atavis, proavisque famosis, moribus, & summa veritate nobilior, suum munus per plures annos exercuit. Ad istius ingentem nobilitatem sufficiebat esse Pater Theodosii Marreiros Gentil amici mei colendissimi, qui hodie proprietarius est in officio, quo servit Emmanuel da Cunha. Superabundabat autem esse Parens R. Patris Josephi da Costa ex Societate Jesu Magistri amplissimi, & qui talis Religionis est grande decus. Filius alter R. Frat. Marcus a D. Antonio, Aquilam Aquila meliorem secutus; hoc est habens in saeculo memoratum parentem, caelo vero Religionis altissimum D. Augustinum. Quid memorem alios scribas viros eximios, Franciscum Correa de Moncada veritatis thesaurum,

faurum, Ignatium Franciscum do Coito Equitem Militiæ D. Jacobi, & Te claro genere splendens, Josepho Mendes Margulhaõ. Multi sunt alii, quos memorare non possum, non enim spectat ad opus. Dicta sufficiant, ut nos omnes intelligamus debere scribas amare, & honorare, præcipue bene meritos, & moribus puros.

2 Excipias tamen, quæso, Lampones; fertur enim Lamponem quemdam Scribam sedentarium, qui tunc venalem habebat Judicium oblivionem, & in actis publicis quædam delebat, quædam præmittebat, data opera: nonnumquam inferebat, quæ in judicio dicta non fuerant, rursus alia mutabat, transponebatque pro libito, è singulis syllabis, atque etiam apicibus quæstum faciens; qui sepe, conclamante populo, appellatus est calamosphactes, aptissime; quod scribendo multos calamo jugularet. Atque utinam hodie non fiat discipuli Lamponis, & successores!

3 Scribarum officium securitas debet esse cunctorum; quoniam jus omnium ejus sollicitudine custoditur. Armarium tabellionis fortuna omnium est, & merito refugium dicitur; ubi universorum securitas invenitur. Scribæ potius, quam ipsi Judices judicant; quia causarum vincula dissolvunt. Nec enim Judices aliud facere possunt, quam fidem eorum sequi, & quæ apud istos probata fuerint. Sic nos Advocati secundum prædicta allegamus. Illi dant solum, nos ponimus ædificium, quod semper de jure solo cedit. Contractuum, testamentorum, & actorum omnium robur ex fide pendet ipsorum. Eorum Scriptura habent paratam executionem, quamobrem in pretio à nobis habendi sunt, qui suis stipendiis contenti fideliter, ac diligenter suum officium faciunt; & e con-

tra puniendi sunt severissime qui spretis legibus litigantes deglubunt, & res publicas, & privatas depeculantur. Sine ulla miseratione durissimis suppliciis afficiendi erunt, qui falsi aliquod pro testimonio scripserint. Alexander Olim Severus notarium quemdam de falso convictum, incisus digitorum nervis deportavit, ita ut numquam ulterius posset scribere.

4 Utinam semper habeat plenam observantiam *Ord. lib. 1. tit. 97.* qua præcipitur Proprietarios servire per se; maior enim resultat honos ipsis officiis, quando muneris vices alteri non dantur; & sic redundat bona utilitas Advocatis; noscunt enim probatam fidem, & quotidie novos non experiuntur, qui noviter intrantes neque Advocatos cognoscunt, neque (dolor heu!) distinguunt. Nota etiam, quod in *§. 3. prædictæ legis* habent prælationem ad talia officia, si forte vacent, vel detur impedimentum, famuli invictissimi Regis; qui cum sint nobiles, bene deducitur scribas nobiles esse eligendos; & sequitur honos, qua cum coli à nobis debent. Faciunt quæ tradit *Cov. præf. cap. 19 n. 4.*

5 Ipsos scribas quantumvis nobilissimos debere accedere ad domos Advocatorum, quando isti petuntur testes à partibus jam à nobis supra cap. 1. n. 27. dictum manet; & ita praxis observat, & prædicto loco decisum demonstramus; neque de hoc ipsi umquam dubitarunt. Utinam recusarent ire ad viles, & abjectas personas, mulieresque vanas, quorum mariti in suis propriis domibus volunt uxores jurare, cum tamen scribarum tecta adire non recusent potentissimi viri, & nobilitate conspicui, & quandoque in ipsis Titulares conspiciamus.

6 In audientiis publicis habent scribas

hæ locum separatum ab Advocatis; istorum enim eminentior est; sicut diversus munerum honos; Advocatus enim ea pollet nobilitate, de qua fatis à nobis dictum est. Munus autem scribæ non dat, neque adimit nobilitatem in secura opinione. Ideo si nobilis es, nobilis manes, si non, nobilitatem non consequeris. Dum tamen bonus sis, & justus, nobilior es; & tibi ego non tantum honorem, sed laudes ingentes concedam humilis Advocatus, sed munere grandis.

SUMMARIUM CAPITIS XXV.

- 1 Scribarum famuli alii boni, alteri terribiles. Protelant causas, dant tempus Advocatis, sunt Procuratores in ipsis processibus, quos tradunt, & ex hoc sequuntur maxima præjudicia. Vide late; & plura hic.
- 2 Panditur modus utilis, quo excipi debent. Vide, & nota.
- 3 Fere nullam fidem habent; sed eis datur ex consuetudine. Si dicunt Advocatum non velle dare processum, mandatum exposcitur. Vide plura, & late: Advocatus non velit esse causa expensarum; talis enim peccat.
- 4 Cautela traditur Advocatis præcisa in recipiendis, dandisque processibus. Laudatur Andreas de Burgos doctissimus Advocatus.
- 5 Ob hos famulos grandis patientia est necessaria Advocatis. Prudentii carmina venusta ad intentum patientie. Verba aliquorum famulorum sunt veluti ictus: Scribæ debent maxima ponderatione eligere sibi famulos vere fideles.

CAPUT XXV.

Quomodo tractari debeant, & excipi ab Advocatis Scribarum famuli, ubi de patientia Patronis necessaria.

PUeros Scribarum, fideles quos vocant, melius ego infideles, & truces hostes appellarem, non quod à fide alienos Christi arguam, sed quia superbos, & insolentes nosco, ac plerumque mendaces, Reipublicæque pestem, & aliquos ipsis Scribis contrarios, etiam tractatus iste postulat meus. Fateor tamen alios esse benemeritos, & vere fideles, mendaciumque fugientes, quique lites non protrahunt, sed illico petunt processum sua modestia, & gravitate, attenta eorum conditione. Prætermittam ergo istis, qui sane pauci sunt alii in nostram sunt creati perniciem nimis potentes; illisque occupationem pessimam vere nobis dedit Deus. In primis noto istos aliquando sibi arrogare munus Judicis; si enim concedit iste Advocato duas audientias, dummodo Domini Pueri velint, ex duabus trefaciunt, aut quatuor; & quod magis miror sint hæc miracula in urbe. Suppono secundo, ipsos famulos esse dominis Scribis potentiores, quia multoties magis gubernant, ut ipsi fatentur aliquando Scribæ. Tertio: Etiam sunt procuratores, sæpissime in ipsis causis, quas Advocatis tradunt; & quis dictis suppositis, in hoc non videt apertissimum partium discrimen, & justitiæ metas quassari? Si sum Advocatus illius clientuli, pro quo puer loquitur, ecce parvuli ad me non veniunt, si forte intelligunt (judicant enim) non ita convenire, vel ipsis, ut tempus currat, & vincant salaria; vel ipsi parti, dum forte

forte iustitiam ei favere non censent. E contra vero si mihi contingat, quia Constituenti, esse procuratori puero adversarius, ece importunis precibus adtat, aliquando mandati minis, quod vulgare est eis ad libitum, tumidus urget.

2 Non erit ergo abs re de istis pueris dicere, & docere, quomodo cum illis vivere possimus, & in quibus habeant fidem, patefacere. Ego in primis eos omni urbanitate recipio, & summa comitate; nulla enim melior medicina est unquam inventa ad captivandos animos agrestes, & indomitos. Famulos Scribarum numquam voco, sed fideles; hoc enim titulo magis honorantur, & est suus veluti Doctoratus. Laudo eorum fidelitatem, & bonos mores; & fortassis hac laude imtempetiva saltem mihi fideles experior in futurum. Quando petunt processus, illico do, & si aliquando non habeo promptas allegationes, & à Judicibus tempus peto, prius humiliter ab illis veniam consequor; eo quod ipsis necessarium maneat ad domum meam redire, parvumque tectum intrare. Dicit aliquis hæc necessaria non esse. Fateor sic; sed sum ego expertus ob dicta multam utilitatem.

3 Quantum vero ad fidem, quam habent, vel parva, vel nulla est. Sed quoniam Advocati hac amplissima urbe non possunt ire ad omnes audientias; impossibile enim est, quod reproducantur; ex consuetudine fidem habent; ideo si dicant Advocatum non velle dare processum, mandatum à partibus exposcitur, & à Patrono auferuntur acta pæna legis *lib. 3. rit. 20. §. 45.* Si vero Puer tradit processum Advocato, & iste non vult acceptare, nec ideo lis currere potest; sed in tali casu consuetudo est quod pars adversa per janito-

rem tradere mandet; & tunc si Patronus iterum recuset, dat prædictus ostiarius fidem, clientque manet indefensus, & tunc controversia, si qua erit, est inter Advocatum, clientemque suum. Similiter citationes, quæ fiunt Advocatis, antequam testes producantur, quando isti assignare nolunt, vulgo *fès de citação*, ab ostiario traditur papyrus. Et tunc vel Advocatus assignat, vel dat fidem Janitor, & ita servatur, & practicitur. Numquam tamen Advocatus velit esse causa talium expensarum, quas plerumque partes facere non possunt, præcipue si pauperes sint; quapropter talis exterminanda crudelitas, de qua video partes aliquando valde dolentes, multosque Patronos in hoc peccantes.

Videant Advocati, quando ipsis traduntur à talibus famulis processus, num truncata veniant folia, vel desint aliqua, aliudve vitiū sit in actis: examinet pendulos, & numeret; sicque assignet. Quando autem petuntur, per suam propriam manum abradat vehementer signum; & non sinat eos hoc facere. Sic plurima evitantur incommoda; & si hoc observaret eximius vir Andreas de Burgos nunc Advocatus clarissimus, aliquando Judex civilium causarum his urbibus, certe non pateretur paucis ab hinc temporibus damnum, de quo ille dicat; voluerunt enim contra ipsum procedere, eo quod deficiebat pendulus, quem non receperat.

His famulis vere debemus exercere patientiam, qua cum difficultates maiores vincere possumus; ad quod faciunt illa verba Divi Chrysostr. *lib. 2. de Sacerdot. ibi. Est vero mortalibus honorum omnium author patientia.* Hac famulos scribarum recipiamus, non ira. Clara mihi Prudentii carmina.

Omnibus

Omnibus una comes virtutibus
associatur,
Auxiliumque suum fortis patien-
tia miscet.

Nulla anceps luctamen inuit virtu-
te sine ista

Virtus, nam vidua est, quam non
patientia firmat.

His ergo spinis forsan voluit Deus
nostram pungi patientiam, quas
pati non recuset Advocatus, sic
melior miles; verba enim istorum
famulorum aliquando veluti ictus,
& vulnera, tela, & gladii: sufficit
omnibus patientiæ umbo: Tela re-
tusa cadant, atque irrita vulnera
dentur.

SUMMARIUM CAPITIS XXVI.

1 Advocati dicuntur togati. Quid
sit toga? Explicatur. Sola toga
poterant antiquitus orare. De
Proconsulis more sermo est.

2 Augustus togæ amans, redu-
cere ad pristinum statum quoad
vestitum voluit Romanos, foro
praesertim stantes. Laudatur
R. P. Petrus de Almeyda ex So-
cietate Jesu, qui scripsit in
Suetonium.

3 Menochius de Advocatis etiam
intelligit memoratum locum. De
jure regio non habemus legem,
& que vestes nobis decernat.
Legislator voluit sequi in hoc
doctrinam Quintiliani, secun-
dum etenim istum, cultus Advo-
cati in oratione conspicitur. Agi-
tur de Demosthene. Reprobatur
ujus ignobilium, qui sibi arro-
gant impudenter vestes splen-
didas, & hic notabilia dicun-
tur.

4 Forma neglecta decet homines
serios, & Advocatos.

5 Reprobantur illi, qui se mol-
lius ornant: Datur ibi consilium

non malum.

6 De annullo Doctorum dicitur.
Memoratur praelium ad Can-
nas.

7 Laudantur ob honestatem, Afri-
canus, Curius, Cato.

8 Refertur dictum Sinopai. De
Troianis Sermo est. Proscindi-
tur etiam Maximinus Junier
accuratus in vestibus. Invehi-
tur Porcius Latro, Ælianus,
& Ovidius contra viros femi-
neum cultum quasi amantes.

9 Semper tamen Advocati debent
suae Dignitati consulere. Cultus
mediocris, splendorque vestium
conducit ad comparandam autho-
ritatem; quod de jure probatur.
Splendide vestes sunt Advocato
decori, sordida dedecori. Me-
dium in hoc suave ab authore
attingitur.

10 Martialis epigramma probans
hoc. Exemplum Divi Bernar-
di, & divi Augustini; Sancti
Ignatii de Loyola; Danielis;
Ministrorum Salomonis.

11 Servandus est mos regionis.
Divus Hieronymus ob hoc lau-
davit Nepotianum. Verba So-
phonie in vestes peregrinas. Ale-
xander Magnus vituperatus fuit,
relieta veste Macedonica. Galli
speciosi declarantur, & vestium
peregrinarum amantes.

12 Vestibus pretiosis adhibetur
honos. Liguani Jurisconsulti
celebris actio. Phædra elegan-
tia carmina ad Hippolytum. Ad-
vocatus debet esse honestus; &
ridicule vestes exterminandæ.

13 Rhetores in oratore volunt cor-
poris gravitatem, honestumque
modum. Hodie quasi de hic cu-
rare nil interest.

14 Pulchritudo exterior denotat
quandoque pulchritudinem, ac
venustatem interiorem. Species
corporis simulachrum est men-
tis.

- 15 Philosophi inter maiora seculi bona ponunt pulchritudinem. Ista semper in pretio, & honore fuit habita. Lucretii carmina de hoc.
- 16 Reges apud aliquas Gentes pulcherrimi creabantur. Apes ita imitabantur.
- 17 Advocatos, vel ideo quia milites sunt, decet pulchritudo, & gravitas; & pluribus firmatur exemplis.
- 18 Omnia hæc dicta in curiositatis gratiam. Advocatus non eget pulchritudine, nisi in moribus, & ingenio.
- 19 Qui ornatu apparent quasi femine, improbantur.
- 20 Dignitas oris plerumque sapientem ostentat. Exemplis elucidatur.
- 21 Probatur de jure; & quod deformitas corporis declaret deformitatem animi. Martialis carmina in Zoilum.
- 22 Frons, oculi, vultus, quandoque mentiuntur: deformis potest esse bonus, venustus pessimus. Elegancia corporis multum conducit ad Judices. Advocatus Jesus Christus fuit speciosus.
- 23 Media via eligitur: Plura pro pulchritudine traduntur.
- 24 Senes vestibus amissam juventæ venustatem recuperant.
- 25 Rejiciuntur in viris ornamenta feminarum. Probus animus declaratur, & interior animæ alacritas. Exempla venusta ponuntur.
- 26 Occurrere deformi infelix omen apud antiquos.
- 27 Pulchritudo in judiciis sæpe profecit.
- 28 Hoc numero usque ad capitis finem late materia declaratur pulchro sensu. Tenditur per allegorias.

CAPUT XXVI.

De Vestibus Advocatorum, eorum Toga, annulo, & de honestate debita. Ubi de Corporum, faciei-que gravi venustate.

Advocati dicuntur togati: l. 1. §. cum novella cod. de emend. Justin. cod. l. quidquid, l. cum advocatio, l. si quis de togat. cod. de advocat. divers. jud. Matienço, in Dialog. p. 2. c. 1. n. 5. Peg. ad Ord. lib. 1. tit. 48. glos. 1. n. 15. Toga autem fuit quondam Romanorum maximum insigne, ut tradit Poeta.

Romanos rerum dominos, gentem-que togatam.

Nec aliis ea veste uti licebat, quare deportati jure civium Romanorum exuti, statim usum togæ amittebant, ut scribit Plin. lib. 4. epist. 12. ad Minucian. Toga vero super alias vestes induebatur, sinistrumque humerum tegebat, & ante pectus demissa fibula in dextro humero necebat, ut scribit Pancirol. in suo thesaur. cap. 12. & hujus togæ meminit l. vestis §. 2. de auro, & argent. legat. Senatores dum judicabant, & in Senatu sedebant, togatos esse oportebat, alibi penulis indui poterant. Sic & Advocati, præterquam ubi causas orabant, penula uti poterant, & ideo togati appellabantur; immo toga Præfecturæ Illyricianæ pro Collegio Advocatorum ejus fori accipitur: l. iisdem cod. de advocat. divers. judic. Cicero pacis insigne, & otii esse dixit togam lib. 1. epist. epist. 62. quia milites pro ea chlamydem, & pro tunica sagum accipiebant. Unde Pisone Proconsule Romam ex Provincia Macedonia redeunte, ait, togulas licloribus ad portam præsto fuisse, quibus illi acceptis sagula rejecerunt, & catervam Imperatori suo novam

novam præbuerunt; Proconul enim Romam ingressus, imperium amittit, & ideo ad urbis portam Proconsularia insignia deponebant. Nostros Advocatos Toga usos memorat etiam Claud. Sueton. in August. cap. 40. in fin. ibi. *Negotium adilibus dedit, ne quem post hac paterentur in foro, circove, nisi positus lacernis togatum.* Et sic indignabundus Augustus clamavit.

En ~ Romanos rerum dominos, gentemque togatam!

2 Ideo habitum, & vestitum pristinum reducere studuit, & de Advocatis hoc maxime intelligitur. Illud enim confitere, est immorari, ut notat in hunc locum Sapientissimus Pater Petrus de Almeyda ex Societate Jesu, vir parentibus nobilissimus, clarior tamen suo Sancto Patre Ignatio, virtutibus summo-pere deditus, litteris famosus, Academicus Regalis Historiæ, amatus à Regibus, & Titularibus; qui tandem post vitam bene peractam obiit in Domo Professa D. Rochi magno suorum fletu, & Lusitaniæ, totiusque urbis ululatu.

3 Ita etiam intelligit Menoch. de arbitr. judic. l. 2. centur. 6. c. 561. n. 2. Togatos, ait appellat Cicero non quidem plebeios artifices, sed eos, qui in foro agendis causis descende-bant, nempe Oratores, quos Toga fuisse usos scribit Claud. Sueton. Hoc tamen tempore non habent Advocati peculiare vestes, neque in nostra Lusitania habemus legem de hoc, licet non foret superflua; sed Legislator forte his se voluit accommodare Quintiliano Oratori disertissimo, qui lib. 11. cap. 3. Instit. Orator. ita habet: *Cultus non est proprius Oratoris aliquis, sed magis in oratione conspicitur. Quare sic in omnibus honestis debet esse splendidus, & virilis. Nam & toga, & calceus, & capillus tam nimia cura, quam negligentia sunt repre-*

hendenda: Hæc sunt optima, & suaviter dicta. Sic etiam Policarp. lib. 8. cap. 14. cujus verba Alberic. in l. ornamentorum ff. de auro, & argento legato, & in l. unic. col. pen. vers. cod. de suffrag. ita refert: Demosthenes antequam virtus innotuisset, cultus operosioris dicitur appetuisse nitorem, sciens quod purpura cadusidicum vendit. At postquam famam, & notitiam assequutus est eloquentia, toga contentus fuit, dicens se velle sibi à se potius, quam à nitore vestium, ac cultu exquisito constare gloriam, & nullens vestem ex viro cognosci, quam virum ex veste. Quem enim proprius attollit honor, utilitas vestium non deprimit. Emendicatumque videtur laudis esse suffragium, quod ab extrinsecus pendet. Hoc ille. Scribit tamen Menochius, ubi supra, n. 3. adhuc hodie esse Advocatos togatos, & sic incedere debere. Ego hodie tamen non distinguo; pessimi enim homines, & personæ abjectæ non sine nobilium dolore, magno conscientia detrimento, & animarum incommodo sibi usurpant decoras vestes: O tempora, o mores! Hinc defectus pecuniæ; hinc mortuus nobilitatis splendor, artium perit præmium, Titularium Gloria, hinc homicidia, & Luxuria, furtum, rapina, malique mores mox daturi progeniem vitiosorem, originem sumunt.

4 Forma neglecta præcipue Advocatos homines serios decet, & debemus abhorreere fæmineos quasi apparatus, ut bene Ovid. lib. 1 de arte amandi.

Sed tibi nec ferro placeat torquere capillos,

Nec tua mordaci pumice crura teras.

Ista jube faciant, quorum Cybeleia mater

Concinitur Phrygiis extulubata modis.

Forma

*Forma viros neglecta decet: Minoida Theseus
Abstulit, à nulla tempora
comptus acu.*

*Hippolitum Phædra, nec erat
bene comptus, amavit.*

*Cura Deæ Sylvis aptus Adonis
nis erat.*

5 *Fæminæ nostræ nobilissimæ non
accipiant in maritos istos Advocatos,
immo illos à se rejiciant, vel
potius patres earum nos mollius
ornatos, tempus enim terimus inu-
tiliter: Idem Ovid. eod. oper. lib. 3.*

*Sed vitare viros cultum, for-
mamque professos,*

*Quique suas ponunt in statione
comas.*

*Nec coma vos fallat liquida ni-
tidissima nardo,*

*Nec brevis in rugas cingula
pressa suas.*

*Nec toga decipiat filo tenuissima,
nec si*

*Annulus in digitis alter, &
alter erit.*

6 *Sufficit enim unus in Doctora-
tus signum, & hominum ingenuo-
rum, cum antiquitus solus esset
permissus togatis, & equestribus.
Panciroli in suo thesaur. lib. 1. cap.
14. licet postea ad signandum tam
frequens fuisset, ut Annibal clade
ad Cannas Romanis illata, ultra
modum aureorum annulorum,
quos mortuorum digitis detraxerat,
Carthaginem miserit, ut tradit Li-
vius decad. 3. lib. 3. & alii am-
pliant hunc numerum.*

7 *Noster Advocatus Silius Italicus
lib. 8. Punic. laudat Africanum, cu-
jus coma nullis cincinnis, annu-
lisque distincta, nec gradatim for-
mata, sed ex omni parte æquabilis,
qualis viros decet:*

*Martia frons, facilesque comæ,
nec pone, retroque cesaries bre-
vior.*

*Adornabat eum promissa cesaries,
habitusque corporis non cultus*

*munditiis, sed virilis vere, ac mi-
litaris: sic etiam Horatius ob id
Curium extollit lib. 1. carm. 1. od.
12.*

*Hunc, & incomptis Curium ca-
pillis utilem bello tulit.*

Ita Catonem laudat lib. 2. od. 15.

*Præscriptum & intonsi Catonis.
Quem sequitur Lucan. lib. 2. de
ipso Catone loquens.*

*Ille nec horrificam sancto dimo-
vit ab ore cesariem.*

Et paulo post.

*Intonsos rigidam in frontem des-
cendere crines Passus erat.*

8 *Diogenes Sinopæus composito,
cultoque adolescenti quippiam ro-
ganti, non ante se dixit responsu-
rum, quam aperte exploraret, vir-
ne esset, an mulier; veluti cultus
ille fæminam præ se ferret, nec
virum deceret. Hunc ornatum mu-
liebrem Teveris exprobat apud
Virgilium lib. 9.*

*Vobis picta croco, & fulgenti mu-
rice vestis,*

*Disidia cordi: juvat indulgere
choreis:*

*Et tunicæ manicas, & habent
redimicula mitræ.*

Et appellantur Phrigiæ.

*O vere phrigiæ, neque enim phri-
ges, ite per alta*

*Dyndima ubi assuetis biforem dat
tibia cantum.*

*Veritas tamen est, quod sic for-
tissimi fuere bellatores; ut tradit
idem Poeta, & bene respondere:
Julius Capitolinus proscindit Ma-
ximum juniorem, quod in ves-
tibus tam accuratus erat, ut nulla
mulier nitidior esset illo. Porcius
Latro nobilis Advocatus, & Decla-
mator elegantissima in Catilinam de-
clamatione sic ait: Hi sunt, quos
in foro quotidie in oculis civium
calamistratos, ac vestibus collucen-
tes passim obvolitare cernimus. Eli-
anus lib. 9. var. Hist. Poliorceten
reprehendit, quod capillos decore
pecten-*

pectendo disponebat, ac rufos faciebat, faciemque inungebat, aliisque id generis deliciis summum inertiae suae impendebat studium. Facit ad hoc illud Ovid. *de medicamine faciei*.

Nec tamen indignum sit vobis cura placendi,

Cum comptos habeant secula nostra viros.

Feminea vestri potiuntur lege mariti,

Et vix ad cultus nupta quod addat, habet.

9 Tantisper tamen viris, & nostris Advocatis negligendus est cultus, dum dignitati eorum consulatur, & non desint munditiae. Comperit enim cultum mediocrem, splendoremque vestium ad dignitatem quamdam, auctoritatemque comparandam, ac tuendam, non parvum momentum asserre, ut est testis Pontifex in *cap. ut Apost. de privil. lib. 6.* & ita ait *Fabius Quintilianus in Prolog. lib. 8.* quare *Speculator tit. de advocat. §. sequitur videre, per totum* contendit probare splendidas vestes Advocato esse decori, & dignitati, contra vero sordidas, dedecori, & contemptui. Ego nostris haec omnia concederem, dempta affectatione, & nimia ad hoc cura, aut semper rigorosa observantia.

10 Haec quidem moderatio nostris erit utilis Advocatis, & maxime convenit eorum moribus, ad quod conducit illud *Martialis Epigramma in Pannicum lib. 2.*

Peetere te nolim, sed nec turbare capillos:

Splendida sit nolo, sordida nolo cutis.

Nec tibi mitrarum, nec sit tibi barba reorum.

Nolo virum nimium, Pannice, nolo parum.

Legimus Divum Bernardum & doctrina, & sanctimonia clarum,

veste quidam fatis vili, sed minime squalenti usum, ac etiam dicere solitum: *Tunicam sordibus obsoletam testem desidia, atque socordiae esse; ejusque immunditiam interdum ad hypocrisim spectare; utpote quia sic multoties inanis gloria quaeritur.* *Posidonius Calamensis in vita D. Augustini c. 22.* scribit eidem vestimenta fuisse, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum; quia hic plerumque, vel jactare se insolenter homines solent, vel abjicere. Haec eadem fuit mens sancti Ignatii de Loyola, viri in solo Deo cogitantis, & ad maiorem ipsius gloriam; regula enim istius Patriarchae filiis munditiam summopere commendat, & ipsi Sanctus semper apparuit honestus, gravis, & mundus: Daniel vir Sanctissimus purpura, & torque aureo in collo indutus est, ut scribitur *Dan. 5.* & Regina Sabba admirata est vestimenta ministrorum Salomonis *2. Reg. c. 10.* ut sciamus vestes, aliaque ornamenta sumptuosa; si interno animo tamen despiciantur, gestare per se non esse malum, sed in ordine ad conservandam auctoritatem, & ministerii decus, quidquid mali, & sordidi reclamant Catabaptistae.

Servandus est in hoc mos unius cujusque regionis: *glos. in c. penult. in verbo de aurat. & ibi Panormit. col. ult. Capra extr. de vita, & honestate cleric. Specul. tit. de Advocat. §. sequitur videre: D. Thom. 22. q. 169. art. 1.* Ideo Divus Hieronymus Nepotianum laudat, quod in cultu provinciae morem sequeretur, & hoc in *epist. ad Heliodorum.* Sophonias Propheta *cap. 1.* Deum ita facit loquentem: *visitabo super omnes, qui induti sunt veste peregrina.* Alexander Magnus vituperatus fuit, quod relicta veste Macedonia, usus sit peregrina, ut scribit *Diod. Sicul. lib. 17. Bibliot. & alii;*

& alii; & de hoc usu arguuntur Galli, quod cum primum viderint vestem aliquam peregrinam, continuo illam induant; semper enim fuere speciosi, & nitidissimi, ut ex illo Virgilii: *lib. 8.*

Galli per dumos aderant, arcemque tenebant

Defensi tenebris, & dono noctis opaca.

Aurea casaries ollis, atque aurea vestis

Virgatis lucent sagulis, tum lactea colla

Auro innectuntur.

12 Vestibus pretiosis multoties honor adhibetur: *Cassan. in Catalog. p. 1. consid. 23. in princip.* unde chlamys militem, purpura Regem, stola Sacerdotem, cuculla Monachum, toga Advocatum demonstrant: *glos. in l. 1. quam citat Barbos. in Remiss. ad Ord. lib. 1. tit. 48. n. 6.* Joannes Lignanus Jurisconsultus clarissimus, quem ad nuptias invitatum choragus loco parum honorifico considerare jussit, tamquam minus ornate indutum, ex veste homines judicans; propere jussit famulum petere in domo sua vestem splendidiorum, eamque suo loco depositam relinquens; *vestem voluistis, vestem habetote*, exclamans cum indignatione decessit. Ita refert *Bolognin in auth. habit cod. ne filius pro patre, & idem Barbos; ubi supra.* Attamen non bene intravit amicus sine veste nuptiali. Hoc pro coronide dabo Phædræ Ovidianæ ad suum Hippolytum.

Sint procul a nobis juvenes, ut femina, compti,

Fine coli modico forma virilis amat.

Te tuus iste rigor, positique sine arte capilli,

Et levis egregio pulvis in ore decet.

Gravem, & mundum volo Advocatum, sed vel ideo honestum;

& ideo usus mali, & vestes ridiculæ exterminandæ sunt. Et hæc sint satis.

Nunc ad corporis gravitatem 13 accedendo, de qua etiam dicere audeo, dico Rhetoricos hanc etiam in Oratore appetere, unde si Advocatus est Orator, ut diximus primis cap. videbatur dicendum etiam hoc bono debere esse præditum. At cum jam non dicamus pro rostris, sed in domibus consulti, quid rejiciam horrendos Advocatos, truces, & deformes, ac veluti Faunos?

Non est tamen negandum, quod 14 pulchritudo exterioris hominis ostendit, & exprimit quandoque pulchritudinem hominis interioris, ut bene D. Ambrosius *lib. 2. de virgin. ibi species corporis simulachrum est mentis, figuraque probitatis.* Fan. in tract. de modo studendi cap. 30. v. item & considerandum est *Luc. de Pen. in l. 1. col. 1. v. secundo queritur cod. qui a tate, vel profes. se excus. lib. 1. ubi* autoritate docti Boethii scribit, non esse satis idoneum studiis liberalibus, qui fuerit invenustus, & deformis; quod etiam repetit *in l. 1. cod. de profes, qui in urbe Constant. lib. 12.*

Philosophi aliquando rerum justitiam 15 æstimatores inter præcipua naturæ primigenia annumerant pulchritudinem. Ita Plato Philosophorum gravissimus *lib. 1. de leg.* Et quod semper in honore, & pretio fuisset habita ostendunt quædam Lucretii carmina.

Condere ceperunt tum urbes, arcemque locare

Præsidium Reges ipsi sibi, per-fugiumque,

Et pecudes, & agros divisere, atque dedere

Pro facie cujusque, & viribus, ingeniiisque;

Nam facies multum valuit

16 Ipsi Reges apud plerasque gentes non creabantur nisi pulcherrimi, & speciosi, ut bene *Strab. lib. 16.* & 17. ubi refert Æthiopes Meroitas Regem constituere solitos, qui forma cæteros excelleret: legendus *Diodor. Sicul. lib. 17. Pompon. Mel. lib. 3.* Et in hoc naturam imitari videbantur, quæ apes docuit Reges sibi deligere insignis formæ, dissimilesque cæteris, tum magnitudine, tum nitore, ut tradit *Senec. ad Neron. lib. de clement. 1. c. 9. Plin. lib. 11. c. 16. Columella lib. 9. c. 10. Virgilius lib. 4. Georg.*

17 Si autem Advocatos milites dicas, neque ab istis est aliena venustas, immo etiam laudatur juxta illud Poeta *lib. 9.*

Stabat in egregiis Arcentis filius armis

Pictus acu chlamydem, & ferrugine clarus Ibera.

alibi etiam *de Euryalo.*

Gratior, & pulchro veniens in corpore virtus.

Et etiam: *Euryalus forma insignis: Et juxta comes Euryalus, quo pulchrior alter: Non fuit Æneadum, Troiana neque induit arma. Et de Julo:*

Æneas, primique duces, & pulcher Julus.

Et de Turno:

ante alios pulcherrimus omnes Turnus.

Et de Lauso, & Pallante Regis Euandri filio.

Hinc Pallas instat, & urget Hinc contra Lausus, nec multum discrepat atas,

Egregii forma juvenes.

18 Hæc omnia sunt dicta in curiositatis gratiam; non enim notter Advocatus eget, nisi bonis moribus, & ingenio.

19 Cum ergo hæc ita sint, quare aliquos video veluti fæminas? Graves vellem, non ridiculos. Deformis

mes quare? Sed non pueros, Julosque, quorum cordi est pulchritudo; suadentibus teneris annis, desidiaque. Nos vero nostris laboribus, studioque vexati non attendamus semper ad Cæsariem, utinam æternum ad caput, & recti mentem consciam; integrosque mores!

Scio, ut supra dictum est, quod dignitas oris plerumque Regem, bonum, & sapientem ostendat, ut bene Claudianus *de Stilicone:*

Jam tum conspicuus, jam tum venerabilis ibas,

Spondebatque ducem celsi nitore igneus oris,

Membrorumque modus.

Facit Ovid. *lib. 2. Fastor;* ubi loquitur *de Lucretia: ibi.*

Et facies animo dignaque, parque fuit.

Et libro 6.

Par animo quoque forma suo respondet in illa,

Et genus, & facies, ingeniumque simul.

Probat Cyn. *in l. 1. in 3. q. ff. 21 de jurisdict. omnium Judic. Alex. cons. 209. col. 2. lib. 6* sicut etiam, quod deformitas corporis declaret deformitatem animi: *Panormit. in c. quia diversit. in 1. n. per illum t. x. de concession. præbend.* sequitur Rasis Medicus peritissimus, & nominis maximi, *lib. ad Almanforem 2. c. 33. ibi. cujus facies est deformis, vix potest habere bonos mores: probat. Galen. lib. 1. de usu part. & fuit sententia Hippocratis; & faciunt Valerii Martialis carmina lib. 12. epigr. 54. ibi.*

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus,

Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es!

Quia tamen hæc, frons, oculi, vultus per sepe mentiuntur; sequitur unos, & alteros bonos esse posse;

se; unos etiam, & alteros malos. Deformis quandoque bonus, venustus quandoque pessimus. Non potest tamen negari venustatem, corporisque elegantiam multum conducere ad Judices maximè ad Advocatos oratoresque sæpe. Faxit Deus, ut interiori animæ elegantia, ac bonis moribus venusti vitam conserve-
 mus Advocati in gratiâ nostri Domini Advocati Jesus Christi, qui vere fuit speciosus Advocatus! *Speciosus forma præ filiis hominum Dominus regnavit decorem indutus est. Iste formosus in stola sua.*

PROSEQUITUR ANTECEDENS materia.

23 **A** Udi, Advocate, Redemptoris verba apud Math. c. 6. v. 28. *Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant, neque nent: Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis.* Est ergo in ornatu vestium media via eligenda, ita ut Advocatus non deflectat à viro, & neque immundus appareat, ut plures novimus indecentes quidem. Cultus si bene est subordinatus, neque Deum, neque homines lædit: immo Numen videtur pulchritudinem appetere: Psalm. 44. v. 1. *in vestitu deaurato, circumdata varietate:* Hinc Abulensis prolatus q. 1. in c. 28. Exod. sic loquitur. *Quia Deus vult pulchritudinem in rebus suis, cum ipse pulcherrimus sit. Hæc autem pulchritudo placebat Deo; quia recte subordinata erat.* Et pulchrum compe indutum Tibullus vocat lib. 2. Eccl. 5.

*Sed nitidus, pulcherque veni,
 nunc indue vestem*

*Sepositam, longas nunc bene
 pecte comas.*

Apud Titum Calphurnium Eclog.

7. unus conquerebatur de plebeis amictibus, quasi formam, & æstimationem non aliud obsecraret, quam inhonoræ vestis despectus census: Ita hodie experimur.

O utinam nobis non rustica vestis inesset,

Pullaque paupertas, & adunco fibula morfu!

Et florida vestis specie etiam se-
 nes quasi amissam juventæ recuperare venustatem subinnuit non illepide Sidonius Apollinaris lib. 4. epist. 13. ad Vectium: *Quique post tergum cum jam duodecim lustra transmittat, quotidie tamen habitu, cultuque conspicuo non juvenescit solum, sed quodammodo repuerascit.* Cæterum, ut ego jam dixi, milliesque dicere vellem, accuratior de veste, & ornatu cura procul dubio ad muliebrem spectat sexum, ut bene Tertullianus lib. de habitu faminarum: *Proprie, & quasi peculiariter feminis instrumentum istud muliebris glorie contulerunt, lumina lapillorum, quibus monilia variantur, & circulos ex auro, quibus brachia arctantur, & medicamenta ex fuco, quibus lane colorantur, & illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producantur.*

Supradicta ergo fugienda, viros etiam compositos non decent: Quintilian. lib. 11. c. 1. *ut monilibus, ac margaritis, ac veste longa, quæ sunt ornamenta faminarum, deformentur viri.* Adde, quod iste ornatus ad nihil inservit, si animus nõ est probus, sed multis malis operibus quassatus est spiritus Advocati. E contra autem, si iuste vivit, anima dabit alacritatem corpori, & venustatem vitalem; quam plerumque adimunt peccata, quæ invisibiliter hos faciunt effectus. Pulcher est, ut Joseph: Genes. c. 39. v. 6. *Erat autem Joseph pulchra facie, & decorus aspectu:* Et Genes. c. 49. v. 22.

v. 22. iterum: decorus aspectu: Esto, ut David Reg. I. cap. 16. v. 12. *Erat autem rufus, & pulcher aspectu, decoraque facie.* Pondera illud Judith. 10. 4.

Cui etiam dominus contulit splendorem, quoniam, omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat, & ideo Dominus hanc illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.

Ipsa Gentilitas hunc vigorem attribuit suis falsis Deitatibus.

Restitit Æneas, claraque in luce refulsit,

Os, humerosque Deo similis, namque ipsa decoram

Cæsariem nato Genetrix, lumenque juventa

Purpureum, & latos oculis afflavit honores.

26 Ut tamen de pulchritudine pulchra dicamus, sciendum est antiquos adeo deformitatem abhorrere, ut deformi occurrere infelix, atque inauspicatum omen esset, ad quod alludit *Juvenal. satyr. 5.*

Tibi pocula cursor

Getulus dabit, aut nigri manus ossa Mauri,

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

27 Ipsa pulchritudo in judiciis aliquando profecit, fuitque textus etiam Advocato; quia cum Phyrne meretrix Thespiensis in judicio Atheniensi fuisset de quoddam delicto accusata ab Euthia, ob pulchritudinem solam fuit absoluta, nam tunicam à pectore deduxit conscia formæ. Tantum potuit favor pulchritudinis, & quod Hyperidis Oratoris clarissimi actio efficere non potuit, bene valuit mulieris malæ bona forma: *Quintil. l. 12. c. 16.* De hac cecinit *Propertius. 2. 16. 6.*

Nec quæ deletas potuit componere Thebas Phyrne.

Est formosæ species muta commendatio. Hac vulcanus captus pulchritudine promittit Veneri quidquid in arte valet.

Et nunc si bellare paras, atque hæc tibi mens est,

Quidquid in arte mea possum promittere cura,

Quod fieri ferro, liquidove potest electro,

Quantum ignes, animæque valent: absiste precando

Viribus indubitare tuis.

• Litigabat Venus cum Junone:

Oderat Æneam propior saturnia Turno,

Ille tamen Veneris numine tutus erat.

Quid ergo? Venus petit Vulcanum Advocatum. Quales iste dedit in Lucem allegationes? Clypei scilicet non enarrabile textum. Quid clypeo? tenebræ etiam, & nox opaca.

Defensi tenebris, & dono noctis opaca.

Ulterius.

Hic Nomadum genus, & discinctos Mulciber Afros,

Hic Lelegas, Carasque, sagittiferosque Gelonos

Pinxerat.

Quid vis magis de Vulcano? cætera deserit opera pro meretrice, Jovem, Martem, Pallademque despicit.

Fulmen erat (toto genitor quæ plurima collo

Dejicit in terras) pars imperfecta manebat.

Parte alia Marti, currumque, rotasque volucres

Instabant, quibus ille viros, quibus excitat urbes,

Ægidaque horrificam turbatæ Palladis arma

Tollite cuncta, inquit, ceptosque auferte labores

Ætnei Cyclopes.

Abfit Phyrne, recedat Venus, fugiant

Em. VIII, 400

VIII, 4 27

giant meretrices, ferviamus Deo, doctrinæ pareamus, militares etiam viros defendamus, egent enim scientia nostra.

SUMMARIUM CAPITIS XXVII.

- 1 Res agitur pro feminis, & demonstratur ipsas quandoque exercuisse militiam. Memorantur Marte inclite, famoseque mulieres, etiam Lusitane.
- 2 Describuntur, & nominantur femina Juris scientia clarissima, & quæ publice orantur civili prædita facundia. Fit primo mentio de spectabili Filia Accursii, quæ Leges docuit Bononiæ.
- 3 Resolvitur Theologiam vincere nobilitate scientiam Juris, & ipsam Theologiam à feminis non esse alienam.
- 4 Poesis nostrum conducit ad jus. Apparent mulieres Apolline coruscantes, ac carminibus celeberrime.
- 5 Loquimur de Olda Divinis Scripturis laudata. De novem Musis. De aliquibus feminis famosis, quas Doctor Maximus altiori calamo evexit ad astra.
- 6 Mali Advocati sunt veluti Harpyiæ immundæ, quæ omnia fadant contactu.
- 7 Advocati debent esse honesti, ac cultu virili spectabiles: Debent abhorreere femineos apparatus; & non debent apparere in audientiis ut femina, sed compositi ut viri.
- 8 Fæmine plerumque dant optima, & suavia consilia, ac ita possunt in materia juris consulere. Referuntur varia mulierum consilia, digna sane, quæ lapidi incidantur, cedrove notentur.
- 9 Fit mentio de Augustissima Plotina Trajani Imperatoris uxore. De Placidia, ac de aliis.
- 10 Mulieres habent discretionem, prudentiam, & judicium, quod probatur ex divinis, ac humanis literis. Jurisconsulti gravissimi in Juris facultate sæpe à conjugibus consilium petiverunt.
- 11 De Socrate, Lacedæmoniis, & Germanis tractatur, qui consueverunt consilium à feminis exposcere publice, ac privatim.
- 12 Resolvitur fæminas non posse advocare, vel postulare; quod clarum est. Justinianus Imperator, gravesque Authores pro consilio mulierum stant; & ita suadent textus expressi.
- 13 Proficit deterioris quandoquæ consilium: Quapropter etiam indocti plerumque audiendi sunt, qui doctos poterunt superare.
- 14 Interdum veluti revelatur minori quod maiori est absque dubio occultum. Advocati debent etiam consilium petere ab indoctis, audire insipientes, & clientes, nihilque spernere. In rebus agricultura prædiatores, in contractibus mercatores; & sic de aliis.
- 15 Mulier non potest advocare propter sexus honestatem, consilii fragilitatem. Poterit tamen in camera consulere, & insimul quicumque alii postulare prohibentur. Exemplum ponitur in Cardinalibus, & Episcopis.

CAPUT XXVII.

Utrum Fæmina possit esse Advocata?

Quare de jure specialiter prohibetur! Utrum possit consulere in camera, & privatim? utrum ejus consilium absolute, aut in materia Juris spernendum? An Advocati debeant consulere indoctos?

NUmquid etiam fæminæ clausum viris nostrum violabunt tractatum? Propter sexus honestatem scio ipsas plerumque abesse à judicio: ergo ab opere alienas melius rejicerem. Quia tamen non levia fundamenta hoc quæsito pro illis pugnant, ad quid intacta relinquam? Væ mihi! Ecce novi Advocati! en novum confurgit agmen! Si credant posse, quis eas arcebit à judicio?

velut agmine facto

Qua data porta ruunt, & terras turbine perflant.

I Pro illis argues sic: Fæminæ possunt esse milites: ergo poterunt esse Advocatæ; maxime cum Advocatus miles sit. Antecedens est certum, & probatur ex illo *Virgilii*

Obvia cui Volscorum acie comitante, Camilla

Occurrit, portisque ab equo Regina sub ipsis

Desiluit: quam tota cohors imitata relictis

Ad terram defluxit equis: tum talia fatur:

Turne, sui merito si qua est fiducia sorti,

Audeo, & Æneadum promitto occurrere turme.

Me sine prima manu tentare pericula belli.

Tu pedes ad muros subsiste, & mania serva.

Turnus ad hæc oculos horrenda in virgine fixus:

O decus Italia virgo!

De fæminis vero Lusitanis multo melius probari poterit ex Heroïna illa Elifabetha Fernandes, quæ in Diensi obsidione jaculo acerrima Turcas plurimos potentes, armatosque hostes in limine stans detinuit intra domum, donec pervenit Dux eximius arcis D. Joannes Mascarenhas, qui gladio largo, umboneque rotundo fulmineus infans, hostes dorso præcipitavit miseros. Cæteræ etiam virtute summa istius ad exemplum lorice indutæ, telisque coruscantes crebro ausæ sunt sustinere impetus adversorum. Quid memorem Furnariam Aljubarrotæ tempore invictissimi D. D. Joannis Primi. Dicant Authores Iberi, utrum Lusitana mulier possit esse miles? Pro bent mortui, si vivi recusant; neque enim ego illius ictus probare vellem, sed ab ipsa fugerem, quantum pedes valerent. Quid tamen si curreret ut illa Camilla?

pernicibus ignea plantis

Transit equum cursu, franisque adversa prehensis

Congreditur.

Parceret Furnaria Lusitano homini cum tamen tales nostra terra gignat fæminas, videant exteri, quid ferus valeat Lusitanus in armis? His relictis, audi de antiqua Debbora loquentem *Alcimum*:

ut Debbora quondam

Duxerit instructas post fortia classica turmas,

Et mulier sumpto præcederet agmina signo:

2 Argues secundo: Filia Accursii nobilis illius Legum Interpretis docuit publice leges Bononiæ, ut tradit Alberic. in *l. qui filium in fin. ff. ubi pupil. educar. deb.* Cambra etiam formosa Belinii Britannorum Regis filia, librum legum Sicambriarum composuit circa annum 373. ante Christum natum. Eugenia Philippi

XI, 718

lippi Romani filia omnibus artibus liberalibus fuit erudita. Eumonia Nasarii Rhetoris, atque Oratoris filia fuit Patri similis eloquentia. Quid Hortensiam memorem dignissimam Hortensii Oratoris Patris filiam, ac eloquii hæredem? Quid Hyptachiam, quæ super omnes Philosophos eminens Plotino in schola Platonica successit? Professa est Alexandriæ varia disciplinarum genera magno, & frequenti auditorio, imperante Arcadio, ut refert Suidas. Lælia C. Gracchi filia fuit antiquitus inter Oratores celebrata. Ipsa etiam Martia illius Hortensii uxor, mariti studia juvisse creditur. Martia Proba Britannorum Regina omnibus prope modum artibus liberalibus doctissima condidit, & scripsit leges patrias, quas Martianas vocarunt, easque Alphredus in Saxoniam linguam transtulit. Quid Palmyrenorum Reginam Zenobiam commemorem, quæ sæpissime habuit elegantissimas Orationes ad suos milites, Græci, & Agyptii sermonis peritissima, Legibusque clarissima? Ergo ex his omnibus manifeste sequitur, non esse fæminas benemeritas arcendas à nostro munere; neque enim à liberalibus artibus alienæ sunt: *l. qui filium in princip. ff. ubi pupil. educ. deb.* & videre poteris ex divinis literis; ut *Exod. 25.* velim tamen addas supradictis Aretaphilam Cyrenarum Pedimi primum, deinde Nicostrati Cyrenarum tyrani uxor, quæ fuit civili facundia dotata, ut refert *Plutarch. in claris mulieribus c. 19.*

3 Argues tertio: Proculdubio quidquid ad Theologiam spectat, vincit nobilitatem juris; jus etenim Theologiæ cedit, ut est in confesso (nosco tamen duos Advocatos non malos Theologos) atqui etiam in divinis literis extitere mulieres

versatæ: ergo quas Theologia non rejicit, cur jus despiciat? Quid enim? Quis non novit, veneraturque S. Catharinam Alexandrinam, cujus illustris doctrina, eruditioque celebratur in disputatione, quam habuit adversus Doctores Ethnicos? Catharinæ etiam Senensis Divis adscriptæ, beatorumque albo extant plurimæ Epistolæ ad Gregorium undecimum, & non indocti in Theologia commentarii: Catharina alia Anglorum Regina scripsit librum meditationum in Psalmos, alterumque de lamentatione peccatoris.

Argues 4. ut infra dicemus cap. 52. Poesis etiam conducit ad juris utilitatem: atqui à fæminis non est aliena ars Poetica: ergo neque juris studium: ergo si studeant, poterunt advocare; quia cui conceditur labor, non denegatur præmium. Minor probatur, quia Themis invenit heroicum hexametrum, ut scribit *Clemens Alexandr. lib. 1. Stromat.* Theophila fuit Canio Poetæ gratissima, & per Martialem celebrata *lib. 7. epigr. 69.*

Hæc est illa tibi promissa Theophila, cani,

Cujus Cecropia pectora dote mandent.

Hanc sibi jure petat magni senis Atticus hortus,

Nec minus esse suam Stoica turba velit.

Vivet opus quod umque per has emiseris auras,

Tam non femineum, nec popolare sapit.

Non tua Pantenis nimium se præferat illi,

Quamvis Pierio sit bene nota choro.

Carmina fingentem Sappho laudavit amatrix:

Castior hæc, & non doctior illa fuit.

Timaris Regina scripsit opus, quæ

quæ Paneros dicitur. Timocleam Thebanam doctam agnovit *D. Hieronymus ad finem libri 1. in Jovinianum*. Veronice Gambaræ Corrigiensis Princeps fulget poesi, simulque Victoria Columna Piscariæ Princeps. Phemenoe prima cecinit heroicum carmen, hymnumque Delphis composuit. Illius dictum est: *Nosce te ipsum*. Olimpias Thebana fuit vates, atque alix innúmeræ.

5 Quid referam scientia versatam, & in divinis scripturis celebratam Oldam? Ut *2. Paralip. v. 22. cap. 34. qui simul à Rege missi fuerant ad Oldam prophetiden*. Medicina etiam, & Historiis conspicuas mulieres quis non agnoscit? Quis non novem puellas? Sunt Clio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpsichore, Erato, Polymnia, Vrania, Calliope. Quid ulterius? Jambe Jambicos verus excogitavit. Aliis scientiis ornatas referre immensus foret labor. Sufficit, quod *D. Hieronymus* celebrasset Paulam, Eutochium, & Fabiolam.

6 Argues 5. & lepide quidem, vel amare: Harpyas Advocatos quis omni tempore non novit? Dolor heu! *V. de montibus adsunt Harpyia, & magnis quatunt clangoribus alas, Diripiuntque dapes, contactuque omnia fedant Immundo: tum vox tetrum dira inter odorem.*

Quis non vellet calamo has jugulare volucres?

Sed neque vim plumis ullam, nec vulnera tergo

Accipiunt.

11 Redeamus ad argumentum: atqui Harpyiæ sunt virginei vultus; & femineæ: *una in præcelsa consedit rupe Celeno*: ergo.

7 Argues 6. Saltem per apparentiam poterit dari nostrum munus in feminis; si nimirum in viris noscantur Advocatis feminei appara-

tus, (quod illicitum, aut indecens esse probavi 26. c.) & extra modum luxus: atqui non sine dolore hæc cura aliquibus viris: ergo saltem per apparentiam potest verificari conclusio. Fugite ergo clarissimi Advocati ab hoc opprobrio, stude- te, & vigilate, amate necessarium, & odio sit vobis superfluum; ego enim in aliquem non invehor, sed omnibus prodesse velim, & fami- neos exterminare apparatus, qui sunt indigni à viris togatis. Doctrina hæc sana est finis meus, & fortasse dum hæc legitis per curiositatem, licet meam methodum improbetis, penetretis veritatis virtutem. Miscebo ergo etiam utile dulci: opus est de jure, juris hæc sunt. Nolite esse Harpyiæ, idest, estote justo contenti. Homines estis, & non femineæ: vultu ergo, actionibus, loquela, vestibus, & omnibus virilem animum, modestiamque ostentate. Alias nulla erit differentia.

Argues septimo: Ideo remove- bitur famina, quia non censetur apta consilio; cum Advocatus isti debeat esse aptus: atqui hoc minime certum est. Probatur minor; quia non desunt feminarum exempla, quarum consiliis, & monitionibus viri usi sunt; & conveniens ita esse demonstratum fuit. Sesostris Agyptiorum Rex, qui alios longe divitiis, & magnitudine superabat rerum, sæpe uxoris consilio usus, seque ita, uxorem, & filios inopinatissimis periculis exemit. Memorabile illud est de uxore Pithei, qui Xerxis claruit temporibus. Ea viro erat cupiditas, sicut multis aliis hodie est, auri fodinas continuo cum mille hominibus exercere: cum ergo ex peregrinatione domum reversus esset, voluit manducare. Cæna paratur à conjuge, aurea apponitur mensa, omnia fabri facta ex auro apparent

8

in illa, & omne aurum. Pitheus mira arte singula elaborata conspiciens vociferatur se aurum non exposcere, fame enim vulneratus erat. At mulier diserte respondit. *Tu nullius rei habende præter aurum facultatem præbes; omnis enim virorum cura tuo jussu, hortatu, & exemplo in fodiendo auro occupata est; ita ut nemo jam agros colat, nemo fruges serat; neque sit olim venatus assiduus.* Hac uxoria castigatione abstinuit Pitheus, atque de auro non adeo posthac curavit.

- 9 Quantum consiliis Pompeia Plotina Trajani Imperatoris gloriam auxit? Ataulphus Gothorum Rex voluit Romam à se receptam funditus evertere, Gotthiamque nominare; sed suasu conjugis Placidie placatus est. Ad virtutem Theodosii Imperatoris multum contulit uxor. Regnerus Danorum Rex Unithserici filii obitu contristatus mortem appetebat, atque sibi parabat. Sed uxor virilem supergressa fiduciam, virum firmavit, animumque à mærore revocavit, perducitque arma impensius tractare, affirmans cruentos filii cineres non lachrymis, sed armis expiaturum; quod ille brevi tempore fecit discusso mæstitiæ habitu, depositisque doloris insignibus. Sic ab invalidis fortia quandoque roborantur ingenia. Quid dicam ego de Theodelinda Longobardorum Regina, ad quam D. Gregorius Dialogum de moribus edidit? Maritum fecit mitiorem, veritatisque lucem oculis admovit, & regno. Ergo ex his omnibus videtur sequi mulierem posse advocare. Neque tu de hoc rideas, aut putes quæstionem inanem: si enim indignum est eam excitare, cur Jus specialiter in ædicto prohibitorio de fæminis meminit, ut cap. vidisti?

- 10 Ad ulteriorem supradictorum

confirmationem, sufficit dicere, quod mulieres plurimum interdum judicii habent, & discretionis, ut satis insinuat *textus in l. cum Prætor ff. de judic.* Immo interdum etiam sapientiæ, & prudentiæ, ut probat Salomon *Proverb. 14. sapiens mulier ædificat domum suam,* & *Proverb. 19. Domus, & divitiæ dantur à parentibus, à Domino autem propriè uxor prudens:* ergo Jurisprudencia non fugit à fæminis, adhuc teste optimo Judice Salomone; alioquin muliebrium vitiorum acerrimo censore: *tx. est in c. viduas ibi: maturioris sapientiæ, & consilii existunt 27. q. 1. & in c. Si aliquid 22. q. 4:* ubi prudentissimæ fæminæ fit sua mentio. Et quod possint salubre dare consilium probatur testimonio Jurisconsulti in *l. quidam decedens §. Papinianus ff. de administratione tutor. Corn. conf. 316.* Et doctissimæ Plotianæ respondisse Celsum, neque dedignari, notant DD. per *l. Plotian. ff. de jur. dot.* Ipse *Joan. Andr. in c. cum secundum Apostol. col. 1. de Prob.* ab uxore Milancia se didicisse aliqua fatetur; præcipue illud, quod si nomina, ut pleraque alia, in foro venditarentur pulchra, magno pretio à parentibus esse emenda; ut filiis imponerentur. Eamque ita ut doctissimam plerumque consulvisse testatur, in *c. qui prior col. penult. de reg. jur. lib. 6. Cald.* etiam consulebat uxorem, ut ipse affirmat in *c. ultim. de renunc. & post eum Bellam. in c. quidam col. 3. v. tertio quarto, eod. tit. & Panorm. in c. cum inter univers. in fin. de elect.*

Sic Socrates multa se à Diotima muliere didicisse asserit. Ipsi Lacedæmonii Græcorum prudentissimi, & semper consultissimi non minus publica, quam privata consilia cum mulieribus communicabant. Et ut scribit *Aristot. lib. Polit. 2. c. 7.* multa in Lacedæmoniorum Principatu à mulie-

à mulieribus administrabantur. Apud priscos Athenienses feminæ publicis consultationibus intererant. Germani etiam mulierum consilium nunquam aspernantur, ut scribit *Cornel. Tacit. in lib. de moribus Germaniæ*. Et non desunt, qui eas amplissimis elogiis prosequantur ob ingenium, & maturitatem. Tempus est meam mentem proferre.

12 Clarum est (nec aliud speraretur) non posse mulieres advocare; ut est constans de jure, neque est necessarium dare rationes. Cur ergo (dicas) tempus trivi in simili quaestione? Respondebo libenter. Quia cum hodie multæ sint feminæ, & aliquæ bono genere natæ, quæ dotem non habent, vellem ipsas esse deitas studio sermonis latii, & juris, cum sciant ex dictis non esse incapaces. Istæ tunc postquam in arte profecerint, si thalami (ut potius rear) non pertædent, poterunt nubere nostris Scholasticis, qui ex Monda graduati ad patrias accedunt. Quæ consolatio erit habere conjugem doctam? Magno erit auxilio marito; laboreque minuet, saltè scribendo: exemplum habemus in memoratis Jurisconsultis; & cum etiam Justinianus in arduis negotiis uxorem consilii participem faciebat, ut ille ingenuè professus est in *auth. ut judic. sine quoq. suffrag. in princ. v.* neque sufficiemus, quid vetat idem facere nostrum Advocatum? Prædictum locum Imperatoris enarrat *Accursius in* (communi hodie) *verbo* reverendissimam, affirmatque ab uxore petendum consilium, idem *Host. in summa tit. de matrim. §. 1. col. 2. v. sed & in eo. Oldrad. conf. 65. col. penult. Joan. Andr. in c. qui prior col. pen. de regulis juris lib. 6. Alberic. in l. adversus cod. de crimine expilat. heredit. Fulgos. & Jaf. in l. 1. ff. de leg. Curt. Sen. in repet. l. si quis maior col. 3. n. 10. cod. de*

transact. Put. in tract. de Syndicat. in rubric. de offic. syndic. §. dicitur autem n. 5. tx. expressus in l. bene à Zenone sub fin. cod. de quadr. prescript. Barbat. in rubr. de consuet. col. 5. v. tu limita, & in clem. 1. char. 6. de elect. Invalidum ergo licet sit plerumque mulieris consilium, multoties tamen rectum, suaveque est.

Quo possit fieri modo, severe, Ut vir pessimus omnium Charinus, Unam rem, bene fecerit? Requiris. Dicam sed cito. Quid Nerone peius? Quid thermis melius Neronianis?

Ex textu tamen eleganti in l. 1. §. sed neque cod. de veter. jur. enuel. 13 sequitur posse unius forsitan, & istius deterioris sententiam multos, & maiores in aliqua parte superare; quem textum aureum appellat *Curt. senior consil. 57. col. 4. Barbat. conf. 1. col. 19. lib. 3. Panormit. in c. 1. col. ultim. extra de cõstit. Panormit. in c. Capellanus col. 2. extra de feriis: tenet Conrad. in tract. de contractib. c. 4. in prima conclus. Apennensis in addit. ad librum Mesue c. de indigest. stomachi; ita ut per dictos DD. in hoc conclusio verificetur respectu cujuscumque facultatis. Et facit illud *Luc. 10.**

Abcondidisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.

Interdum ergo revelatur minori 14, quod maior nescit: l. potiores c. de officio Rector. Provinc. c. esto subjectus ante fin. 95. dist. & c. si habes 24. q. 3. Sic quidam insipiens Parisiensis composuit grandem controversiam egeni cujusdam, & tabernarii. Cum etenim iste pecuniam ab egeno peteret, quoniam panem veluti suavius comederat ad culinæ suæ fumum, & nidorem; judicavit fatuus tabernario solvendum ex sono denarii. Quam quidem quaestionem nullus Senatus justius decidere potuisset. Ita Bartolus plerumque cum mercatoribus conferebat.

ferebat. Et ita monet *Speculat. in tit. de Advocat. §. nunc tractemus v. facto autem intellecto, ante fin.* ut etiam minus peritos consulamus, quibus cum cōferre proficit aliquando; raro autem, ut potius reor: sic *Scævola* augur, & juris peritissimus suos consultores rejiciebat ad *Furium*, & *Casellicum* prædiatores. O grandes sæpe Prædiatores consulentes de vindemiis, Bacchi- que valore!

- 15 Jam vero redeundo ad principalem quæstionem: Quæres: cur mulier specialiter prohibeatur? Plurimæ sunt rationes: nempe fragilitas consilii; honestas sexus; & quia mulieres solum regulariter interviunt ad gubernandam domum; artes vero, jurisque studium viris competit. Quod ergo mulieribus conceditur, est solum posse consulere in Camera: Ita *Philippus Dec. in l. fæmin. col. 2. v. tertio postulare ff. de regul. jur. §. in l. 1. §. sexum ff. de postuland. & sic existimavit Decius fæminas non esse alienas à consilio, atque eruditione, vel à juris bonis artibus. Et ratio generalis esse solet; quia qui prohibetur postulare, aut advocare, non censetur prohibitus ad consulendum in Camera, ut tradit *Bartol. in l. 1. §. postulare ff. de postulando, & ibi Angel. Abbas in rubr. de postul. Mart. de jurisdict. 4. p. cent. 2. cas. 115. n. 13. Lusitanus Ægid. in suo director. Advocator. cap. 2. n. 5. ubi etiam citat nostrum Barbof. in remission. sic etiam Episcopi, & Cardinales quamvis Advocati esse non possint, gratis tamen pro amicis suis poterunt in Camera consulere: l. quisquis v. non ad turpe compendium cod. de postuland. Cæpol. caut. 156. & 181. incip. In multis casibus. in fin.**

SUMMARIUM CAPITIS XXVIII.

- 1 Agitur late de Dignitate Medici, & medicina. Christus Dominus fuit Medicus: Apostoli medicina sunt usi. D. Paulus, & D. Lucas fuerunt Medici. Laudes hic innumera Medicorum.
- 2 Ægyptii de Medicis creabant Sacerdotes: Trismegistus fuit Medicus; Rex, & Sacerdos. Plurimi Reges Medorum fuerunt Medici. Avicenna, & Sabiel Reges Arabia hoc munere potiti. Adrianus Imperator, & plurimi ex Pontificibus supremis. Vide Late de hoc. Salomon fuit Medicus.
- 3 Medicinæ ars difficilis est. Quia aliquando incerta, ideo publicior est. Medicus ut talis sit, à generali Encyclopedia dependet. Talis ars extenditur ad passionem animæ.
- 4 Medicinæ usus apud sanos honos. Sacra pagina ulterius probatur reverentia Medicis debita.
- 5 Jesus Dominus probavit necessitatem Medicorum: Ignari reprobandur, & qui mille cadaveribus per imperitiam implent sepulchra.
- 6 Ceteræ scientiæ dependent à Medicina. Probatur hic aperte, & de Theologia.
- 7 Juristæ sæpe ad clarissimos Medicos in mille casibus recurrunt. Hippocrates medicinæ maximus author.
- 8 Advocatos esse nobiliores dicunt multi: Medicinæ scientia ad curationem corporis intendit. Scientia legalis ad curationem animi dirigitur. Secundum Philosophum facultas civilis honorabilior

rabilior est Medica. Alii ita distinguunt: Civilis doctrina, quae versatur in gerenda Republica nobilior est Medica, litigiosa minime. Reprobatur talis distinctio. Communis stat sententia pro nostris Advocatis.

9 Medici Doctores gaudent iisdem prerogativis, quibus fruuntur DD. aliarum facultatum. Et adde hic, quod etiam non DD. à paritate Advocatorum, qui Doctores non sunt; & tamen Doctorum privilegiis potiuntur.

10 Argumenta ex aliquibus legibus proponuntur contra Medicos, & eorum nobilitatem.

11 Facile illiduntur: Medici equiparantur docentibus leges.

12 Amplissima aliquorum Medicorum charitas: Licet Medici quandoque versentur circa sordida, illis opprobrium non est. Laudatur factum quoddam (ad exemplum) serenissimi, Invictissimi, Clementissimi D. D. Joannis Primi Lusitania Regis Patriae veri Patris.

CAPUT XXVIII.

Quisnam sit praestantior, Medicus, an Advocatus? Ubi de utriusque nobilitate.

1 Pro parte nobilissimorum Medicorum facit primo dignitas eorum officii, ac ministerii, Christus enim Dominus noster, Apostolique saepe medicina sunt usi, & de Christo narrant Evangelia, ut apud Matthaeum cap. 8. 3. Extendens Jesus manum, tetigit eum dicens: volo, mundare. Et confestim mundata est lepra ejus. Et n. 6. 7. Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi Jesus: ego veniam, & curabo eum. Et ex hoc textu deducitur meo

videri proprium Medicorum officium, dicente enim Centurione, Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum; Christus tamen ire volebat, & sic faciunt Medici. Etiam apud eundem D. Mattheum cap. 9. 36. dicitur ibi curans omnem languorem, & omnem infirmitatem. D. Lucas Evangelista, & D. Paulus Apostolus fuerunt Medici, iste in Civitate Damasci, ille vero in urbe Antiochia; vnique usum moderatum consulit Apostolus Thimotheo ep. ad istum prima c. 5. 23. Noli adhuc àquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates: En recipe Medici. Contigit Tobiae, cum quadam die fatigatus in domum veniret, & jactasset se juxta parietem, & obdormisset, quod ex nido hirandinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos ejus, fieretque caecus, ut constat ex libro Tob. cap. 2. Quis Medicus assistat Tobiae? Angelus: vide cap. 6. ibi Tunc dicit ei Angelus: Exventera hunc piscem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi, sunt enim hac necessaria ad medicamenta utiliter: o magnum decus Medicorum! O officium amplissimum, quod exercere vel ipsi Angeli dignantur, dicente illo ibi. Fel valet ad unguendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur. En iterum recipe Medici. Et collyria.

2 Aegyptii de Medicis creabant antiquitus Sacerdotes, & de istis Reges. Magnus Trismegistus fuit Medicus, Rex, & Sacerdos. Hinc dictum illud: Medicus non es, nolo te constituere Regem. Plurimi Medorum Reges, fuerunt Medici. Avicenna etiam, Sabielque Reges Arabiae, Mesues Rex Damasci, Persarum autem notissimus Mithridates. Similiter Adrianus Imperator, Hercules, Dionysius Rex Siciliae.

cilia. Inter antiqua monumenta apparent Medicorum honore celsus Apollo; Chiron, Æsculapius, Apis, Osiris, & Isis Deorum filii, si credendum foret Gentilitati. Quid numerem Pontifices, & Cardinales? Joannem 21. Lusitanum, Nicolaum 5. aut Ludovicum Patavinum ab Eugenio 4. purpura ornatum? Sufficit quod sapientissimus Rex Salomon à Libani cedro usque ad Elopum disputaret; & quod plurimi Sancti professi sunt Medicinam; & dixit alicubi *Homerus*:

Est Medicus prudens multis prestantior unus

Ille viris.

3 Est ars sane difficilis; Medicus etenim ex alienis doloribus, & miseris sibi metit labores, doloresque pariformiter; & quamvis aliquando medicina sit incerta, nec ideo contemni debet, immo ex hoc arti gloria resultat, quia difficilia pulchra, secundum Platonem. Accedit, quod Medicus verus, & doctus quasi à generali Encyclopedia dependet, ad usus enim istius scientiæ præcisæ sunt, & essentialiter necessariae, vel saltem ad melius esse multæ aliæ disciplinæ, utpote Grammatica, Rhetorica, Philosophia, Peritia Græca, Astronomia, Geometria, Geographia, Historia naturalis, Anatomia, Philosophia moralis in specie; ita ut Medicus non solum cognoscat corporis temperamentum, sed etiam animi consuetudinem, & passiones intrinsecas; hæc enim omnia desiderantur ad artem, & documenta:

Mentem sanari corpus ut agrum,

Et pariter flecti medicina posse videmus.

4 Quapropter hoc dicto respondi cuidam Medico putanti artem non extendi ad passiones animæ. *Seneca dixit. lib. 1. de Clement. 6. Medicina*

apud ægros usus, apud sanos honos existit. Et Sapiens Ecclesiast. c. cap. 38. in princ. ibi

Honora Medicum propter necessitatem, etenim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medella, & à Rege accipiet donationem. Disciplina Medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa.

Jesus ipse Dominus noster insinuavit necessitatem Medicorum apud *Marc. c. 2. 17. Non necesse habent sani Medico, sed qui male habent.* Plures textus relinquimus, ne in re clara tempus terere videamur, & quia longis voluminibus indigerem ad laudandum clarissimum munus Minorum Medicorum, & istorum (scias) numero me non comprehendere indoctos, ignavos, avaros, & superbos, qui sunt Reipublicæ terribiles, implentque quotannis mille cadaveribus sepulchra, tegente terra eorum errores.

Accedit, quod cæteræ scientiæ dependent à Medicina multoties; Theologi enim ad dispensandum Medicos interrogant; & quod magis est ad explanandos sensus allegoricos, & metaphoricos Sacræ Scripturæ; petuntque notitias herbarum, arborum, lapidum, animalium, ad quod scripsit suam Philosophiam sacram disertissimus Valles; & Doctor Moles librum alium, cui titulus *de morbis in sacris literis*: quapropter dixit sanctus Gregorius lib 4. de doctrina Medicinæ cognitio scientiis, & scripturis necessaria est.

De Juristis certum est multoties ad Medicos recurrere, ad judicandum, & sententias ferendas circa impotentias, stupra, partus, venena, mortes violentas, & subitas; vul-

vulnera, & plagas, aliosque casus. Ita decidit *Bartol. in l. Gallus in princ. n. 12. ff. de liber, & posthum.* & probat *tx. in l. septimo mense ff. de statu homin. ibi*

Propter auctoritatem sapientissimi viri Hippocratis.

Phab. 1. p. decis. 51. Et de hoc nemo potest dubitare; ex quibus omnibus aperte sequitur Medicos nullis aliis esse secundos.

8 His tamen non obstantibus, dicunt multi Advocatos esse nobiliores, ut per *Mozz. de contract. tit. de locat. in princ. n. 16. Græu. ad præct. Camer. Imper. lib. 1. c. 43. n. 6. Peg. ad Ord. lib. 1. tit. 48. glos. 1. n. 14. ubi citat. Carvalh.* ad quem ego lectorem remitto. Et est ratio horum principalis; quia medicinæ scientia præcise ad curationem corporis intendit, scientia vero legalis principaliter ad curationem animi dirigitur; & hoc argumentum est insolubile; & facit pro nobis doctrina Philosophi 2. *Eth. cap. 10. ibi facultas civilis honorabilior medica est, atque præstabilior.* Valles vero de sacra Philosophia *cap. 74. ad fin. mediam,* distinguendo, sequitur viam; vel enim civilis doctrina versatur in gerenda Republica, hancque nobiliorem medica agnoscit, vel est litigiosa, quæ in agendis causis versatur, huicque anteponit medicinam. Ego talem rejicio distinctionem, utraque enim civilis facultas quocumque modo supponatur, semper tendit ad eundem finem; & licet Medici laudes, Medicinæque utilitatem noscam, a communi sententia recedere non possum, cum hac tamen limitatione, scilicet me super hoc relinquere reservatum jus cuicumque Medico, quo egeam ad futurum, si Deus vitam dederit, talem enim me nobiliorem agnosco, libenterque illi ex nunc jam cedimus: vicisti, tua est laus,

& gloria sola: Tu mihi Rex, dum misero parcas, librisque meis,

Multa Tibi ante aras nostra cadet hostia dextra.

Interim tamen à Te liberet me Dominus Deus Omnipotens. Hoc tamen dictum intelligas gratiæ gratia; vehementer enim veneror Medicos, & non est dubium, quod si sint Doctores, gaudeant eisdem prærogativis, quibus fruuntur DD. aliarum facultatum: *Ord. lib. 5. tit. 120. Ord. lib. 1. tit. 66. §. 42. Carvalh. ad cap. Raynald. de testam. p. 1. n. 296.* quidquid contrarium teneant sine fundamento Faber, & Turtur ab ipso citati.

Non moveor ad auferendam Medicis nobilitatem, *ex tx. in l. ultima ff. de jure immunit;* ubi inter omnes alias mechanicas artes Medicina recensetur; ergo videtur superflua hæc quæstio, si enim Medici, ut textus ait, non sunt nobiles, ad quid comparatio? Nec etiam suadeor *ex tx. in l. ambitios. ff. de Decretis ab ordin.* ubi subtiliter Jurisconsultus videtur per disjunctivam separare medicinam à liberalibus artibus; & facit *l. Thais 40. §. Lucius ff. de fidei comis. lib. l. aliment §. 1. ff. de aliment; & c. ib. legat. 1. seio §. ultim. ff. de annuis legat. 1. Patronus §. item plerumque ff. de oper. libertor. l. ultim. cod. commun. delegat. 1. §. ne autem cod. de commun. serv. manumis;* quibus omnibus Medici inter servos connumerantur. Multa de hac *Tiraquel. de nobilit. cap. 31. à n. 408.*

Ad supradicta enim omnia facile respondetur, esse intelligenda aliqua de Chirurgis, altera vero de Medicis captivis, qui servi manebant de jure civili, sicut quicumque nobilissimi; aliquando de servis Imperatorum, quorum qui servi sunt, Domini sunt. Medici æquiparantur docentibus leges: *l. Medicos*

dicos cod. de professor; & Medic. lib. 1. & sunt immunes à tributis plebeiorum: l. maximar. cod. de excusat. muner. & anteponuntur ipsis Advocatis in cap. non sane 14. 9. 6.

- 12 Ad illud, quod circa fordida excrementa mortalium versentur, ita ut aliquando illa degustarent, ut refert *Carvalh. ubi supra n. 298.* censo ipsis non esse vertendum in opprobrium, sed redundare in magnam illorum charitatem, alioquin amplissimum suum decus amitteret Joannes primus Portugaliæ Rex potentissimus; quia degustavit etiam urinam, quam Medici Ducem quemdam eximium bibere decernebant, qui cum præ tædio recusaret, Rex pius, ostendensque eximium amorem, capit bibere; quod æternum laudabile erit. Si Medici nobilitatem dicere vellem, facerem tractatum immensum; sed nec ideo parum felices nobis secundi; & ego omnibus illis.

SUMMARIUM CAPITIS XXIX

- 1 Multi desiderio desiderant esse Judices. Officium Judicis periculosum etiam declaratur; & multa ad rem attinentia referuntur. Judicium procella est maior, & etiam optimi in tempestibus vivunt quandoque.
- 2 Probatum idem per allegorias.
- 3 Difficultas vivendi in Magistratibus panditur.
- 4 De dicto Demosthenis: Sectæ Epicureorum, & Stoicorum in hoc: Lusitana Respublica laudatur, & excipitur.
- 5 De variis aliis agitur: Curantes aliena negotia sani agrotant.
- 6 Advocati officium est periculosum.

7 Judices in maiori periculo versantur, maiores, & numero plures habent inimicos. Multi Judices laudatur; & ipsorum officium nimis meritorium reputatur.

8 Mens debet esse in quiete, paucisque frui: Dulcis quandoque bonos est carere honoribus: Ob apparentiam, & pompam nemo disertus, velit esse Judex.

9 Advocati non debent appetere esse Judices, ita ut hoc desiderio ferantur abhorrentes Advocacionis nobile munus: Si requisita habeat ut Judex sit, laudabile est virgam querere: Lusitani tolluntur ad astra Senatores.

10 Lusitania dat leges Orbi, hoc est, in quatuor mundi angulis Judices ponit. Habet Senatus Europa, Asia, & America; nec non & Africa gubernat: Ordinatio Lusitana invitat Advocatos ad judicandum: Hoc Advocati nostri querere debent, non appetere: Appetitu proprio ducente, nemo securus tendit ad Dignitates: Et probatur notabiliter.

11 Prosequitur intentum per sacrum scriptura campum suaviter olentem.

12 Metuenda Reipublica quævis dominatio, quæ ambitu, aut muneribus, & sic violentia sit acquisita: Qui Magistratum petunt Deo non vocante, evadent lupi rapaces.

13 De eodem; & clauditur caput notabilibus Sententiis: Ultimo laudatur iterum noster Lusitaniæ pulcherrimus Senatus, & Domus Supplicationis:

CAPUT XXIX.

An nostri Advocati debeant appetere esse Judices? Ubi miris doctis docetur quomodo cathedra, & Magistratus querendi, sive ab Advocatis, seu ab aliis: De periculis Judicium obiter tractatur.

Hoc multis inexplicabile desiderium, regere nempe, & subditos habere; quapropter ad Magistratus maxime, ac Tribunalia convolare cordi plurimis est. Si etenim præcipere possumus (dicunt illi) quare obediamus? Ita Advocatos servos quasi faciunt, Judices vero Dominos. Sed *Ecclesiast. cap. 7. ait. Noli querere ab homine ducatum, neque à Rege cathedram honoris.* Si homines ergo cogitarent, quomodo rectores, & Judices pro subjectorum peccatis coguntur reddere rationem, nunquam cuperent, neque certe ambirent populi regimen, aureasque licet ferre sententias. Sufficit mihi pro propriis argui delictis, sufficit mihi pro metipso, & peccatis meis reddere rationem: quid ergo pro populi delictis puniar, si negligens, ac deses fui, si dissimulavi, si non correxi? Mundani Magistratus raro demonstrant virtutes Christianorum; quin potius frequenter habent accusationem malitiæ; quoniam & sollicitudines amicorum, & adulationes, & alia permulta his fædiora tales Magistratus solent conciliare. Si mihi non credis, lege *D. Chrysostomum in Orat. de beat. Philogon;* ubi ita asserit. *Idem D. adversus vituperatores vite monasticae sic ait vellem equidem, & frequenter optavi, ac deprecatus sum, tantum leges, ac jura optima in civitatibus valere, ut nihil jam opus esset monasteriis; neque ad*

eremum confugere cuiquam necessitas instaret. Quoniam vero quæ supra fuerunt, infra jam facta sunt, ipsæque civitates, in quibus & iudicia, & leges erant, omni iniquitate, & scelere impleta sunt; solitudo vero philosophiæ fructus uberimos germinat, profecto illi non in culpa sunt, qui hac procella, & turbine se eximere, atque servare cupientes educunt: Ergo cur aliquis appetat vehementer esse Judex? Sed quoniam à dictis non sunt immunes Advocati, quorum etiam datur numerus pessimus; cum pariformiter sint Judices egregii, & laudabilis vitæ, dicet aliquis à nobis dicta non concludere. Advocata, si potes capere, cape. Maior Judicium est procella, turritis enim puppibus instant, & ut Poetæ Lusitani verbis utar:

Por mares nunca dantes navegados

Passaraõ muito alem da Taprobana.

Hoc est, in tempestatibus vivunt etiam optimi.

De Judicibus (nec mireris) intelligo *Virgilii carmen Æneid 1.* licet enim de illis non loqueretur, certe non minores patiuntur tempestates, & possunt ad ipsos accommodari carmina. Volo tamen illa intelligas pro nunc de periculis nostrorum Advocatorum

Talia jactanti stridens Aquilone procella

Velum adversa ferit, fluctusque ad sidera tollit.

Franguntur remi, tum prora avertit, & undis

Dat latus, insequitur cumulo præruptus aquæ mons!

Hi summo in fluctu pendent, his unda debiscens

Terram inter fluctus aperit; furit æstus arenis.

Tres notus abreptas in saxa latentia torquet;

S

Saxa

I, 103a/118

106

*Saxa vocant Itali, mediis quæ in
fluctibus aras.*

*Dorsum immane mari summo:
tres Euris ab alto*

*In brevia, & Syrtes urget (mi-
serabile visu)*

*Illiditque vadis, atque aggere cin-
git arena.*

*Unam, quæ Lycios, fidumque
vehebat Orontem,*

*Ipsius ante oculos ingens à verti-
ce pontus*

*In puppim ferit; excutitur, pro-
nusque Magister*

*Voluitur in caput: ast illum ter
fluctus ibidem*

*Torquet agens circum, & rapi-
dus vorat equore vortex.*

*Apparent rari nantes in gurgite
vasto.*

Hoc est rari non habent æmulos;
& destruere volentes.

3 Vir ipse justus si quando Magis-
tratu fungitur, & si ei nulla alia
jactura contigerit, hæc saltem illi
non deest, ut res ejus domesticæ
deterius per negligentiam dispo-
nantur: ex publico autem nihil,
propterea quod sit justus. Fatean-
tur hanc veritatem ipsi Judices re-
cti, & egregii, bonæque famæ,
quos testes appello, atque ipsum
Platonem lib. 1. de Republ. Bonis
patrimonialibus vivunt, & divitias
proprias consumunt, quin ad
solvendas domos, si forte secun-
dum dignitatem locaverint, offi-
cium eorum, ac clarissimum mu-
nus sit sufficiens. Dicant hæc ipsi
Domini Senatores, qui si divites
non essent, quomodo viverent?
Quare unusquisque, qui non amens
sit, potius eliget alium sibi prodes-
se, quam dum aliis ipse consulit,
multis se negotiis implicare, se-
cundum Platonem, ubi supra. Hæc
tamen non vellem rigorose intel-
ligas, pando enim meam mentem,
& cognitionem; quisque alius suam
sequatur viam, laudabile enim

similiter est aspirare ad amplissima
munera, hocque est regii pectoris,
fanguinisque clari. Ego quia his
dotibus non fruor, fortasse quan-
do sufficientem pecuniam dat mea
rudis Minerva, contentus maneo,
Judicibusque non invideo: *Fortuna
memorem me decet esse mea.*

Ast si credimus Plutarcho in 4
Demosthene, de isto refert, quod
adeuntes ad se juvenes monere so-
lebat, ne se conferrent ad Rempu-
blicam; affirmans, quod si duæ ef-
sent viæ ab initio positæ, una,
quæ ad Rempublicam, altera, quæ
ad interitum aperte ferret, essent-
que manifesta illa, quæ gerentes
Respublicas subire oportet, for-
midines nempe, invidias, odia,
calumnias, contentiones, certami-
na, illam potius electuros esse
homines, quæ ad interitum ferret.
Duæ in hac re dissident maximæ
sectæ, Epicureorum nempe, &
Stoicorum. *Epicurus ait: non acce-
det ad Rempublicam sapiens, nisi
si quid intervenerit. Zenon ait: ac-
cedet ad Rempublicam, nisi si quid
impedierit,* sic alter otium ex pro-
posito petit, alter ex causa. Causa
autem late illa patet, si Respubli-
ca corruptior est, quam ut adjuva-
ri possit. Non nitetur sapiens in su-
pervacuum, nec se nihil profutu-
ris impendet: si parum habebit au-
thoritatis, aut virium, nec illum
erit admissura Respublica, si vale-
tudo illum impediet. Nota tamen
quod cum Lusitana Respublica,
Lysiumque regnum sit semper,
præcipue hodie bene gubernatum,
adaptari specialiter supradicta non
possunt; quapropter intelligant de
alia, ut v. g. de Othomana; ac
Lunatica; sufficit enim mihi in ali-
quo sensu prodesse. Intelligant se-
cundo quicumque legerint, me non
approbare sectas, Christianus enim
sum; ast dicta gentilitatis, & eo-
rum sententias allegare nemo for-
midat

casu, quo non sunt absconæ.

5 Sed ad quam Rempubicam accedent sapientes? Ad Atheniensem? In ista fuit Socrates damnatus, & Aristoteles ne damnaretur, fugit. Invidia nēpe virtutes opprimit: ideo à Senatu motos (aliquando dixi ego nō sinistrè) capite nō minui cōstat. Ergo ad Carthaginensē convolabimus? In ista vero (& ubi sunt?) assidua seditio, & optimo cuique infesta libertas, adversus hostes inhumana crudelitas, etiam adversus suos hostilitas. Quis singulas antiquas percenseat? nulla quæ sapientem, nulla quam sapiens pati posset. Hæc tamen, iterum dico, sunt in curiositatem legentium, & amantium antiquitates; si enim ad præsens tempus attendamus, multæ sunt bene gubernatæ; & quod sint aliqui mali, hominum est conditio. Judas etiam fuit malus, cum esset Discipulus Christi, atque inter Apostolos: quid ergo miremur? Ubique boni, ubique mali. Semper pessimi, & depravati, semper justi, & honorati; & cum debita moderatione omnia procedunt. Audi D. August. epist. 113. *Iusta, & officiosa, & pro suo genere pacatior, atque tranquillior rerum temporalium administratio, recipendorum æternorum meritum gignit; si non teneat, cum tenetur, nec implicet, cum multiplicatur, si non cum pacatur, involvat* sed ait Beda in collectaneis:

Hi sani egrotant, qui aliena negotia curant.

6 Hæc tamen (instabis) spectant etiam ad Advocatos, sicut dictum illud Gregor. in Evang. homil. 17. *ibi curis secularibus intenti, tanto insensibiliores intus efficiuntur, quanto ad ea, quæ foris sunt studiosiores videntur; usu quippe curæ terrene, à cælesti desiderio obdurescit animus, & dum ipso suo usu durus efficitur per actionem sæculi,*

ad ea emoliri non valet, quæ pertinent ad charitatem Dei.

Utrumque officium periculosum est; sed certe supradicta suum habent sensum, & solum probant bonam esse tranquillitatem; & periculum accedendi ad Rempubicam: unde cum Judices magis propinqui proculdubio sint, & in maiori gradu, magis est verendum. Fateor tamen innumerabiles ab hoc periculo liberari habentes semper ante oculos æternitatem; immo ipsis grandissimum à Domino dabitur præmium ob hoc, nempe quia innumerabilibus negotiis impliciti, Deo ipsi bene serviunt, & hominibus; neque omnes possumus confugere ad Eremum; immo in medio Civitatis, negotiorum, & tumultus potest quis esse quietus, pacificus; & interea multum laborare, & sudare: aliter non essent qui Respublicas gubernarent, Senatus, Monasteria, Episcopatus; quod quis ferret? Regum plurimi sancti, Gubernatorum justi, Senatorum boni, Judicum pii, Advocatorum beati; & omnibus suis honos debetur; multæ enim sunt viæ ad celsum Olympum. Utinam ingrediamur omnes! Sed nemo coronabitur, nisi qui legitime prius certaverit. Qui plures ergo vicerit hostes, melius triumphet: Judex autem certe maiores habet inimicos, & exercitum nimis grandem, & potentem contra se.

Feratur ergo quisque secundum vires: ego quia debilis sum, certe non appeto. Utinam non Advocatus, sed Gamgaba forem! Si quis dicat, cur ita non exerceo, respondeo me parvum esse Atlantem; aliter humeris onera portarem; maius enim est mihi hoc jugum; non leve, neque suave. Sed mea culpa est. Non memini, scias, latorve malorum. Bene Eccel; quem diu legeram cap. 11. Fili ne

in multis sint actus tui, id est, ne te implicet negotiis multis. Bene mihi dixerat D. Basilius Magnus epistol. 1. convenit conari, ut mentem in quiete habeamus. Quemadmodum enim oculum assidue circumactum, & nunc in obliqua circumlatum, nunc sursum, ac deorsum frequenter transversum, impossibile est evidenter videre, sed visum applicari oportet rei objectæ, si certam ipsius inspectionem facere debeat: sic & hominis mentem ab infinitis mundi curis distractam impossibile est evidenter veritati intentam esse: selectissima mihi Politiani carmina;

Felix ille animi, Divisque similis
limus ipsis,

Quem non mendaci respondens
gloria fuco

Sollicitat non fastosi mala gaudia
luxus:

Sed tacitos sinit ire dies, & pau-
pere cultu

Urbe procul, voti exiguus, sor-
temque benignus

Ipsæ suam fovet, ac modico con-
tentus acervo;

Non spes corde avidas, non cu-
ram pascit inanem,

Securus quo Sceptra cadant.

O gratissima quies! O dulcis honos,
carere honoribus!

9 His tamen non obstantibus, dis-
tinguendum est, & dicendum, Ad-
vocatos non debere appetere ita
taliter, quod despiciant suum mu-
nus, Advocati enim officium mul-
tum laudabile est. Et quamvis ju-
dicare honorabilius sit, attamen
alta circumspectione indiget.

Centum fronte oculos, centum
cervice gerebat

Argus, & bos omnes saepe fe-
fellit amor.

Unde si requisitis non fruaris, ne-
que dives sis, Advocate, raro te
relinquere officium patiar. Non ap-
petas ergo, id est non contristeris;

quia Advocatus es, & non Judex.
Si tamen potes, & talenta habes,
talentis utere, luceatque magis
lux tua. Hac luce fulgent hodie
quotquot Domini in nostro Lusita-
no Senatu veluti Sydera sunt. Hi
vere frementem Æolum irrident.
Nostris Lusitanis est datum pelagi
Imperium, itaque ad tempestates
Lysii Judices respondent.

Non illi imperium pelagi, se-
vumque tridentem,

Sed mihi sorte datum: tenet ille
immania saxa,

Vestras, Eure domos, illa se ja-
ctet in aula.

Æolus, & clauso ventorum car-
cere regnet.

Sic ait, & dicto citius tumida
æquora placat,

Collectasque fugat nubes, solem-
que reducit.

En, ergo, Terra, Mareque, 10
Lusitani Judices, vobis paret: Vos
Indiæ, Brasiliæque pulcherrimi Se-
natus poscunt. Africa etiam petit:
Ergo Lusitania dat toti orbi leges,
vel qua se pandit vastissima Amer-
ca, vel qua Ganges tumidus aquis,
Indusque fervent; Asiæque osten-
tant Imperia. Quid ulterius? Ipsa
Ordinatio Lusitana invitat Advoca-
tos ad judicandum, dum Judicibus
æquiparat, ut notavimus cap. 1.
Quærite ergo, non rigoroſe appe-
tatis: *Obsecro, Domine, non sum
eloquens ab heri, & nudiustertius,
mitte quem missurus es Exod. c. 4.
v. 20. ubi Gregor. 1. p. Past. c. 7.
Hic ergo quique præcipientes colligant,
cum quanta culpa ex appetitu pro-
prio cæteris præesse non metuant,
si Sancti viri plebeium ducatum,
Deo etiam jubente, timuerunt. Moy-
ses trepidat, suadente Domino; &
infirmus quisque ut honoris opus sus-
cipiat, anhelat? Te ipsum portare
vix potes, nec supra pedes tuos
stare, & humerum ponderibus sub-
mittis alienis: quæ egisti ferre non
vales,*

vales, & aures quæ portas

11 Adamus extra paradifum fuit formatus, ut volunt Interpretes. Non audet paradifum fe motore ingredi; fed Deum fperat: *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & pofuit eum in paradifo voluptatis.* Sic Numinis fingulari quodam imperio tranfvectus. Quid ergo, Advocati, & quiqui alii formati adftatis, proprio defiderio, immoderatoque ardore ad iudicium tenditis, velut ad Paradifum; cum ita ruentes, nec vos cognofcatis euntes. Afflati tendite virtute, & eo modo, quo fupra infinuat *D. Ambrofius: Apprehendit ergo eum virtus Dei fpirans proceffus, & incrementa virtutis; & in paradifo eum collocavit, ut fcias apprehenfum quafi afflatum divina virtute.*

12 Metuenda ergo eft Reipublicæ dominatio, quæ ambitu, violentia, aut muneribus acquifita eft, & cujus non Author eft Deus: *Os. cap. 4. v. 3. conqueritur Numen de Hebræis.* Sed quare? *Gregor. Pap. l. p. Paft. c. 1. Ex fe namque, & non ex arbitrio fummi Reftoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam divinitus vocati, fed fua cupiditate accenfi culmen regiminis rapiunt, potius quam affequentur.* Sine Domini placito Noe non exivit de arca: *Locutus eft autem Deus ad Noe dicens: egredere de arca tu. Genef. c. 8. v. 15* Ergo fine Dei inspiratione nolite, Advocati, exire à Domo, & munere, quod vobis pro arca eft. Arca hæc tamen nofta non parvis tempeftatibus acta eft. Adonias repellitur à fceptro. Quid hoc? Ætatis, & primogenituræ titulis debetur ei regnum: quare ergo Salomon præfertur, foliumque occupat paternum? Nimirum Adonias anhelabat ad Magiftratum, & quafi per vim, & tumultum nitebatur falutari Imperator: Salomon

fapiens, & vel ideo oneris pavidus, nihil follicitavit: David igitur fcienf infaufam procedere gubernationem, quando non per oftium eft ingreffus, Deo vocante; nam tales lupi rapaces evadere confueverunt, rejecit Adoniam, qui impetu, & voluntate regnare defiderabat, & appetebat; Salomonem vero nihil ambientem hæredem nuntiavit. Hoc iudicium, boni Advocati, maneat alta mente repositum. Veftro munere contenti eftote licet periculofe. Iudicem in maioribus periculis verfari ne dubitetis, quidquid contra alios teneat *Ægidius in fuo directorio Advocator. c. 14. n. 5.* Si tamen requifiti ad iudicandum polles, quis te expertum Advocatum Iudicem non ardeat? Ardeant tamen illi, non tu ardeas, quære, fed non appete, pete, fed non postula. utrum vero hæc ita fieri poffint? Tu cogita bis.

Qui appetit effe Iudex, inani gloria tendit, qui quærit, laudabiliter agit, fi aptus eft. Quia petit, modeste facit, qui postulat plerumque fallitur. Hoc fcio: Iudicis officium effe valde meritorium, noftam Lufitaniam Iudicibus, ac integerrimis Senatoribus pollere: unde fi Magiftratus appetendi, Lyfii fine controversia amandi: aut tu utere delectu, moderamineque, & quo te Deus vocaverit, viam dirige, & esto obediens. Ego neque Iudex, neque Advocatus effe vellem; fed non poffum defiftere captis. De me prudenter timeo, fum enim hebetis ingenii; quidquid tamen viribus poffim proficere tentabo, vel ut clientibus ferviam, vel ut caufas decidam, fi ita intelligam in Domino, fine quo nihil bonum effe potest. Hoc ducente, Lufitani Senatores, à periculis remoti in Domo supplicationis diferte iudicatis, Patriæ Patres, Civium amantes, Minervæ chria: 13

Scili-

Scilicet hæc vobis inter caput extulit urbes,
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

SUMMARIUM CAPITIS XXX.

- 1 Aliqui tenent privilegia Doctoribus concessa solum comprehendere Magistros actu legentes: Contraria tamen firmatur opinio: Exercentes advocacionis officium dictis privilegiis condecorantur.
- 2 Advocati Doctoribus actu legentibus equiparantur, & nullum fere inter unos, & alteros est discrimen: Domus Advocati est oraculum Civitatis: Cavendum ab aliquibus oraculis, & pulcherrimis Virgilii carminibus hoc significatur.
- 3 Cives de rebus incerti per nostros docentur Advocatos: Quilibet Advocatus Præceptor appellatur: Advocati laboribus subveniunt alienis, ac aliena utilitati: Senatores Amplissimi non dedignantur eorum scripta legere, & perlegere, ac aliquando laudibus extollere. Qui nec actu legunt, nec munus advocacionis exercent, dictis non gaudent privilegiis.
- 4 Argumentum proponitur pro Doctoribus, & illiditur.
- 5 Gratiani panduntur elegantia verba contra Doctores, qui scientia non fulgent, sed solo gradu, & muneris excellentia.
- 6 Doctores Collimbriensis Academiae latè celebrantur, & præcipue qui fulgent in præclarissimis Collegiis D. Petri, & D. Pauli. Paupertas deploratur infesta scientiæ.
- 7 Prædicti Domini Collegæ ut antiqui Magistri ab Advocatis debent amari summa veneratione,

8 Primum Epigramma proponitur in laudem Illustrissimi DD. Didaci Fernandes de Almeida.

9 Secundum Epigramma, quo Nomina Excellentissimorum Comitum do Assumar. Dic quibus in terris inscripti nomina Regum Nascantur flores? Hic habe.

10 Tertium Epigramma.
Additio.

Tu vero notabis me æqualiter venerari unos, & alteros Dominos de ambobus Collegiis. Mihi fuit. Magister Nobilissimus DD. Sylvester da Sylva Peixoto, æternum Lusitaniæ desiderium, quo Præceptore nullus maior, & cujus anima requiescat in deliciis Paradisi.

O mihi tam longe maneat pars ultima vite,

Spiritus, & quantum sat erit tua dicere facta;

Non me carminibus vincet nec Ibracius Orpheus!

CAPUT XXX.

Utrum privilegia Doctorum competant Advocatis? Utrum Doctoribus actu legentibus equiparemur? De Collegiis Academiae Collimbriensis, & reverentia debita unis, ac alteris Dominis de illis.

B Artolus in L. Medicus. l. 6. cod. de Professor, & Medic. lib.

10. Idem in L. unic. cod. de mulier; & in quo loc. l. 10. cum aliis per Jason. in l. ad egregiai col. fin. de jurejur. tenent privilegia Doctoribus concessa solum comprehendere Magistros actu legentes. Contraria tamen obtinuit opinio, & dicendum est, etiam non legentes, dummodo exercent advocacionis officium, frui dictis privilegiis, solumque potest stare Bartoli opinio in illis, qui nihil penitus agunt, sed otio traditi sunt; ut declarat

Alex.

*Alex. in l. centurio n. 17. ff. de vul-
 gar. substit. Roland. cons. 63. n. 36.
 cum seq. lib. 2. Franc. Marc. d.
 638. p. 1. Felin; & Anan. in c. 1.
 de Magistr. Natt. qui communem
 testatur cons. 65. pertotum; ubi
 ampliat ad fratres, & socios bono-
 rum, affirmatque gaudere immu-
 nitate nostris Doctoribus concessa.
 Latius idem Natt. cons. 1. n. 10. &
 11. post. Bald. in ad tit. ad Specu-
 lat. in tit. de Magistr. in fin. Itaque
 ex hoc capite acquisita per filium
 familias Advocatum habentur pro
 castrensi peculio: Bartol. in l. fori
 tui 4. cod. de Advocat. diversor. ju-
 dic. Bald. in lib. ultim. ad fin. n. 3.
 cod. de inoffic. testam.*

2 Accedit, quia Advocati vel ipsis
 Doctoribus actu legentibus æqui-
 parantur, & nullum inter istos,
 si bene ponderes, est discrimen,
 cum Advocati dicantur jura doce-
 re instituendo clientulos, & de ju-
 re aperto ipsis respondendo, va-
 gumque sæpe habemus examen:
 Ac ut Cicer. 1. de Orat. ait: Do-
 mus uniuscujusque Jurisconsulti
 est Oraculum Civitatis: ergo nos-
 trum nomen magnum est, atque
 Advocatorum penetrabile celebra-
 tum Oraculum. Cave tamen ab
 aliquibus, Lector, Oraculis:

*Talibus ex adyto dictis Cumæa
 Sybilla*

*Horrendas canit ambages, antro-
 que remugit,*

*Obscuris vera involvens: ea fra-
 na furenti*

*Concutit, & stimulos sub pecto-
 re vertit Apollo.*

*Ut primum cessit furor, & rabi-
 da ora quierunt,*

Incipit:

3 Sed quandoque cives de rebus
 incerti per eos certi exeunt, ali-
 quando vero magis dubii. Baldus
 tamen in l. 1. in princ. col. fin. de
 just. & jur. appellat quemlibet
 Jurisconsultum Præceptorem; atque

ita etiam doctissimus Nat. cons. 1. n. 1.
 Et consulentes certe dicuntur Ju-
 ris Professores: l. 2. §. juris civiles
 de Orig. jur. & nihil est dignius offi-
 cio boni Advocati; qui laboribus
 subveniunt alienis, ac utilitati alio-
 rum summo consulunt studio, die,
 nocteque legendo; immo meliores
 habent auditores, Judices nempe
 egregios, eximiosque Senatores,
 qui non dedignantur eorum Scripta
 videre, & aliquando laudibus sum-
 mis extollere; ut ipse ego pluries
 expertus sum; quod tamen de me
 dictum, eorum clementiæ attribuo.
 Non spectent ergo privilegia ad illos
 qui nec actu legunt, nec munus
 advocacionis exercent. Absit tamen,
 quod nostris decoris non compe-
 tant Advocatis. Qui sua vocatione
 relicta, alienis negotiis, & rebus
 ad sui gradus dignitatem non spe-
 ctantibus se immiscent, dictis pri-
 vilegiis sunt indigni; nullatenus
 nostri clarissimi Advocati: Grat.
 for. cap. 186. n. 23. sic etiam pri-
 vilegiis nostris frui non debent Do-
 ctorelli celeberrimi sua ignorantia,
 ut vel ipsis notum est, si proprium
 deponant amorem.

4 Verum contra me instabunt tu-
 mido lauro Doctores: Nos conse-
 cuti sumus Doctoratum multa pe-
 cunia, & plurimis factis expensis,
 sumusque vere Doctores: Advoca-
 ti sunt Licentiati; & rigorose non
 sunt Doctores. Nos hederis ornati
 particulare habuimus examen. Gran-
 de argumentum, Domini Doctores!
 Etiam ego vestrum gradum susci-
 perem, si pecunias promptas habe-
 rem, de quo tamen adhuc in tali
 eventu dubito, ad quid enim per-
 ditio hæc? Num si Doctor essem,
 magis disertus forem? Minime. Ig-
 narus sum sane. Si Doctor sim, da-
 bitis mihi infusam scientiam? Non
 potui ego sustinere graves expen-
 sas, quas vos fecistis. Cur ergo frau-
 der privilegiis? Parcite, quaeso, &
 non

non addatis afflicto novam afflictionem: Non ego ob causam fugiendi examen Doctor non fui; subirem enim libenter; immo tibi arguenti facerem oppositionem. Hæc non ego, sed tu dicas.

Vixit, cui vitam Deus, aut sua dextra dedisset.

5

Repetam tamen notabilia verba *Gratian. for. cap. 186.* ubi de Doctoribus loquitur, referendo *Mandos; & n. 79 ibi*

Hodie est ea temporum nequitia, ut non desint qui perveniant ad gradum Doctoratus etiam in studiis famosis, qui adeo sunt ignari, ut neque sciant prima legum elementa, nec rubricas juris canonici, & civilis.

6

Verum ego, ut verum fatear, semper honorabo Dominos Doctores, quos omni tempore famosos nostra genuit Collimbriensis Academia, præcipue illos, qui ex Collegiis sunt, duo enim Collegia famosa Conimbricæ novimus insignibus viris potentia, nobilitate conspicua, totumque celebrata per orbem:

His amor unus erat, pariterque in bella ruebant. Quicumque attingit limen est Sapientium ex numero electus, ac posteris fama. Viriliter contendunt Collegæ radiis scientiæ coruscantes. Dicit tamen Gratianus, ubi supra, quod etiam pauperes sine ulla expensa fieri poterunt Doctores in Universitatibus, & gratis, & sic multoties hanc dari dignitatem. Si tamen aliquis hoc tempore pauper declaretur, de hocque ab illo detur confessio, quæ magna probatio certe est, securus non reputetur; qui enim ut pauper habitus est, plerumque ignarus censetur. O Advocati, grandes emite bibliothecas, currum habetote, insignesque vestes, & sic Doctoribus non invidete. Interea ego temporis hujus habitu incedam.

Quoniam verò hic de Doctoribus diximus, & quod gratis consequantur Scholastici gradum in Universitatibus, sciendum est hoc ita fuisse; & practicari debere. Immo ipsa Universitatis Collimbriensis Collegia, Divi Pauli, & Divi Petri videntur sapientibus, & pauperibus destinata, attenta origine. Quod Advocati debeant etiam venerari collegas disertissimos utriusque Collegii extra disputationem est; hic enim omnes sunt viri sapientissimi, & cuncti electi. Hic Magistri colendissimi, & totius orbis Præceptores excellentes. Illic sūma nobilitas viget. Quodnam sit præstantius, adhuc sub Iudice lis est? Non desunt qui contendant solum esse Regale Divi Pauli Collegium, sed hoc instituti nostri non est; immo utrumque Regibus dignissimum, orbis miraculum nulli exterorum secundum novimus, Dum tamen Illustrissimus DD. Didacu Fernandes de Almeida Dominus meus pro suo disputavit Collegio, hæc in operis laudem rudi dedimus camæna.

Epigramma.

Dum calamo pia bella geris,
Paulique nitores

Doctrina illustras, clare
Jacobe, tua.

Multa Tibi Paulus, sic plurima
Regia debet,

Pauliadumque Domus, Ly-
sia tota viris.

Cur vero hæc? Pauli Domus est,
atque ipsa Joannis:

Jure igitur calamo plaudit
uterque tuo.

Ille polo, terra hic magnus: fe-
licior ergo

Solus ades! tantis, digne,
patrociniis.

Pauliadum Domus alta fuit, te-
cum altior illa est:

Magna erat, ingenio ma-
xima

xima facta tuo!
 Aliud.
 9 Clara Domus Pauli, Petri quoque clara per Orbem:
 Illa viris grandis, grandis & ista viris.
 Æqualis meritis satis utraque vixit in annos,
 Utraque virtutis signa decora dabat.
 Noscere nec poterant homines, Regalis an esset
 Pauliadum major, seu tua, Petre, Domus.
 Florebat dudum Regalibus utraque Alumnis;
 Utraque Collegis docta, jucunda suis.
 Venere Almejdæ, atque intrant regalia tecta:
 Regali Domui tres dedit una Domus.
 Alloquitur Superos pro Paulo docta Minerva:
 Gloria Pauliadis indubitata sat est.
 Cedant, Petre, tui, seu claro sanguine jactes:
 Seu magno ingenio, desine, cede Domus.
 Vincere si multos unius gloria posset;
 Quid facient hi tres, quos quoque junxit amor?
 Divide? Sed tales fratres quis distrahat: adde:
 Non patitur numerus, Pauliadumque chorus.
 Hos genuit Mater florens (mea gloria cedat)
 His Pater est alter Mars, Lysiaque decus.
 Seu calamo, seu bella geras, bona Lysia, ferro;
 Ut vincas, opus est, Lysia celsa, Domo.
 Almejdæ vincunt: Almejdæ, Paule, probasti:
 Non semel, est Petri ter quoque victa Domus!

Alterum.
 Censores calamo viderunt bella gerentem
 Pro Paulo authorem, Pauliadumque Domo.
 Tum docti clamant: dubia est victoria: Sylva
 Petriadis, Domui tu quoque, Sylva, faves.
 Pulvere Palladio jam dudum bella sonabant:
 Clari Censores talia dicta dabant.
 Non nostrum inter vos tantas componere lites:
 Di faciant utinam! Vivat utraque Domo.
 Ecce celer superis Mercurius aliger adstat:
 (Intrat Joannis non semel iste Domum)
 Alloquitur: Pauli qui causam suscipit, ipse
 (Non legitis?) Pauli doctus alumnus erat?
 Ipsi opus egregium circumspexistis: ac ipsum
 Noscite jam titulum: qualia fronte gerit?
 Postquam censores hoc cognovere, beata
 Pauliadum Domus est, maxima ubique suis.

SUMMARIUM CAPITIS XXXI.

1. Advocati possunt facere substitutionem militarem filiis suis. Argumentum contra predictam resolutionem proponitur.
2. Respondetur ad argumentum: Privilegium hoc fuit concessum militibus non ob imperitiam, sed propter militiæ favorem.
3. Testamentum militis non subjicitur querelæ inofficiosi: Ex diversis non fit illatio; & late respondetur ad alterum argumentum.

tum; resolutioque satis firmatur:

Militi Advocato offer.

Epigramma.

Causidicus nam, miles eris: nec
tela vibrabis:

Pro gladio tibi sit liber, &
alta Toga.

Maximus ipse Toga, dum fervent
agmina campis,

Vel solo calamo victor ubique
sonas!

Ergo victorem quid te galeata la-
cessit

Turba: potes sic num vincere:
& arma gerens:

C A P U T XXXI.

Utrum Advocatus possit facere sub-
stitutionem militarem filiis suis
impueribus: Refertur affirmati-
va opinio; & contraria tutior
censetur.

Privilegium magnum (secundum
aliquos) competit nostris Advo-
catis, nempe quod possint facere
substitutionem militarem filiis suis
secundum terminos *textus in l. cen-
turio ff. de vulgari, & pupillari.*
Ratio est; quia nostri DD. Advo-
cati sunt milites, & multo honora-
biliore; quam milites militie arma-
te: *glos. in l. miles 6. ff. de re judi-
cat. Trentacinq. de substit. 4. p. c. 8.*
n. 7. Gars. Ias. & alii, quos citat
noster Lusitanus Carvalh. magnum
*D. Petri Collegii decus, ad cap Ray-
nald. de testam. p. 1. n. 288.* Sed ar-
gues: Hoc privilegium, & omnis
facultas testandi, sic, vel sic, con-
ceditur militibus propter eorum
ignorantiam: *lib. 2. tit. 11. Instit.*
*de militari testamento, ibi supradi-
cta diligens observatio in ordinandis*
testamentis militibus propter nimiam
imperitiam eorum constitutionibus
Principalibus remissa est: ergo cum

in nostris militibus Advocatis magna
scientia e converso supponatur, cre-
dendum est non posse facere talem
substitutionem, ex argumento ces-
sante causa, quod regulariter vali-
dum est de jure. Et re vera (ut
verum dicamus) ista secunda opinio
tutior est.

Sed contrarium aliqui sequuntur, 2
neque enim hoc privilegium, de quo
agitur, fuit concessum militibus
propter ignorantiam, sed ob mili-
tie favorem, & prerogativam, quod
ideo ad Advocatos, & DD. jure me-
rito extenditur: Latè *Alex. in d. l.*
centurio à n. 6. Galiauldin repet. d.
leg. centur. à n. 38. & seqq. Et præ-
dictum privilegium fuit militibus
concessum in solatium, ut postquam
in bello, expeditioneque essent oc-
cupati, possent directò primum, &
secundum hæredem facere: ideo
cum Advocati non sint minus occu-
pati pro Reipublicæ utilitate, quam
milites, evidenter sequitur ipsis hoc
competere; quidquid contrarium
teneat Ludovicus Romanus *in l.*
quamquam cod. de testament. milit.
Marsiliusque in d. l. centur; & multi
alii. Hæc ex Carvalho, ubi supra.

Argues tamen: Testamentum mi- 3
litis patrisfamilias non subicitur
querelæ inofficiosi: *l. Si instit. v.*
§. 2. l. Papinian. 8. §. Papinian. 3.
cum §. seq. ff. de inoffic. testament. &
est communis, a qua nemo recedit:
atqui Advocatus non habet tale pri-
vilegium in testando: ergo jam pri-
vilegium militis in materia testamen-
torum non extenditur ad Advo-
catos. Respondendum tamen est, quod
ex eo, quod istud non extendatur,
non sequitur quod idem dicamus de
alio, neque ex diversis fit ulla illa-
tio; neque nos diximus absolutè
omnia privilegia extendi; immo hoc,
de quo procedit argumentum, fuit
valde exorbitans, & quia ita, pos-
tea sublatum est *per text. in auth.*
ut cum de appellat. cognoscitur, §. &
hoc

hoc quidem col. 8. Ergo quia nimis exorbitans nostris Doctoribus non fuit communicatum, præcipuè cum lex ad milites arctaret; quod non procedit de primo; & datur eadem ratio in nostris Advocatis ut illo fruantur; & materia privilegii ordinibus concessi est plerumque favorabilis, & ubi datur eadem ratio, militat ipsa dispositio, neque hoc rigorosè loquendo est extensio, sed comprehensio quædam. Hæc in Advocatorum gratiam, sequendo Carvalh. & alios; dum tamen, ut dixi, contrariam opinionem meliorem reputes.

SUMMARIUM CAPITIS XXXII.

- 1 Advocati exempti sunt à muneribus personalibus præter arbitrandi, consulendi, & judicandi: Non coguntur ad recipiendos hospites. Vide, & nota.
- 2 Non tenentur ad faciendam custodiam: Exempti sunt à tributis.
- 3 Advocatus non convenitur ultra quam facere potest; Hocque illis competit privilegium: Non possunt scrutari de armis.
- 4 Quod possint scrutari certum est, non obstantibus aliquibus DD., maximè apud Lysios datâ lege novissimâ.

CAPUT XXXII.

De variis exemptionibus, & nostrorum Advocatorum privilegiis.

- 1 NOSTROS Advocatos esse exemptos a muneribus personalibus præter arbitrandi, consulendi, & judicandi, est extra controversiam: l. Sancim. 1., ubi Bartol., & Bald. C. de Advocat. divers. judic. Peregrin. de jure fisc. 1. T. tit. 2. nu. 15. Marc. q. 637. nu. 5., ubi quod non coguntur ad recipiendos hospites, &

ita Judices in Civitatibus, & Villis non possunt in domos Advocatorum mittere milites, ut ibi resideant tempore belli, neque cogimur militum esse Patroni in tali casu; vocant enim milites Patronos omnes illos, in quorum domibus habitant, quando agmen oppidum intrat, vel in aliqua arce stat miles in armis; & non sufficiunt armatis domus destinatae, vulgo *Quarteis*: Unde Judex non potest ad hoc dare ordinem, quem vulgo dicimus *boleto*; & si dederit, præsumitur inimicus illius Advocati, quia non potest, aut non debet ignorare privilegium nostris Advocatis concessum, seu ut melius dicam, exemptionem datam. Verùm si necessitas urgeat, & alio modo militibus subveniri non possit, affirmandum est domos Advocatorum non esse immunes recipiendi truces hospites. Truces appello, idest, horrendos bellatores. Neque de hoc miretur Advocatus. Quid enim? Miles militem bono animo recipiat. In hoc tamen casu ex urbanitate Judex exponat Advocato necessitatem, ac ita exprimat in mandato vulgo *boleto*, ut clarius innotescat authoritas Advocatorum, immo in hoc casu nobiliores sint, qui ad nostras domos mittantur, aut ipsi belli officiales, sic enim magis attenditur ad authoritatem Domûs ex nobilitate hospitis; & quia nobiliores debent occupare meliorem locum. Ita censeo in hac materia, & ita observarem, si Judex forem.

Quod etiam non teneantur ad faciendam custodiam, tradit *Guid. Pap. q. 458. num. 4. Aloys. de Leo in l. 1. Cod. de Advocat. divers. judic. nu. 28. cum seqq. Fontanel. de pact. nupt. tom. 1. claus. 4. glos. 10. p. 1. num. 127.*, & generaliter respectu munerum personalium præter supra posita facit l. *Medic. de professor. & Medic. lib. 10. Nat. cons. 65. n. 1. Rip. in tract. de pest. tit. de remed.*

praeserv. contr. pest. nu. 216. Ben. in tract. de privileg. Juris consult. p. 3. privileg. 96. nu. 2. Put. de Syndicat. verbo Doctōr num. 1. Gutier. pract. quest. lib. 1. c. 21., & seq., ubi de exemptione a tributis; de qua materia vellem ego specialiter dicere; ast non possum: Guid. Pap. q. 88., & qu. 388. a contributione liberos censet Doctores, & in Regno Castellæ observatum tradit Guid., ubi supra.

3 Non conveniuntur etiam Advocati ultra quam facere possunt: *Ferrar. in tract. de appellat. lib. 5. cap. 4. n. 551. Put. de Syndicat. verbo Doctōr n. 1. Ceval. pract. quest. q. 477., neque tolluntur arma Advocatis tempore prohibito, ut probat Menoch. de arbitr. cas. 394. n. 74., & 75. Ceval. pract. quest. q. 329. nu. 4. Tiraquel. de nobilit. c. 20. num. 67. Plac. de delictis c. 8. num. 20. Idem Put. de Syndicat. verbo Doctōr n. 1., ubi quod familia potestatis non potest capere Doctores, & citat Bartolum dicentem, quod non possunt prædicti scrutari de armis: favet Xamar de offic. Advocat. p. 2. q. 2. num. 8.*

4 Hoc tamen, quod de armis dicitur, certè in usu non est, neque Advocatus potest trahere arma prohibita, maxime stante lege novissima; quæ talem non admittit exceptionem: Et licet Advocatus ad suam defensionem, & ob multos inimicos truces, quos quisque habet, certè dependeat ab omni cura, non tamen ad tantum extenditur potestas, quod armis prohibitis, & vetitis uti possit, aut de illis non scrutari; & ita concludenter tene, & sequere; nullum enim in contrarium est dubium, aut leve fundamentum.

SUMMARIUM CAPITIS XXXIII.

1 Advocatus certè militi præfertur.

2 Scientia præfertur viribus, ac divitiis; & melior est Sapiencia, quam arma bellica.

3 Sapiencia est fundamentum omnium bonorum.

4 Latè prosequitur, & demonstratur; referturque celebre dictum Calisti III. Romani Pontificis.

5 Celebratur pacifica Lusitania; & Dominus Rex Sabaudia ad astra evehitur ob animum egregium, & Marte potentem.

Ad 6. 7. 8. 9. vide.

10 Sapientes sunt veluti dominatores aliorum: sine consilio nihil in ipso bello geritur; & concluditur a Sapiencia ipsum Martem dependere.

11 Acri dextrâ potior est prudentia.

12 Consuetudo Alexandri Severi memoratur: Milites dependent a multis notitiis, & artibus; & militaris res legibus in tuto est collocata præsidio.

13 Romanum celebratur Imperium, quod consilio, & non solum dextra superavit: Sententia D. Ambrosii proponitur.

14 Literati homines ad arma nimis quandoque inserviunt; meliorque eis debetur locus.

15 Juris consulti plurimi militaverunt: Tenditur per allegorias.

16 Audientiarum Venatores reprobantur.

17 Celebrantur duo Lysii Comites armis famosi.

CAPUT XXXIII.

Utrum Advocatus militi præferatur.
De armis, & literis disputatio.

AN Advocatus militi præferatur, etiam in controversiam deduxerunt nostrates; & communis est conclusio, nostros Doctores præferri: *Glos., & Bald. in l. quod constitutum ff. de militari testament. Beluga in opere suo Curiali tit. de formâ, &*

mā, & ordine standi §. post hos, quem citat aureus Boerius in tract. de auctorit. magni Consilii n. 93. Grat. for. tom. 1. cap. III. nu. 84. perintegros de hoc tractatus ediderunt Signorol., & Christophorus Lanfranc. de Homodeis, Thomas Mer. p. 2. coll. 6. cap. 17. de professor. jurisperitis num. 7., quos poteris videre.

2 Ratio istorum principalis est, quia Scientia præfertur viribus, ac divitiis: c. de multa G. circa sublimes, & literales personas de prob. c. 2. de officio Delegati lib. 6. Unde Sapienter dixit Salomon Sapient. cap. 6. in princip. *Melior est Sapientia, quam Vires, & Vir prudens, quam fortis. Et Ecclesiast. cap. 9. in fin. Melior est Sapientia, quam arma bellica. Et Sapient. 7. Divitias nihil esse duxi in comparatione illius, nec comparavi illi lapidem pretiosum; quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tamquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius.*

3 Accedit; quia Sapientia secundum ipsum Salomonem, est Mater, & origo, principium, & fundamentum omnium bonorum, ut Sapient. 7. 11. *venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & letatus sum in omnibus, quia antecedebat me ista Sapientia.* Quasi sic ista omnia munera distribuat, & dominetur domina absoluta, diserta, & antiquissima præ cæteris: unde Cicer. lib. 1. Officior. sic est locutus. *Parva sunt foris arma, si non est consilium domi.*

4 S. Isidorus lib. 1. Etymolog. refert illam tabulam ingeniosè propositam a Demosthene Græco Oratore: Philippus Macedo exercitu potenti Atheniensibus terror erat, provinciamque vastabat. Ecce tamen per legatos petivit ab eis (Civitatemque intactam promittit) decem claros Oratores. Patres, primique Cives pro-

ponunt Philippi pactum in Senatu, donec Demosthenes ingenio grandi hæc protulit verba: *Facta est pax Cives inter Lupos, & Pastores. Illi ab istis canes sunt consecuti, dicentes latratibus esse rixarum causam; & sic pastores ignoranter luporum votis annuerunt, judicantes, quod cum pax celebraretur, nulla erat canum necessitas. Sed quamprimum lupi greges notarunt custoditos, ecce advolant dentibus frementes, pavidosque terunt, lacerantes unguibus. Hoc vobis, Patres, postulat Philippus; maturis ergo animis ponderate, utrum sit conveniens dimittere vestros Oratores famosos, qui suis latratibus, consiliis nempe, portas custodiunt Civitatis, Regnumque totum? Omnia perditis, si abdicatis vestros Jurisperitos. Scilicet Philippi exercitus Duces, militesque non petit: ad quid ergo decem homines? Decem Sapientes nempe possunt superare exercitus, vastare Urbes, vincere Reges; & toti dominarier orbi.* Hac consideratione ductus Calistus III. Pontifex Maximus sæpe dicebat, se non timere bella, & insidias hostium, cum Ecclesia mille homines doctos haberet, ut refert *Victoria in suo Theatro de los Dioses p. 2. cap. 1.*

Quid ulterius? Ecce dum tota Europa armis gemit quassata, Italiaque campis fervent agmina voluntantia. Dum tota Parma gladiis, telisque coruscant, Padumque multo sanguine cernimus spumantem grandemque instructo Marte Sabaudiam, cujus Rex potentissimus verè nostrorum temporum Hercules; sola Lusitania fruitur sua pace secura. Rhenum aspicias, Eugeniumque inclytum Turcarum quondam terrorem, quos sæpe præliis devicit, fugavitque, nunc in Gallos tela, ultimumque exitium minantem.

*Induitur ferro splendor, juvenumque repostæ
Instaurant galeæ coni decus, hasta*

hasta juvatur

Amento, renovantque nova fornace bipennes.

Conferitur tegmen laterum impenetrabile multas

Passurus dextras, atque irrita vulnera thorax.

- 6 His fretus auxiliis Potentissimus Dominus Germaniæ Imperator Carolus Sextus, quem diu fata fervent incolumem, Iberos altos, Gallosque invictos laceffit. Parte alia metuendum videas Carolum alterum, annis juvenem, experientia senem, qui post captam Neapolis Urbem, Regno potitur. Cecidit Palermus alta solo, atque omnis metuit Trinacria tellus.

Hispanus bello victor, primisq; Superbus

Auspiciis tantorum operum violentius ardet,

Attollitque animos, Messanæque alta requirit

Mænia, & oppositis celer admovent agmina muris.

- 7 Cedit Regno Caroli devicta Capua, illa urbs Campana a Virgilio memorata. Illinc noscas Lunam Superbam, Persasque ruentes. Qualia non unquam numeraverat agmina Xerxes, sive Darius infestus Alexandro. Tanta est potentia Thamas!

- 8 Quid inter hæc noster invictissimus, ac insuperabilis Dominus D. JOANNES QUINTUS Lusitaniæ, & Algarbiorum Rex? videt pugnantes animo sereno.

Ipse sedens niveo melioris limine Phæbi

Dona recognoscit populorum, aptatque Superbis

Postibus, incedunt victæ longo ordine gentes.

Conscijs ille sui, Sapiensque per omnia lustrat

Attollens humeris famamque, & fata Nepotum.

- 9 Sipientia nempe, consiliumque Lusitanum regit Regnum; ac in pace

per sæcula conservabit. Quod si bella ruerent,

Nonus unusquisque obscura è mole sepulchri

Surgeret, & gladio vel sponte lacefferet Orbem!

Redeamus ad opus: Aristoteles, quem refert Rebuffus. ad leges Gall. tit. de salariis famulorum glos. 2. in princip. ait Sapientes, & qui ingenio pollent, esse veluti dominatores aliorum; eo quod graviter ferendum est, quod illiterati homines nos alicubi pro nobilitate generis vincant, vel armis superent; quando, ut dicitur Proverb. cap. 20 ib. Cogitationes consilijs roborantur, & gubernaculis tractanda sunt bella; gubernaculis, idest prudentia, & consilio. Et sine consilio Sapientum nihil in ipso bello agitur, ut bene deducitur ex lib. 1. Machabæorum cap. 5. In die illa ceciderunt Sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium. Vide Homer. lib. 2. Iliados.

Certè, inquit, venerande Senex, te plurimalingua

Gratia commendat: prudenti peccatore cunctos

Haud dubiè gratos superas, vincisque loquendo.

Atque utinam tales mihi Di bis quinque dedissent,

Nempe brevi nostris manibus caperentur, & alto

Pergama conciderent a culmine.

Bene Cicero in Catone Majore sic ait. Dux ille Græciæ nunquam optat ut Ayacis similes decem habeat, sed ut Nestoris: quod si acciderit, non dubitat, quin Troja brevi sit peritura. Vnde optimè Flac. lib. 4. ib.

Nec solis viribus æquum

Credere, sæpe acri potior prudentia dextrâ.

Et Lampridius memorat de Alexandro Severo, quod consuetudo illi fuit, ut si de jure, aut negotiis tra-

tractaret, solos doctos, & disertos adhiberet. Si verò de re militari, milites veteres, & senes bene meritos, & locorum, ac bellorum, & castrorum peritos, & omninò literatos, & maximè eos, qui Historiam notant: requirens quid in talibus casibus, quales in disceptatione versabantur, veteres Imperatores, vel Romani, vel exterarum gentium fecissent? En quomodo milites ab his notitiis dependent, & vel a nostra jurisprudentia, quæ est humanarum rerum notitia vasta. Bene Justinianus de Justiniano Codice confirmando: ibi: *Summa Reipublicæ tuitio de stirpe duarum rerum, armorum, atque legum veniens, vimque suam exinde muniens, felix Romanorum genus omnibus anteponi nationibus, omnibusque gentibus dominari, tam præteritis effecit temporibus, quàm Deo propitio in æternum efficiet; istorum enim alterum alterius auxilio semper eguit, & tam militaris res legibus in tuto collocata est, quam ipse leges armorum præsidio servatæ sunt.*

13 O felix Minervæ, & Jurisprudentiæ consilium, cui vel arma cedunt! Xerxem, qui multa hominum millia contra Græcos adduxerat, nec vel terra, vel mari poterat capi, unius Themistoclis industria superavit: Sanè contra hostes non armis solùm, sed consilio in primis utendum est. Nam cùm consultatione possimus superiores evadere, quid opus erit pericula suscipere? lege Rutil. lib. I. *Itinerar. de Imperio Romano, ubi.*

Omnia perpetuos quæ servant sidera motus,

Nullum viderunt pulchrius Imperium.

Quid similes Assyriis connectere contigit arma,

Medi finitimos cùm domuere suos?

Magni Parthorum Reges, Macedumque Tyranni,

Mutua per varias jura dedere vices.

Nec tibi nascenti plures animæque, manusque;

SED PLUS CONSILII, JUDICIIQUE FUIT.

Iustis bellorum causis, nec pace superbâ

Nobilis ad summas gloria venit opes.

Optimè D. Ambros. epist. 30. *Si de re militari est consulendum, debet exercitati viri expectari sententia: Ipsi Duces aliquando superaverunt inimicos exercitus per siderum, cælique observationem, & sic ponebant castra, melioremque occupabant locum: ergo ad quid arma si desit scientia? ista verò plerumque sine armis stare potest absolutè.*

Nec dubitari potest, quod literati 14 homines prius, si velint, ad arma eligendi; & quod melior eis locus debetur; & semper militaverunt insignes scientiarum, & bonarum artium Professores: Virgil. lib. II.

Forte sacer Cybele Chloreus, olimque Sacerdos

Insignis longè Phrygiis fulgebat in armis,

Spumantemque agitabat equum; quem pellis ahenis

In plumam squamis, auroque inserta tegebat.

Ipsè peregrina ferrugine clarus, & ostro

Spicula torquebat Lycio Cortynia cornu.

Aureus ex humeris sonat arcus, & aurea vati

Cassida.

Quid memoretur Asylas? Supponam Mathematicum.

Tertius ille hominum, Divumque interpretes Asylas,

Cui pecudum fibra, cali cui sidera parent;

Et linguæ volucrum, & præfagi fulminis ignes,

Mille rapit densos acie, atque hor-

11768

387

175

315

borrentibus hastis.

Et volo te Vatem, Cupavo.

*paucis comitate Cupavo,
Cujus olorina surgunt de vertice
pennæ.*

15 Et si Jurisconsultos vellem adducere in medium, qui militavere, longo nobis Catalogo opus esset: Si ergo bella descendant in Lusitanam plagam, a quibus nos liberet Deus, ruant Advocati ad arma; & illis nempe fiet exercitus nimis grandis. Utrum vero ad hoc cogi possint, dico affirmativè, si necessitas instet; ablata verò necessitate, si in ipsis non est doctrina sufficiens, non tantum in Regno militare, sed in Indiam mittendos clamarem sua comptos oliva. Qui intelligit, intelligat: Horridus Advocatus ignarus mihi est; & quasi vivit raptò officio: pugnet ergo suis Ducibus.

*Et te montosa misere in prælia
Nursæ*

Ufens, insignem fama, & felicibus armis.

Horrida præcipuè cui gens, assuetaque multo

Venatu nemorum, duris Æquicola glebis

Convectare juvat prædas, & vivere raptò.

Quin & Marrubia venit de gente Sacerdos

Fronde super galeam, & felici comptus oliva.

Archippi Regis missu fortissimus umbro:

Vipereo generi, & graviter spirantibus hydris,

Spargere qui somnos cantuque, manuque solebat.

16 O audientiarum venatores, qui Judices dormientes supponitis! Tales odit Orbis Advocatos. Illos vero, qui scientia, & honestate fulgent simplici militi præferendos evidens est; immo Advocatus est miles togatæ militiæ, & per leges, ut passim dicitur, ac in illis disponitur,

gaudet privilegiis militaribus.

Tempore, quo hoc caput incæpi, 17 nostra clarissima Lusitania secura pace fruebatur; ac etiam hodie vivit in pace: apparent tamen belli tumultus, minæque, ac pro utroque Nonnio memorato stant duo Præclarissimi Comites do Assumar, & Atalaya, viri armis nimis potentes, & experti; primus Equitum Magister, secundus Peditum; & his duabus veluti columnis certatim sese Lyfii exhortantur in arma. Haud ulli veterum est quisque secundus. Utriusque

Ardet apex capiti, cristisque, ac vertice flamma

Funditur, & vastos umbo vomit aureus ignes.

Non secus ac liquidâ si quando nocte Cometa

Sanguinei lugubre rubent, aut Sirius ardor:

Ille sitim, morbosque ferens mortalibus agris

Nascitur, & levo contristat lumine Cælum.

SUMMARIUM CAPITIS XXXIV.

- 1 Advocatus in causâ, quam defendit, regulariter testis esse non potest.
- 2 Utrum hoc militet adhuc finita advocacy? Referuntur duæ opiniones contraria; & distinguitur in materiâ, ac tandem resolvitur nunquam manere testem integræ fidei.
- 3 Utrum possit esse testis in causâ appellationis? Referuntur opiniones; inter quas distinguitur; ac ultimò dicitur etiam non esse testem integræ fidei, licet admittatur.
- 4 Idem, quod dicimus de Patrono in causa Clientis, affirmamus de isto in lite sui Advocati.
- 5 Non solum Advocatus salariatus testis esse non potest; sed multò fortius non salariatus.
- 6 Advocatus, qui recepit pecuniam ab uno,

ab uno, ne alterum defenderet, adhuc pro illo testis esse non potest.

7 Contrarium tamen ut verum resolvitur.

8 Si verò Advocatus ut testis producitur ab Adversario, contra quem litem defendebat, certè probat. Debet tamen se excusare quantum possit.

9 Advocatus tantum electus potest esse testis; sed si de salario jam fuerit conventum, majus dubium est; & referuntur opiniones.

10 Per patrocinium subsequens non debilitatur juramentum antecedens.

11 Advocatus in unâ causâ, potest esse in alia testis. Quando articuli sunt diversi, potest deponere in illis, in quibus non advocavit. Advocatus in possessorio potest testificari in plenario proprietatis. Et ubi veritas aliter haberi non valet, admittitur in subsidium. Semper in criminalibus admittitur ad præsumptionem faciendam, & ne delicta maneant impunita. Dictum ejus non valet, nisi questioni subiciatur. Si cum Advocato concurrant testes idonei, ejus fides supplebitur. Contrarium tamen resolvitur. Limitatur autem, dum Advocatus sit incorruptæ integritatis vir, atque bonæ famæ.

CAPUT XXXIV.

Utrum Advocatus in causa, quam defendendam suscepit, possit esse testis? Latè agitur de hac materia cum omnibus suis casibus.

1 **A**Dvocatum in causa, qua est Advocatus, non posse esse testem regulariter propter præsumptam affectionem colligitur ex aperto textu in cap. si testes omnes §. testes, quos accusator, 4. q. 3. tit. in l. fin. ff. de testib. Alber. in l. deferre num. 3. ff. de jure fisci, Speculat. in tit. de test. §. 1.

nu. 74. *Æmil. in tract. de testib. p. 1. verbo Advocatus nu. 3. Cephal. conf. 65. num. 22. lib. 1.*

Quæ quidem communis regula ampliatur, adhuc finita advocacione: Bald. in l. omnibus num. 4. cod. de testib. quia sua interest ignorantiam non detegi: Mascard. de probat. lib. 3. c. 1357. nu. 4. *Text. in cap. Roman. de testib. in 6. Surd. d. Mantua 219.* Sed contra hanc limitationem est *Ægidius in tract. de testib. num. 13. Mell. eod. tract. num. 31. vers. item admittitur negotio finito: idem Mascard. de probat. lib. 1. c. 66. num. 9.*, ac plures alii, quos refert, & quibus assentior. Si velis, distinguere potes, & contrarias opiniones concordare, dicendo, quod prima procedit, si Advocatus consequatur ex juramento commodum, si non, secundæ adhareas. Ita *Myllis in suo repertor. verbo testis non potest esse Advocatus.* Sed adhuc in his terminis obstare videtur illa affectio ad causam, quæ est motivum repellendi Advocatum a juramento. Ita arguit *Mascardus de procuratore loquens, de probat. lib. 3. c. 1222. num. 12.*, & de Advocato in terminis *Æmil. d. verbo Advocatus num. 42. fol. 101.* Pro resolutione dicas, numquam manere testem integræ fidei, & omni exceptione majorem: *Rym. conf. 56. num. 4. lib. 10.*

Neque in causa appellationis Advocatus potest esse testis pro suo clientulo: *Campeg. de testib. reg. 58. in princ. Corrad. in pract. §. 2. de officio Prætor. tit. de testib. rubric. person. test. aggred. verb. Advocatus num. 59.*, vel adhuc in causa appellationis det suum patrocinium, tunc enim clarè est extra omne dubium, vel non: *Imol. in c. cum a nobis n. 7. vers. si autem extra de testib.* Contrarium tamen hisce terminis affirmavit *Bartol. in conf. 213. nu. 2. Malet. de test. p. 1. c. 4. num. 6.* Distingue pro concordia, ut supra, & dic non manere

- nere omni exceptione majorem.
- 4 Quod dicimus de Patrono in causa Clientuli, procedit pariformiter de Clientulo in processu sui Patroni, & Advocati, quasi quod sit ejus domesticus: *Alb. in l. fin. num. 7. ff. de testib. Speculat. in tit. de teste § primo num. 13.* Hoc tamen intellige, durante patrocínio, illo enim finito, nulla datur ratio, ex vi cujus clientulus non possit esse testis in causa Advocati: *Mascard. lib. 3. c. 1357. num. 49.*
- 5 Non solum Advocatus salariatus a testimonio repellitur, per ea, quæ diximus; sed etiam non salariatus; immò in isto præsumitur major affectio: *Mandos. in addit. ad Roman. cons. 420. lit. A. Surd. d. Mantuan. 219. num. 5., & 6.* Et mihi non placet; quia Advocatus non salariatus, ideo est magis salariatus; & vera hirudo, sicut me docuit experientia, & multi casus, quos possem de aliquibus recensere. Ego vero, ut verum fatear, numquam sine pecunia pro divitibus volui descendere in arenam; pro pauperibus vero (Deus scit) neque dubitavi umquam, neque dum mens, & vita fuerit, dum spiritus hos reget artus, dubitabo.
- 6 Advocatus, qui ab una partium pecuniam recepit, ut alteram non foveat, non potest esse testis in tali casu, ut reprobato Speculatore tenet *Malet. in tract. de testib. c. 4. num. 7. in fin., & num. 8.* Et hoc ex duplici ratione; primo propter receptionem pecuniarum; quia jam contractus habet executionem pro parte. Secundo; quia negare non possumus, quin Advocatus iste, qui pecuniam recepit, habeat affectionem ad causam: *Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 66. num. 5., & 6.*
- 7 Ego tamen resolutivè dico hoc mihi non placere; & in primis dico talem contractum esse indignum. Supposito autem, quod quis demens eum celebret, dico talem

habere solum affectionem ad pecuniam, quidquid de causa, quam non defendit. Et forsitan illorum terminos, & facta ignoret. Potest ergo talis Advocatus esse testis his terminis: *Speculat. in tit. de testib. §. 1. num. 75. Hoshens. in summa sub tit. de testib. §. quis possit esse testis col. 5. vers. quid si Advocatus.* Et do aliam rationem; quia edictum de testibus est prohibitorium; & non reperitur cautum, Advocatum in tali eventu non posse esse testem: *Aufr. de reprobat. test. num. 8. vers. sed ubi recepisset pecuniam, & nu. 79. vers. pecuniam recipiens.*

Quando verò Advocatus inducitur in testem ab eo, contra quem est patrocínatus, admittitur, & probat pro utraque parte: *Bartol. in l. omnibus num. 7. in fin. cod. de testib., & potest cogi in tali casu ad testificandum: Felin. in cap. cum a nobis num. 13. extr. de testib. Æmil. tract. de testib. p. 1. verbo Advocatus n. 26., ubi plures refert. Rectius tamen faciet Advocatus in tali casu, abstinendo se a tali testimonio, si possit; in verecundum enim quodammodo videtur eum testimonio lædere, quem aliquando in eadem causa patrocínando adjuvavit: *Franc. in cap. Roman. num. 3. de testib. in 6.**

Advocatus autem tantum electus, pro Clientulo potest ferre testimonium, si adhuc non incæpit advocare: *Felin. in cap. cum a nobis num. 13. vers. idem si fuisset electus extr. de testib. Corn. cons. 309. num. 5. lib. 4. Æmil. de testib. p. 1. verbo Advocatus num. 22., & 23. fol. 92.* Et est ratio, quia lex non simpliciter prohibet Advocatum, sed quando patrocínium præstitit: *l. fin. ff. de testib.* Ergo cessat ratio. Sed si jam de salario fuerit conventum, repellitur a testificando: *Alber. in l. fin. num. 6. ad med. ff. de testib.,* ex eo enim quòd de salario conventum est, jam dicitur Advocatus: *l. 1. §. Advocati ff. de var.*

de var, & extraord. cognit., & pro Cliente advocare tenetur, quem in fide sua suscepit: *l. quisquis Cod. de postul.* Ast cum salarium non receperit, vel præstitit patrociniū, licet sit de illo conventum, posse esse testem voluit originaliter *Glos. in l. fin. glosa 1. vers. quod si nondum præstiterunt ff. de test.* sequitur *Campeg. de testib. Reg. 58. in 1. fall. Corn. cons. 309. Mascard. de probat. lib. 1. c. 66. num. 10.*

10 Si testificetur Advocatus ante patrociniū, ex eo subsequenti non debilitatur juramentum; etiam quod sciret se futurum Advocatum: *Malet. de testib. c. 4. num. 4. vers. quod verum, & nu. 5., & reprobatur Imol. contrarium tenentem in C. cum a nobis num. 5. vers. an autem ille, extra de testibus, & dicit hoc esse verum in Judice, & ut repellatur a judicando.*

11 Advocatus vero in una causa, potest in alia esse testis: *Campeg. de test. Reg. 62. in 9. Sall. Lanfranc. de testib. num. 67. vers. in alia autem causa; & testatur hanc esse communem.* Sed *Millis* contradicit in suo repert verbo testis esse non potest Advocatus *Cephal. cons. 65. nu. 22. lib. 1.* Etiam potest esse, quando articuli sunt diversi, & in illis deponere, in quibus non advocavit; si sint dispuncti, & non connexi: *Corrad. in præct. §. 20. de offic. Prat. tit. de testib. rubr. pers. test. verbo Advocat. num. 29.* Propterea: Advocatus in causa possessionis potest testificari in plenario proprietatis, *Rip. in l. naturaliter num. 18. vers. quartò infertur ff. de acquir. posses., & in contractibus, & instrumentis: Æmil. tract. de testib. p. 1. verbo Advocatus num. 37., & 38. Campeg. de testib. Reg. 58. in 9. fall., & in omnibus casibus de partium consensu, & nunc nulla est exceptio: Mascard. de probat. lib. 1. concl. 66. nu. 18. Æmil. tract. de test. part. 1. verbo Advocatus num. 18., &*

ubi veritas aliter haberi nequit; tunc enim venit in subsidium: *Malet. de testib. c. 4. nu. 6., & 7. Butr. in cap. cum a nobis num. 12. in fin. extr. de test.,* licet non desint, qui summa puris ratione contrarium attestant, ut videre est apud citatum *Malet.* Verum tamen est, quod semper Advocatum admitterem, saltem ad aliquam præsumptionem faciendam, & ad veritatem detegendam, ne delicta maneant impunita, & in re gravi est mihi indubitabilis. Nota tamen quasi pro coronide; quod si Advocatus admittatur testis in subsidium pro suo clientulo, non valet ejus dictum, nisi quæstioni subiiciatur: *Matthes. singul. 188. num. 2.* Si tamen cum Advocato sit vinctus alius testis idoneus, validum, atque ratum erit Advocati testimonium, & supplebitur ex idoneitate alterius: *Amic. cons. 121. col. 4. vers. non obstat: Æmil. de testib. verbo Advocatus num. 46. fol. 103.,* sed hoc habet dubium valde magnum, quod stat in regula generali, quod numquam unius inhabilitas supleatur ex fide alterius, ad quam multa DD. Accedit, quia quod non probat nec semiplene separatim, nihil est; & quod nihil est non intenditur, neque conjungitur, & ita pro hoc resolute, & magistralliter stare, nisi Advocatus esset bonæ famæ, incorruptæ integritatis, atque partibus ipsis locupletior; quia tunc extra controversiam cessare debet suspicio falsitatis, & de apicibus non curarem, immo libenter eum admitterem ad testificandum: *Aymon. cons. 56. num. 14. Æmil. de testib. par. 1. verbo Advocatus num. 45. fol. 102.*

SUMMARIUM CAPITIS XXXV.

- 1 Contenditur Advocatos esse justitiæ Officiales.
- 2 Contraria proponitur Sententiæ, & bre-

Maletus

Dimitris

3 & breviter impugnatur.
 3 De eadem materia; & de aliis in
 consequentiam, quæ tu omnia vide;
 Summario enim Summarium non
 eget.

CAPUT XXXV.

Utrum Advocatus sit Officialis Justitiæ? Non potest Advocatus cogi, ut extra Curiam litiget; nec huic rei renuntiare: Advocato facta injuria, & ratione officii atrox est.

1 **E**T affirmativè resolvimus; expressam enim habemus Ordinationem; ex qua hoc mihi certe deducitur, ut in *lib. 5. tit. 20.*; ubi Advocatus inter Officiales Justitiæ numeratur, & est extravagans, quæ etiam nos vocat Officiales Justitiæ, & altera Ordinatio *libri 3.*, de quibus omnibus (excepta prima) *Cabedo. p. 1. d. 214.* Et si hæc amplectatur resolutio, quæ secundum meum sensum non desinit esse vera, & juxta juris rationem; poterit Advocatus trahere ad Curiam quemlibet alium, quocum in judicio contendere velit; sicut quidam Advocatus (quem doctum appellat Cabedo, ubi supra) suo tempore voluit ad Curiam citare suum adversarium. Poterit etiam deduci, quòd qui offendit Advocatum ratione officii, resistantiam veluti committat; si enim Officiales Justitiæ sunt; ut argumentatur Cabedo resistantia dicitur offensa illis ratione officii facta: *Ord. lib. 5. tit. 36. §. 2.*, & *tit. 66.*

2 Noster tamen Cabedo (quamvis alias satis Advocatis amicus) hanc nullatenus sequitur conclusionem; & solum Advocatos intelligit Officiales Justitiæ; ad hoc nempe, ut de illis inquiretur; ac ita veluti ad damnum, non autem, ut ita dicam, ad commodum. Hanc ego verò intelligentiam nullatenus percipere possum; quia cum leges non distinguant, nec nos

distinguere debemus; nec hæc distinctio est rationi consentanea, nec ego video rationem, ut ita excludamur; si etenim de nobis inquirent, ut de Officialibus, quare partes ut Officiales non venerentur; & si leges puniunt ut tales; & Advocatos ut Officiales, quare ut talibus non faveant? Et quid deest Advocatis, ut Officiales Justitiæ non sint; cum eos in publico munere constitutos agnoscamus, a legibus specificatos, numerum illorum assignatum, a Rege veluti creatos, prævio examine in Supplicationis Domo, & dato nomine, ac titulo Officialium, & cum officii charta?

3 Quidquid tamen de hoc sit, certam habemus resolutionem, quòd si eis sit facta offensa, multum atrox reputabitur ratione clari muneris, quod exercent, ut tradit Cabedo in prædicta decisione, & est res indubitabilis. Etiam affirmat, quòd non debet cogi, ut extra Curiam litiget; & non posse per clausulam huic renuntiare fatemur, ne a suo munere abstat in partium præjudicium. Ultimò: vide *Ord. lib. 5. tit. 42. §. 1.*, ubi imponitur pœna repetita offendentis procuratorem ratione litis, & hæc Ordinatio observari debet ad unguem; & ut quis liberè utatur suo officio, & ex illa etiam veluti deducitur Advocatos esse Justitiæ Officiales, quatenus gravissima, repetitaque satis pœna Procuratoribus favet: unde non solum ut de nobis inquiretur, credo nos esse Officiales Justitiæ. Sed dolor heu! Currente tempore, ubi erit Advocatus? Liceat ita veluti vaticinari; hoc etenim officium adeo Reipublicæ necessarium videmus amplissimè communicatum; unde si Advocatos credas Officiales Justitiæ, justitiam utique ubique credas.

SUMMARIUM CAPITIS XXXVI.

- 1 Qui fuerat Advocatus in causa, non potest postea in ipsa esse Judex. Advocatus habet affectionem ad causam, quam defendendam acriter suscepit. Rationes dantur, & paritas assignatur. Extenditur resolutio etiam de partium consensu; adhuc enim his terminis nequit esse Judex.
- 2 Si consultus fuisti, nec responsum dedisti, aut præmium accepisti, poteris judicare de casu. Valdes esse Judex in causa non dependenti a prima, pro qua advocasti.
- 3 Electus in Judicem, si levia, & parvi ponderis pronunciaisti in causa quam prius defendebas Advocatus, nec ideo gesta erunt nulla. Figuratur casus. Judex non potest judicari suspectus ex levibus motivis. De preparatorio non valet argumentum ad præparatum. Interlocutiones sunt parvi momenti. Contra stat author, & solum annuit, si non verificetur lesio.
- 4 Utrum de consensu partium possit esse Judex? Hic tractatur late; & argumenta non levia hoc numero proponuntur pro parte affirmativa.
- 5 Prosequitur materia. & dantur authores ita resolventes.
- 6 De eodem agitur. Videtur contra honestatem esse Judex in causa, quam defendebam. Quod non offendatur, demonstratur hic; & contrarium, nempe quod consentientibus partibus, agatur de honore, & virtute viri antea Advocati, qui modo non recusatur Judex.
- 7 Si non potest esse Judex, dato consensu, multo fortius ablato, quod non sequitur, ut hic probat argumentum. Seposito inordinato affectu te posse esse Judicem, & legem fundari in mera præsump-

tione, & solo in foro exteriori procedere plurimi clamant.

- 8 Suspicio in hoc casu est juris, & de jure; & ita securius contenditur te non posse advocare. Plurima involvuntur argumenta, pro quibus stamus.
- 9 Advocatus assalariatus ad omnes causas non potest esse Judex in aliqua, licet nullo modo consilium adhuc præstiterit Petro, à quo salarium accipit; & ita potest recusari Judex. Habet hoc casu affectionem ad clientulum. Paritas assignatur: Judex, & testis equiparantur.
- 10 Remoto consensu, nullatenus Judex esse valet. Advocatus dicitur amicus suæ partis; & Adversarii inimicus. Nec posito consensu, nec sublato, & licet partes millies peterent, & instarent, ego Judex esse vellem.

CAPUT XXXVI.

Utrum qui fuerat Advocatus in causa, possit postea esse Judex? De assalariato ad omnes causas Titii, utrum in aliqua possit esse Judex, si consilium non præbuit? Utrum de partium consensu?

Qui fuerat Advocatus in causa, nullatenus in ipsa postea poterit esse Judex. Et ratio evidens est, quia Advocatus præsumitur habere particularem affectionem ad illam causam, quam suscepit defendendam; *tx. in l. Prætor, & ibi Bartol; Angelus, Alexander, & alii DD. per illum tx. ff. de jurisdictione omn. Judic. c. postrem; & ibi glos. Abbas, & Dec. de appellat. Bald. in l. nec. arbitr. c. de arbitr. l. apertissimi cod. de judic.* Atque hoc in tantum protrahitur, quod licet partes velint, consensumque præbeant, nihilominus noster Advocatus in tali casu non possit esse Judex; si credendum

dendum est ita tenenti *Thom. Mier. p. 2. collat. 6. cap. de Professor. Jurisperit; & medic. v. item nota quod qui fuit (facit Marant. in specul. 6. p. circa causas recusandi Judic. n. 42. Avil. in c. 3. Pretor. glos. Abogados n. 3. Dian. resolut. moral. p. 3. tract. 5. miscel. resolut. 56.* sic etiam ob eandem rationem Advocatus non potest esse testis, ut cap. 34. dixi: Et multo fortius in præsentī materia hoc est certum: aut enim Advocatus judicabit secundum suam allegationem, ac ad id coarctabitur, aut non? Si primum, certa est victoria antiqui clientis. Si secundum, ex tali variatione resultat quædam indecentia; & ut uno verbo dicam, honeste fieri non potest; & datur grande inconveniens, si noster Advocatus admitteretur ad sententiam dandam, quod nullus etiam si posset, certe vellet, aut appeteret.

2 Si tamen fuisti consultus in aliqua materia, super qua Advocatus responsum non dedisti, neque præmium accepisti, poteris in illa postea esse Judex: *Abbas in c. irrefragabil. de offic. ordin.* Neque Advocatus in una causa pro Petro, prohiberis postea in alia non connexa, neque dependenti ab illa esse bonus Judex; ut cum plurimis tradit *Xamar de offic. Advocat. p. 2. q. 4. n. 55. noster Lusitanus Senator Cabed. 1. p. decis. d. 20. n. 2.* prohibitio enim solum militat in eadem causa.

3 Quæres: Advocatus ego in aliqua causa, postea electus in Judicem, in audientia aliqua levīa pronuntiavi, puta edi acta Advocato rei bis, aut ter, designavi terminos ad probationes faciendas, ac alia hujus generis feci: an ex hoc capite, ista à me jussa, aut gesta nulla erunt? Negative resolvit *Cabed; ubi supra n. 3.* sed loquitur de Advocato, qui postea fuit in nostra Lusitania cooptatus in Senatorum numerum. Fundamentum fuit; quia omnia illa levīa erant,

& parvi ponderis, ob quæ Judex recusari non valet, neque ut suspectus judicari: *DD. in l. qui jurisdic. ff. de jurisdic. omn. judic. ubi fus. n. 9. Dec. n. 15.* Et maxime hoc est observandum, quando prædictus Judex fuerit vir integer, atque probatæ fidei, secundum *Alex. & Fas. in d. l. quos sequitur Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 72.* Et ut idem *Cabed.* ait n. 5. causæ exigui ponderis sunt, nulliusque fere momenti, quæ interlocutiones dicuntur circa judiciorum ordinem, ut sunt regulariter exceptiones dilatoriæ. Facit etiam; quia prædicta erant præparatoria ad causam: at vero argumentum non valet de præparatorio ad præparatum. Sed contra: Judex suspectus neque in præparatorio potest esse Judex; alias suspicio illico poni non posset. Accedit; quia in his præparatoriis potest dari læsio: ergo. Cum tamen in illo casu non apparet, ut suppono, nulla illa jussa non fuere; neque ex levi motivo conveniens erat recusare amplissimum Senatorem, cujus ædem in corruptam jura demonstrant, & n. *fin. dictæ decisionis laudat Cabed.*

4 Quia tamen Advocatus in causa, non potest postea in ipsa esse Judex, ut late demonstravimus, restat videndum, utrum possit esse, si partes consentiant? Jam n. 1. citavimus acerrime negantem *Thom. Mier.* videamus nunc, si hoc certum sit? Pro parte affirmativa dici potest: Ideo non posset; quia esset suspectus; sed hoc non obstat, dato partis consensu: ergo. Probatum minor; quia suspicio maxime in nostro casu est mere præsumptiva: ergo tollitur actuali partis approbatione erga nostrum Advocatum jam grandem Judicem. Deinde. Quod in meum favorem est introductum valet a me renuntiari: suspensionis causa est in meum favorem introducta, & ne lædar à judice; ergo possum renuntiare. Ul-

re. Ulterius: possum cognoscere bonam fidem, sanctam vitam, & peritiam illius Advocati; atqui hæc qualitates remouent omnes præsumptiones, ac longe vincunt: ergo possum velle talem Judicem, quo forsitan non adeo periclitetur mea causa. Et quod quis possit recusationi renuntiare probatur *ex cap. quod suspecti 3. q. 5.*

5 Facit pro hac parte *Jas. in l. qui jurisdict. n. 7. de jurisdict. omn. judic. Bald. in l. eos post n. 4. cod. de appellat. cap. cum special; & c. postremo de appellat. l. apertissimi cod. de judic. auth. offerat. cod. de liris contestat. l. ex consens. ff. de appellat. Imo. in. c. postremo in fin. de appellat. Bartol. in l. qui jurisdict. ff. de jurisdict. omnium Judic. ubi affirmat parti esse imputandum, cur in talem judicem consenserit; & allegat glos. in l. quin etiam ff. de receptis arbitr.*

6 Argues etiam: Ideo Advocatus adhuc ex partium consensu Judex esse non posset tali casu; quia offenderetur ejus honestas, & sic esset contra publicam honestatem esse Advocatus, & postea Judex: *Angel. in l. Prætor ff. de jurisdict. omnium judic. Giurb. decis. 99. n. 7. & est ratio laudati Mier. n. 1. per l. filius cum ibi notatis ff. de condit. instit: atque hoc est falsum; quia honestas per hoc non læditur; & contraria sententia magis est communis, ut per *Cancer. var. resolut. p. 1. cap. 21. n. 51. & decisum testatur Mastri. decis. 151. n. 15. ergo. Quod vero non lædatur honestas, constans est argumentum cap. irrefragab. de offic. ordinar. ubi Innocent, & alii. Immo per contrarium agitur de ejus magno honore, & virtute, quod cum alias regulariter non posset esse in ea causa Judex: 1. fin. cod. de Assessor. l. Prat. ff. de jurisdict. omn. Judic. ex summa ejus integritate, pars de eo confiderit, & ut suum Judicem in dicta causa acceptaverit:**

Rebuff. de recus. art. 2. glos. 1. in fin. Carol. Tapia lib. 3. juris regni Neapol. tit. de susp. offic. pragm. 23. n. 29. Dec. cons. 175.

Accedit: Quia si esset rigorose contra honestatem, quod antea Advocatus, postea in eadem causa sit Judex, adhuc supposito consensu partium, multo fortius esset isto ablato. Ast ita non videtur, quia sic non posset ullo modo bene judicare, atque tuta conscientia, cum læderet honestatem; & hoc aperte sequeretur: atqui sequela est falsa: ergo etiam id, ex quo sequitur. Probatur minor; quia *Dian. resolut. moral. p. 3. tract. 5. miscel. resol. 56. post Cordubam censet, quod prohibitio fundatur in mera presumptione, & ita legem procedere in foro exteriori: in foro autem conscientie existimat posse nostrum Advocatum (seposito inordinato affectu) sententiam proferre, & non peccare, etiam altera parte inscia; dum alias bene judicet, & juxta suam conscientiam. Ita refert *Xamar. ubi supra n. 57.**

Contra tamen supraposita potes instare. Hæc suspicio in casu proposito est juris, & de jure; propter enim affectionem, quam Advocatus habet ad causam, in illa Judex esse non potest manifesto jure: atqui quando Judex est suspectus suspicionem juris, & de jure, etiam non oblata recusatione sententia est nulla: *Alber. Brun. cons. 30. Mastri. decis. 151. n. 15. Gregor. Lop. p. 3. 1. 22. in glos. magna circ. medium: ergo Advocatus in tali casu non poterit esse Judex: ad quid enim, si sententia venit annullanda? Et faciunt quæ diximus n. 1. & prædicta ratio honestatis, quæ satis viget. Aut sententiam proferet contra antiquum clientem, aut pro isto? Si secundum, licet pars adversa consenserit, certe postea affectionem esse juris istius causam vocibus sparget. Si primum,*

num, non videtur honestum; & jam mihi contrarius adsto. *Cancerius*, ubi supra n. 51. distinguit: aut etenim Advocatus votum propalaverat, aut non? Si non propalavit Advocatus, potest Judex proferre sententiam de consensu partium; aliter minime, ne scilicet ponatur in periculo, ut ex nimia sui voti affectione verum ejus iudicium obscæretur; & ita tradit *Cancerius* iudicatum in Senatu. Et addo, quia Reipublicæ interest sententias esse justas, decisiones conformes, & à suspitione liberatas, ut ab aliis venerentur: ergo hoc privatorum pacto, aut consensu contrario tolli non potest. Ipse Advocatus non speret recusationem; sed dicat illico non posse esse Judicem, quod etiam aliis de causis, quin exprimerentur, vidi observare multos Senatores per juramentum, quo posito ad alium volat processus; & currit distributio.

9 Quæro: Advocatus alicujus, qui est assalariatus ad omnes causas, poterit num esse Judex in aliqua causa, in qua ipse nullo modo intervenit, aut concilium præstitit? An potest recusari per aliam partem ut suspectus? Censeo posse ob affectionem, quam habet ad suum clientulum, ut de teste notatur in cap. Roman; & ibi glos. de testib. lib. 6. atque ibi Anchar. n. 3. & 4. Butr. in c. cum à nobis n. 13. extra de testib. Jam vero Judex, & testis æquiparantur: Alf. q. 1. n. 168. & vel probatur ex conjunctione duarum legum l. 1. cod. ne quis in sua causa, & l. omnib. cod. de testib: notat *Cancer*; ubi supra n. 53. & ita consulere tradit in domo deputationis. Ego hoc censeo iudici arbitrarium, attenta lite, parte, & salario, & quod magis est, circumspetto novo iudice, & habito respectu ad hæc omnia, semper resolverem.

10 Remoto autem consensu, nullatenus noster Advocatus poterit esse

Judex; quia Advocatus dicitur amicus partis, pro qua advocat: immo advocare nihil aliud est, quam desiderium amici exponere apud eum, qui jurisdictioni præest l. 1. §. 1. ff. de postul. Et eodem tempore dicitur inimicus adversarii: glos. in l. pecun. ff. de condict. ob causam, verbo repetitur. Put. de syndicat. in verbo suspicio n. 5. Quomodo ergo Judex erit his terminis? Ego sane nullatenus iudicarem, aut ullo modo vellem, licet partes non solum peterent, sed millies instarent; ac ita moneo faciendum.

SUMMARIUM CAPITIS XXXVII

Quid sit communis opinio declaratur: opinio communis constituitur ex numero, & auctoritate DD: Opinio Glosæ, & alicujus amici Doctōris dicitur communis. Alii volunt tres DD. hoc casu: Alii septem requirunt, inter quos sit aliquis eximius Doctōr. Vide late; communis opinio est attendenda, æquiparatur legi, & consuetudini. Præsumitur vera.

2 Communis opinio est attendenda, licet contra sit Innocentius, Speculator, Archidiaconus, seu alius illustris doctōr. Hæc ampliatio est de mente legis Lusitanæ, quam hic vide, & mente teneto.

3 Opinio glossæ est idolum Advocatorum, & nimis est attendenda. Sed communis opinio contra glossam est eligenda, si detur: glossæ auctoritas licet magna, non est necessaria: sed solum probabilis; & minime attendenda, quando in legem pugnat; vel est contra bonam consuetudinem. Decisio contra communem opinionem non est bona. Opinio consuetudine firmata præfertur communi; immo communior est.

4 Judex qui in iudicando non sequitur

in syndicatu ad damna, & interesse. Vide resolutionem, aut explanationem authoris de hoc, & circa hoc. Judex debet sequi communem opinionem etiam contra suum Preceptorem. Aliud est disputare, & docere; aliud autem judicare. Non est curandum de Subtilitatibus Academiae.

5 Communis opinio est attendenda contra Collegium. Plures de Collegio habentur loco unius. Limitatio de maiore Collegii parte declaratur. Collegii authoritas ampla est; & maior uno magno Doctore. Communis opinio amplectenda contra Rotam. Stylus Rotæ non servatur extra Rotam. Decisiones Afflictis magnam habent auctoritatem in Regno Neapolis, & locis ei subiectis. Decisiones Lusitanæ semper amandæ. Lusitania semper micat facundis Senatoribus. Totus Orbis veneratur decisiones Lusitanas. Decisiones Afflictis non sunt omnes a sacro consilio emanatæ.

6 Utrum communis opinio sit attendenda, quando authores nullam pro ea dant rationem? Vide hic nostram distinctionem, quam sequere libenter. Sola ratio est anima opinionis

7 Quid possit facere Advocatus, quando opiniones sunt diversæ? Potest defendere illam, quam maluerit; & sufficit abherere parti, quæ suam habeat probabilitatem.

8 Magistraliter præsens materia hoc numero declaratur. Advocatus debet monere partem de dubiis circa opiniones. Non debet infallibiliter promittere victoriam. Pulchra hic notabis; & bonæ distinctionis fædere tendes.

9 Doctores, qui aliorum opinioni se subscribit, videtur illam approbare.

10 Doctores, & Advocatus, qui sentit contrarium, potest tuta cons-

cientia opinioni plurium se subscribere, si ceterorum opinio probabilitate destituta non est. Cuique fas est probabile consilium alterius sequi.

11 Damnantur Advocati facile subscribentes aliorum consiliis: Isti dicuntur grues: Plura ad rem traduntur.

12 Propria opinione retenta, & contrarium de interrogatione firmiter sentiens, possum me aliis subscribere, secundum multos DD. & memorantur isti, & dantur rationes: Qui prudenter agit, bene agit: Qui sequitur opinionem aliorum, licet contrarium intelligat, prudenter agit juxta istos: Ampliatio ad confessarios.

13 Aliqui contra stant, & interrogatum teneri ad respondendum secundum propriam opinionem autumant.

14 Ita sequitur author hoc numero, & pro hac parte acerrime stamus.

15 Pericula, & damna, quæ ex contraria opinione sequi possunt, hic declarantur.

16 Licet primi interrogati Advocati citent plurimos, & graves Authores, debeo nihilominus prudenter ponderare materiam, examinare opiniones, & casus figurati, ac expositi ultimas rationes: Non possum me subscribere, si aliter sentio.

17 Advocatus tenetur aperire clienti probabilitates opinionum: Negotium certificare indecens est aliquando. Debeo manifestare meum verum sensum. Quot capita, tot sententiæ. Reprobantur argutiæ, & subtilitates. Judex non potest propria opinione retenta, se subscribere aliorum opinioni.

CAPUT XXXVII.

An Advocatus contrarium sentiens, possit se subscribere tuta conscientia opinioni aliorum? Explicatur prius opinio, & de opinionibus late agitur.

I DE opinionibus etiam acturi sumus, est enim materia quotidiana, & non debent nostri Advocati & DD. ignorare probabilitates, & quæ maior, minor vel sit. Communis ergo opinio definiri potest: *Est de jure controverso à plerisque, vel illustrioribus probata sententia. Vel sic: est probata sententia de jure non aperto ab omnibus, vel à peritioribus.* Hoc omne tradit Corat. in tractat. de communi opin. pag. 16. n. 1. Opinio ergo communis constituitur ex numero, & auctoritate DD. *Lancell. in Brev. pa. 189. n. 25.* Ast qui numerus faciat communem opinionem, juris est controversa sententia? Aliqui voluere opinionem approbatam à glossa, & alio amico Doctore dici communem. Alii, quod opinio glossæ, qua cum pertranseant tres alii DD. sit communis. Tertia opinio, & magis nova asserit, quod opinio communis constituatur saltem ex numero septem DD. inter quos sit auctoritas Innocentii, Hostiensis, Speculatoris, Bartoli, vel alterius eximii Doctoris. Per me communis opinio illa est, quæ cognoscitur per maiorem numerum authorum, sive meliori numero, maiorique fulcitur: Ea tamen opinio, quæ habet DD. maioris auctoritatis vel ideo non definit esse communis, & hoc per Corat. in prædicto tractatu, ubi latè videndus est. Sed quinam excessus faciat magis communem opinionem; etiam dubitatur? Aut sumus ergo in sterili quæstione, quæ paucos habet DD. eam pertractan-

tes, puta sex, octo, aut decem, quo casu dico excessum unius doctoris facere opinionem magis communem. Aut sumus in amplissima quæstione, qua plures scripserunt DD. puta quindecim, aut viginti, & tunc sufficet duorum excessus. aliter: ad decem sufficit unius excessus: ergo si sint 30. pro tua parte; pro mea vero 33. mea est communis opinio. Circa vero excessum auctoritatis, si æqualis est numerus DD. quilibet excessus prævalet; si aliter, & ex una parte est maior numerus, tunc magna circumspectione pondera auctoritates, fundamenta, sanamque mentem illorum. Quando communis opinio sit attendenda, lege Navar. in 2. p. Decret. c. 27. rubr. fin. incip. *Quæ opinio deligenda, n. 1. & seqq. f. 240.* Fateor tamen opinionem communem semper esse attendendam, ut per Corat. in d. tract. in præfat. n. 12. & pluribus seqq. ubi altius exorditur, qua ratione hoc factum sit; & n. 30. tradit, quod communis opinio æquiparatur legi, & consuetudini; & n. 42. quod communis opinio præsumitur vera. Vide Lunt. in cons. pro uxore n. 43. & seq. Mathes. sing. 193. in addit. pag. 311. col. 2. Dias regul. 106. ubi ampliatur, & limitatur, Viv. pag. 127. & 130. in fin. Alciat. de prof. reg. 1. prof. in addit. Brev. pag. 187. n. 21. & seq. Turz. opin. 160. Roland. cons. 97. n. 12. & seqq. vol. 3.

Hæc doctrina ampliatur, adeo ut communis opinio sit amplectenda, licet contra stet Innocentius, Speculator, Archidiaconus, seu alius illustis doctor: ita Corat. de commun. opin. pag. 140. n. 16. & seqq. ubi respondet ad fundamenta contraria. Notabis tu hanc ampliationem esse de mente nostræ legis, quæ licet plurimum auctoritatis tribueret Acurtio, Bartoloque, limitat tamen, dum contra stet communis

munis aliorum DD. opinio: *Ord. lib. 3. tit. 64. n. 1. ibi.*

„ Eſe o caſo , de que ſe trata em
 „ pratica naõ for determinado por
 „ ley de noſſos Reynos , eſtylo,
 „ ou coſtume acima dito , ou leys
 „ Imperiales , ou pelos ſagrados
 „ Canones , entaõ mandamos , que
 „ ſe guardem as gloſas de Acur-
 „ cio incorporadas nas ditas leys,
 „ quando por commun opiniaõ
 „ dos DD. naõ forem reprova-
 „ das ; e quando pelas ditas glo-
 „ ſas o caſo naõ for determinado ,
 „ ſe guarde a opiniaõ de Bartolo ;
 „ porque ſua opiniaõ commun-
 „ mente he mais conforme à re-
 „ zaõ , ſem embargo que alguns
 „ DD. tiveſſem o contrario , ſal-
 „ vo ſe a commun opiniaõ dos
 „ DD. que depois delle eſcreve.
 „ raõ , for contraria.

3

Notabis etiam, quod licet opinio
 gloſæ ſit veluti idolum advocato-
 rum, & nimis attendenda, ut bene
Roland. cons. 94. n. 15. vol. 1. itaut
 quicumque eam ſequitur, veritati
 videatur inhære, ut idem *Roland.*
cons. 14. n. 41. vol. 3. Cephal. cons.
16. n. 31. & ſecundum iſtos, & a-
 lios DD. antecellat ; eſt tamen
 communis opinio attendenda, licet
 ſit contra gloſam: *Farinac. in repert.*
judic. q. 13. n. 14. ubi n. 15. dat
 rationem, quia licet gloſæ autho-
 ritas magna ſit, tamen non eſt ne-
 ceſſaria, ſed ſolum probabilis, &
 minime attendenda eſt, quando in
 legem pugnat, vel contra bonam
 conſuetudinem. Eſt etiam communis
 opinio attendenda, licet aliquando
 contra eam fuiſſet judicatum. In
 promptu eſt ratio ; quia decifio
 contra communem opinionem non
 eſt bona: ergo non imitanda. Ali-
 ter: legibus, & non exemplis eſt
 judicandum. Si tamen toties ſit ju-
 dicatum contra communem, ut fue-
 rit inducta conſuetudo, ſequere tu
 decifionem libenter ; opinio enim

conſuetudine firmata præfertur com-
 muni. Quid vis ? Mihi certe his ter-
 minis communior eſt.

Plura hic de Judicibus tradunt
 DD. & referre animus non erat,
 cum de Advocatis agamus tantum;
 ſed quia facile Advocatus potes eſ-
 ſe Judex, aliquid involuam ſumma-
 tim. Judex ergo, qui in judicando
 non ſequitur communem opinionem,
 certe tenetur in ſyndicatu ad dama-
 na, & intereſſe partibus, facitque
 litem ſuam: cum plurimis *Farinac.*
ubi ſupra n. 18. quod ampliatur,
 ſive ſit per dolum, ſive per impe-
 ritiam, & ignorantiam. Aliqui eum
 excuſant ſi ignoranter faciat; ego
 tamen Judicem ignorantem odi. No-
 ta tamen de hoc in ſyndicatu non
 agi, a judicibus enim iſtis datur ap-
 pellatio, & superiores omnia poſ-
 ſunt emendare: unde quomodo
 in ſyndicatu his apicibus locus eſſet ?
 Ad damna tamen dico teneri, cum
 male judicaret, ſemper enim prop-
 ter illam ſententiam iniquam pars
 experitur novas expenſas in nova
 instantia, & certe nimis gravatur.
 Judex etiam debet ſequi commu-
 nem opinionem contra ſuum licet
 præceptorem; & aliud eſt disputa-
 re in ſcholis, aliud judicare: unde
 etiam *Academix Collimbriensis* Præ-
 ceptores quando in Senatu judicant
 debent ſequi præxim, & opinionem
 communem, relictis apicibus, &
 ſubtilitatibus *Academix*; multa e-
 nim ſunt, quæ licet in rigore juris
 vera, attamen per oppoſitam con-
 ſuetudinem, & contrarium ſtylum
 judicandi locum habere non poſſunt
 in Senatu, & mere ſpectant ad *Aca-*
demias.

Communis opinio eſt attendenda,
 & amplectenda, licet contra ſit
 Collegium aliquod, puta Bononien-
 ſe, Peruſinum, Collimbriense; plu-
 res enim de Collegio habentur lo-
 co unius: *Farinac. ubi ſupra n. 25.*
 Qui tamen n. 26. tradit, quod ſi

maior pars Collegii pro una parte resolvat, opinio per Collegium firmata erit communi opinioni præferenda; & n. 27. quod Collegii authoritas ampla est, & quod opinio Collegii habet pro se maiorem præsumptionem consilio simplicis Doctoris, simplicis, idest, unici. Amplectenda iterum est communis opinio, quamvis contra stet Rota: neque stylus Rotæ servatur extra Rotam: *Farinac. n. 28.* In Regno Neapolitano, & Locis ei subjectis attenditur decisio Afflictis, plusquam communis opinio; ut n. 29. *trahit. Farinac.* Tantum privilegium credo ego non competere aliis; de nostri tamen Senatus Lusitani decisionibus crederem ego, vellemque à nobis semper amandas; nullis enim aliis sunt secundæ, & semper nostra Lusitania, omni tempore potita est facundis, disertisque Senatoribus; ita ut totus orbis Lusitanas decisiones sedulo veneretur. De illis autem decisionibus Afflict. dico ego non esse observandas; nisi quando omnino rationabiles apparent, quia non sunt à sacro consilio omnes emanatæ.

6 Quærent: utrum communis opinio sit attendenda, si DD. qui pro ea stant, non dant rationem. *Farinacius n. 31.* resolvit affirmative. Explicarem ego: aut non dant rationem; quia non datur, & non invenitur apta: aut non dant; & excogitari potest, ac facile inveniri? Si secundum, libenter adhæreo *Farinacio.* Si primum, minime gentium illis Doctoribus faveo; quia opinio sine ratione non est opinio, & sola bona ratio est anima opinionis. Et argumentor sic. Quia opinio non est maior, quam lex; atqui si ista non habet rationem, in qua fundetur, minime stare potest: ergo: cætera in materia si scire cupis, te lectorem remitto ad *Farinacium*, ubi supra.

7 Quid possit facere ergo Advocatus, quando dantur duæ opiniones diversæ inter DD. & an possit sequi quam maluerit, si ambæ sunt probabiles? *Valent. disp. 5. q. 15. punct. 5. q. 1. in 2. 2.* putat posse Advocatum, considerato jure naturæ, pro libito defendere quam maluerit, attento vere jure humano probabile esse in hoc eventu non posse defendere alicui, nisi causa sit digna favore, nempe causa pia, vel libertatis, vel matrimonii. Ratio est; quia quando partium sunt jura obscura, favendum est reo. *Ita sequitur Sylvest. verbo Advocatus q. 13.* Atque ita vel Advocatus desistere debet, vel reum suscipere defendendum. *Gutier. tamen canonic. quest. lib. 1. cap. 13. n. 13.* tradit posse Advocatum quamcumque maluerit partem sequi, & vult hoc idem in specie *Mercad. tract. de tratos, y contratos, lib. 4. c. 18. fol. 217.* & Advocatum in causis civilibus dubiis in jure, vel in facto super veritate earum, quando sunt diversæ opiniones, defendere quamlibet earum partium, sufficereque adhærere illi parti, quæ habeat suam probabilitatem, nec semper necesse esse ut probabiliorem partem agat, quamvis pars contraria efficaciores videatur habere rationes. Hoc idem placuit *Soto lib. 5. de just. q. 7. art. 3. p. 463. col. 1.* ubi monet Advocatum qua cautela uti debeat, quando debiliorem causam defendit.

8 Ego ita censeo: Quando varietas, & diversitas opinionum circa jus clientum est, & æque pendet dubium in utramque partem, ita ut sit æque dubia causa, vel in jure, vel in facto, fas est Advocato tueri utramlibet partem; dummodo tamen doceat clientem de veritate juris, quam in causa apprehendit, ac invenit; nec illi pollicetur infallibiliter victoriam omnino

nino, sed dubium, quod subesse potest, pariter aperiat. Ita ego facio, & quod magis est, licet pro meo cliente videam centum Ordinationes expressas, nec ideo victoriam promitto, sed tantum bene defendere; valde enim sunt incerta hominum judicia. Quod exprimitur illud dubium, censet *Navar. in sum. c. 25. n. 28. Sylu. verbo advocatus q. 10. Gutier. ubi supra n. 24. Vasq. 1. 2. l. 19. art. 6. disp. 64. c. 1. n. 3. Azor tom. 1. Instit. moral. lib. 2. c. 17. q. ultim. Sayr. in clau. reg. lib. 1. cap. 11. n. 17. Salaz. 1. 2. q. 21. tract. 8. disp. unic. sect. 11. n. 103.* Immo dicunt licitum esse Advocato pro utralibet parte advocare, quando causam clientuli minus probabilem judicat; & ratio genuina est; quia non spectat ad causidicum rem pronuntiare; id enim ad solum Judicem attinet: officium vero nostrum est exhibere rationes clientuli, & coram Judicibus proponere, quibus consideratis moveantur ad juste deliberandum. Nam eo ipso quod clientulus juste movetur ad litigandum, juste etiam agit causidicus pro eodem patrocinando, satisque est, si moneatur pars de illa minore causæ suæ probabilitate. Quod si Advocatus affirmet causam illi omnino esse adjudicandam, cum oppositum apud se pro certo habeat, tenetur resarcire damnum clienti subsequutum, si ipse, cognito causæ periculo, ac dubio, non esset omnino causam prosequuturus. Ita etiam tradidit nobis *Salon 22. q. 63. art. 4. controv. 2.* Quando vero causa clientis est partim probabilis, & pro quo raro, aut numquam in judicio pronuntiat, censet iste Author, quod eventu hoc nobis non est integrum patrocinari; quin tenemur sub onere restituendi aperire multo fortius clienti periculum talis litis. In hoc sensu intelligendi sunt loqui *Set.*

lib. 5. q. 8. art. 3. & Bañ. 2. 2. q. 71. art. 4. in 1. pag. dub. 6. Mercad. lib. 6. de contract. c. 8. dicentes peccare Advocatum, si patrocinetur pro actore minus probabilem causam habente. Et hoc accipi debet, quando agitur de causa civili ardua, & magni ponderis, ac momenti. Secus dicendum, quando causa est de civilibus minoris momenti, quia tunc admittunt posse Patronum minus probabilem tueri, dum modo de ea minori probabilitate fiat cliens certior ab Advocato. Si causa est parum probabilis ita tene, si habeat bonam probabilitatem, & rationes, de scrupulis non est curandum. Tu propone fundamenta, & Judex eligat, ac decidat.

Nunc ad quæstionem, quæ posita est fronte hujus capituli jam con-
9
volemus: Hanc nempe excitarunt duo gravissimi, & facundi Jurisconsulti, scilicet *Marzar. in epitom. de fidei comis. 2. p. n. 10. & Alexander Raudensis resp. 10. in addit. n. 372.* & nullus eorum illam resolvit, sed Theologis decidendam relinquunt. Supponenda à nobis sunt aliqua prius. Dico inprimis, quod Doctor, qui aliorum opinioni se subscribit, censetur illam approbare; nam scripturæ se subsignans dicitur approbare omnia contenta in ipsa: *l. pluribus de verbor. obligat. Alex. conf. 147. lib. 2. Rol. conf. 44. n. 30. lib. 1. Menoch. de præf. præf. 66. lib. 3. Grat. disc. for. tom. 1. c. 162. n. 1. Cancer. var. resol. p. 1. cap. 22. n. 2. & 3. & p. 3. cap. 4. n. 262. Bartol. in l. cum. tabernam §. idem quos. n. 1. vers. item forte ff. de pignou. Roman. conf. 303. n. 1. tx. in l. fidejus. §. pater. ff. de pignor. tx. in §. 1. Inst. de empt. & vendit. Alex. in l. admonendi n. 166. ff. de jure jurand. Gabriel in suis conclus. lib. 1. tit. de præsumpt. conclus. 3. n. 11. Benvenuto Strach. in tract. de mercat. tit. quomodo in causis mercatorum n. 30.* Secun.^a

Margario

10 Secundo dico, & suppono: Doctor, qui sentit contrarium potest tuta conscientia opinioni plurium se subscribere, dummodo caterorum opinio ratione, & probabilitate destituta non sit. Ita tenet Azor. p. 1. *Instit. moral. lib. 26. 17. q. 7. Sanch. tom. 1. oper. moral. lib. 1. c. 9. n. 13. & 14. Vasquez 1. 2. disp. 62. c. 4. n. 14. Filliuc. moral. quest. tom. 2. tractat. 21. cap. 4. n. 149. in fin. doctus. Medin. 1. 2. q. 19. art. 6. Pater Granad. 1. 2. contr. 2. tract. 12. disp. 4. sect. 3. n. 23. Bonacin. tom. 2. disp. 2. q. 4. punct. 9. n. 4. Laym. tract. 1. cap. 5. §. 2. n. 7. ass. 2. Sal. 1. 2. q. 21. tract. 8. disp. unic. ses. 6. n. 66. ubi asserit istam conclusionem probabiliorem, & veriorum; quod quidem pluribus argumentis posset demonstrari. Cuicumque enim fas est probabile consilium alterius sequi contra proprium dictamen. Et mihi licitum est communem opinionem eligere, vel saltem tutiorem, atque probabiliorem. Itaque si ego probabiliter putem, hominem à longinquo venientem à me visum esse Petrum, cum alii contra dicant esse Paulum, possum prudenter contra meam opinionem, aliorum sententiae, qui mecum sunt, interea assentiri, vel quia plures sunt, qui viderunt, vel quia putem eos perspicacius remota quæque aspicere: ergo poterō etiam in aliis prudenter deserre meum proprium iudicium, aliorumque amplecti opiniones.*

11 Suppono etiam, & tertio dico, multos DD. & Advocatos esse faciles in subscribendo aliorum consiliis, etiam aliquando non lectis, vel velocissime lectis; ita ut vix sensum rerum, verborumque percipiant, quæ si attenderent, utique contrarium dixissent. Hoc non est bonum, & potest dari culpa gravis in eo, & non levia ob hoc partibus ipsis damna irrogantur,

quæ, visis sententiis, & nemine discrepante, vel maiori parte concordante ob primi forsitan auctoritatem, quem sequuntur amici, convolat illico ad litem injustam. Cavete ergo, Advocati, ab hoc periculo, nec passim vos subscribatis alienis opinionibus, licet Seniorum, quando non estis illius sententiae. Væ mihi? Aliqui Advocati forte nullius iudicii, sed pinguis Minervæ, decisiones aliorum vel bonas, vel malas sequuntur, sicut grues, de quibus in c. in apibus 7. q. 1. vide Stephan. Gratian. discept. for. tom. 3. c. 547. n. 22. ubi nos admonet. Accedit, quia ex hoc, atque illa inertia plerumque attenuatur, & deperditur omnino Advocatorum fama, cum postea tales sententiae declarentur ineptæ, & nullius roboris, ac vigoris. Et quid, si hæc ad manus advolent Iudicum peritorum, quantum vos Advocati, auxilii, bonique coloris perdidistis? Incivile est iudicare, vel respondere de iure, nisi cognitis omnibus, quæ ad causam pertinent, & singulis perspectis, quæ negotii postulat utilitas: 1. incivile. ff. de leg. 1. de his controvers. ff. de transact. Ego, ut mentem meam proferam, nunquam subscribo, quin prius examinem negotium ab origine, librosque revolvam, & semper profero secundum meam tenuem Minervam, quid quid horrendi clament aut tigres, aut Leones.

Tota ergo difficultas stat in eo: 12 an Doctor, vel Advocatus sentiens contrarium possit tuta conscientia opinioni plurium, quæ probabilis sit, se subscribere? Propria opinione retenta contrariæ adherere, & se subscribere posse dicunt, multi DD. ut est Azor supra citatus in d. q. 7. Vasques ubi supra in d. disput. 62. c. 4. & alii, quos referunt. Azor ait, opus non esse, quod propriam nos deseramus opinionem, ut aliorum